

Rapport

Monitor 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'

Voortgangsrapportage 2023

Monitor 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'

Voortgangsrapportage 2023

Met subsidie van het ministerie van VWS

Mulier Instituut

Caroline van Lindert
Laura van der Meijde
Angelina Gómez Berns
Chris Sparreboom

Voor meer informatie kunt u contact opnemen met het Mulier Instituut.

© Mulier Instituut

Utrecht, 20 december 2023
www.mulierinstituut.nl
info@mulierinstituut.nl

Disclaimer

U mag delen uit deze publicatie overnemen op voorwaarde van bronvermelding: auteur(s), de titel van de publicatie en het jaar van uitgave.
Er gelden gebruiksvoorwaarden voor de foto's in deze publicatie. Neem foto's daarom niet over zonder toestemming van het Mulier Instituut.

Over ons

Het Mulier Instituut doet sportonderzoek voor beleid en samenleving. Voor overheden, maatschappelijke organisaties, onderwijsinstellingen, sportorganisaties en bedrijven onderzoeken we allerlei thema's op het gebied van sport en sportief bewegen: van de sportdeelname van (groepen) Nederlanders tot de motorische vaardigheden van kinderen, en van diversiteit en inclusie in de sport tot de economische impact van sportevenementen.

Het Mulier Instituut is een onafhankelijke stichting zonder winstoogmerk.

Ons doel is bijdragen aan goed onderbouwd beleid, gericht op de bevordering van sport, sportief bewegen en versterking van de sportsector. Dit doen we op verschillende manieren:

We verzamelen data en monitoren de Nederlandse sportsector en beleidsprogramma's.

We ontwikkelen kennis en onderzoeksmethoden via verkennende en verdiepende studies.

We duiden onderzoeksuitkomsten en vertalen deze naar de beleidspraktijk.

We onderbouwen beleidsbeslissingen met expertise en advies.

We bieden gevraagd en ongevraagd duiding en reflectie in de rol van 'kritische vriend' van de sportsector.

We zetten ons in voor de bevordering van de sportwetenschap.

Inhoudsopgave

Monitor 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'

Samenvatting	6
1 Inleiding	11
1.1 Nota gehandicaptensport	11
1.2 Monitor en jaarlijkse voortgangsrapportage	13
1.3 Leeswijzer en structuur hoofdstukken	15
2 Achtergrond ambitie	16
2.1 Intensivering beleidsaandacht	16
2.2 Relatie beleid en deelname lastig	17
2.3 Complex vraagstuk	18
3 Aanpak monitor	22
3.1 Waarneembare veranderingen	22
3.2 Indicatoren	24
3.3 Dataverzameling	25
3.4 Samenwerking betrokkenen	27
3.5 Samenhang beleid	28
4 Mensen met een beperking	30
4.1 Beeld	30
4.2 Aantal	35
4.3 Motieven en belemmeringen	39
4.4 Deelname aan sport en bewegen	43
5 Vindbaarheid en bekendheid	48
5.1 Het proces	48
5.2 De resultaten	52
5.3 De impact	55
6 Sportmogelijkheden voor mensen met een verstandelijke beperking	58
6.1 Het proces	58
6.2 De resultaten	61
6.3 De impact	63
7 Sporthulpmiddelen	64
7.1 Het proces	64
7.2 De resultaten	66
7.3 De impact	70
8 Vervoer	71
8.1 Het proces	71
8.2 De resultaten	73
8.3 De impact	74
9 Samen sporten: sportmaatjes	75
9.1 Het proces	75
9.2 De resultaten	79
9.3 De impact	81
10 Thuis Sporten	85
10.1 Het proces	85

10.2	De resultaten	86
10.3	De impact	86
11	Buurtsportcoaches	89
11.1	Het proces	89
11.2	De resultaten	91
11.3	De impact	91
12	Speeltuinen voor kinderen met een beperking	93
12.1	Het proces	93
12.2	De resultaten	96
12.3	De impact	96
13	Zwemlessen voor kinderen met een beperking	97
13.1	Het proces	97
13.2	De resultaten	100
13.3	De impact	100
14	Trots op gehandicapte topsporters	102
14.1	Het proces	102
14.2	De resultaten	103
14.3	De impact	104
	Conclusie & vooruitblik	106
15.1	Conclusies sport- en beweegdeelname	106
15.2	Conclusies over oplossingen	107
15.3	Reflectie op de bevindingen	111
15.4	Vooruitblik	113
	Bronnen	116
	Bijlage 1 - Ambities en beslispunten Nota gehandicaptensport	123
	Bijlage 2 - Tijdelijk beleidsprogramma's gehandicaptensport	127
	Bijlage 3 - Actoren in landschap	128
	Bijlage 4 - Betrokken organisaties	129

Voortgangsrapportage 2023

Inleiding

Dit is de eerste voortgangsrapportage over de Nota gehandicaptensport 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'. De nota is een initiatief van D66, SP en GroenLinks. In de nota zijn oplossingen geformuleerd voor knelpunten die sporten en bewegen voor mensen met een beperking moeilijk maken. Het doel van de nota is de kloof te dichten van de sport- en beweegdeelname tussen mensen met en zonder beperking.

Het Mulier Instituut monitort met subsidie van het ministerie van VWS de voortgang op de ambitie. Input over proces, resultaat en impact verzamelen we via verschillende methoden. Voor deze eerste rapportage hebben we een belronde onder betrokken uitvoeringsorganisaties uitgevoerd en gebruik gemaakt van registratiedata, desk- en literatuuronderzoek en een peiling onder buurtsportcoaches.

We hebben ook een start gemaakt met de opzet van een klankbordgroep van mensen met ervaringskennis. We betrekken hen bij het kritisch volgen van de voortgang van de Nota en de rapportages hierover.

Probleemstelling

Het doel van de jaarlijkse voortgangsrapportages is inzicht te geven in de mate waarin en wijze waarop de geformuleerde oplossingen voor de ambitie 'sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' worden omgezet in concrete maatregelen (acties en handelingen van organisaties en individuen). En in de mate waarin betrokkenen hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

Uiteindelijk doel is met de inzichten de voortgang richting de ambitie tot 2030 in de tijd te volgen, zodat beleid en maatregelen op basis van de resultaten eventueel kunnen worden bijgesteld.

Conclusies en aanbevelingen

Algemeen

- De kloof in de sportdeelname van mensen met en zonder een beperking is nog steeds onverminderd groot. Deze lijkt niet kleiner te worden, ondanks de beleidsinspanningen sinds de eeuwwisseling.
- Deze eerste rapportage biedt vooral een eerste inzicht in het proces van de uitvoering van de oplossingen in de nota. Volgende rapportages moeten meer inzicht bieden in de resultaten en impact van de maatregelen.
- De nota start niet vanaf een nulpunt. Betrokken uitvoeringsorganisaties deden al veel om sport en bewegen vanzelfsprekend te maken voor mensen

met een beperking. Dikwijls vanuit eenzelfde doel, maar soms vanuit een eigen visie. Het organisatielandschap van de gehandicaptensport is een complex geheel van verschillende organisaties met diverse rollen. De rapportage toont dat uitvoeringsorganisaties nog onvoldoende afstemming hebben over de wijze waarop zij aan de oplossingen werken. Informatie is nog weinig gebundeld beschikbaar. Dit werkt niet bevorderend voor het realiseren van de uiteindelijke ambitie.

- Er is bij partijen verwarring over de samenhang tussen maatregelen in de Nota gehandicaptensport, Sportakkoord II en de te ontwikkelen toekomst strategie voor de top- en breedtesport van de gehandicaptensport. En over wie de regie voert op de uitvoering ervan. Met de bevestiging van de ambitie om sport en bewegen in 2030 vanzelfsprekend te maken voor mensen met een beperking pakt het ministerie van VWS voorlopig de regie op de coördinatie van het gehandicaptensportbeleid.
- Het is onduidelijk wie precies de einddoelgroepen zijn van de Nota gehandicaptensport. Uitvoeringsorganisaties lijken een bredere definitie te hanteren van mensen met een beperking dan de opstellers van de nota.

De oplossingen

- **Vindbaarheid en bekendheid.** Het online platform Uniek Sporten heeft een bijna landelijke dekking en trekt jaarlijks bijna 700.000 bezoekers (484.000 unieke bezoekers). Bezoekers kunnen er ruim 4.000 clubs en ruim 7.000 activiteiten voor mensen met een beperking vinden. De bekendheid met het platform bij de potentiële eindgebruikers is wel nog laag. Partijen benadrukken het belang van kwaliteit van data. Uniek Sporten is niet de enige plek waar mensen met een beperking die willen sporten informatie en ondersteuning kunnen vinden. Ook 'warme toeleiding' door professionals draagt bij aan het vinden van een passende sport- en beweegactiviteit voor mensen met een beperking die minder zelfredzaam zijn. Meer onderzoek is nodig om te bepalen in hoeverre mensen met een beperking sport- en beweegaanbod goed kunnen vinden en hoe zij dat doen.
- **Sportmogelijkheden voor mensen met een (lichte) verstandelijke beperking.** Partijen moeten nog afstemmen over het ontwikkelen van een aanpak over het vergroten van de sportmogelijkheden voor mensen met een (lichte) verstandelijke beperking bij sportaanbieders. Duidelijk is dat mensen met een verstandelijke beperking baat hebben bij een warme toeleiding en extra begeleiding vanuit de sportaanbieder. In 2020 had 19 procent van de reguliere verenigingen in Nederland een of meer leden met een verstandelijke beperking en drie kwart lijkt bereid te zijn (ondanks belemmeringen) om (meer) leden met deze beperking te verwelkomen.
- **Sporthulpmiddelen.** Gehandicaptensport Nederland, Special Heroes Nederland en Kenniscentrum Sport en Bewegen hebben voor professionals een handreiking sporthulpmiddelen ontwikkeld en werken aan een landelijk online kennisplatform. Het Fonds Gehandicaptensport en de Esther Vergeer Foundation werken aan de inrichting van een landelijk loket voor de uitleen en aanschaf van sporthulpmiddelen. 264 gemeenten zijn aangesloten bij Uniek Sporten Uitleen. In 2022 waren er 150 uitleentrajecten. Sinds de start

van Uniek Sporten Hulpmiddelen hebben 916 mensen een aanvraag gedaan voor de aanschaf van een sporthulpmiddel. Daarvan zijn 510 aanvragen goedgekeurd. De overige 406 zitten nog in het proces van afhandeling of zijn geannuleerd

- **Vervoer.** Special Heroes Nederland coördineert de landelijke sportvervoersvoorzieningen. In 2022 hebben 110 mensen met de voorziening gereisd. Deze is oorspronkelijk bedoeld voor mensen met een (ernstige) lichamelijke beperking die teamsporten beoefenen. Er loopt nu een pilot om de voorziening uit te breiden naar mensen die een individuele sport beoefenen. De voorziening biedt momenteel een beperkte oplossing voor het knelpunt vervoer, vanwege de specifieke doelgroep.
- **Samen Sporten.** Er zijn nog niet veel sportmaatjesprojecten gericht op mensen met een beperking, terwijl een maatje wel kan helpen bij het vinden van een passende activiteit of het volhouden van sporten. Het ministerie van VWS ziet samen sporten als een lokale aangelegenheid en moedigt partijen aan hier zelf actie op te ondernemen.
- **Thuis Sporten.** Thuis sporten is een laagdrempelige manier om te beginnen met sporten of bewegen en kan een aanvulling zijn op het sporten buitenshuis. De app Uniek Sporten Thuis biedt workouts voor mensen met verschillende typen beperkingen. In 2023 had de app 3.800 profielen en maandelijks tussen de 300 en 600 unieke gebruikers.
- **Buurtsportcoaches.** In 2022 is per gemeente minder dan 1 fte aan buurtsportcoaches beschikbaar voor mensen met een beperking. Deze buurtsportcoaches geven aan te weinig tijd te hebben om mensen met een beperking toe te leiden naar passend aanbod. Ondanks dat ze vinden dat ze over voldoende kennis beschikken, willen ze graag hun kennis uitbreiden. Of mensen met een beperking zelf de buurtsportcoach kennen is nog niet onderzocht.
- **Speeltuinen voor kinderen met een beperking.** Per juli 2023 zijn in 142 gemeenten een of meerdere inclusieve samenspeelplekken gerealiseerd of in ontwikkeling. Het SamenSpeelNetwerk en het SamenSpeelFonds stimuleren dit en vergroten kennis en bewustwording over inclusief buitenspelen. Wat de ervaringen zijn van kinderen met een beperking met inclusieve speeltuinen is nog niet onderzocht.
- **Zwemlessen voor kinderen met een beperking.** In hoeverre kinderen met een beperking beschikken over zwemdiploma's in vergelijking met kinderen zonder beperking is niet bekend. Het ministerie van VWS, de Nationale Raad Zwemveiligheid en de Vereniging Sport en Gemeenten streven op verschillende manieren naar het verbeteren van zwemonderwijs van kinderen met een beperking. Resultaten daarvan zijn er nog niet.
- **Trots op gehandicaptensporters.** Paralympische en olympische sporters krijgen dezelfde vergoedingen, maar paralympische sporters maken voor hun sport waarschijnlijk meer kosten. Dit moet nog duidelijker worden onderzocht. Om in de (massa)media meer aandacht te geven aan paralympische sport heeft NOC*NSF een speciale communicatiemedewerker aangesteld. Op 13 december 2023 organiseerden de partners van het Sportakkoord een strategie bijeenkomst met betrokken

partijen. Het doel is gezamenlijk een de slag naar de praktijk te maken, waarbij aandacht is voor iedereen: van beginnende jeugd, tot aan zij-instromer en paralympisch topsporter.

Vooruitblik

- Het ministerie van VWS doet er goed aan om samen met alle partijen te zoeken naar de samenhang tussen verschillende beleidsmaatregelen voor gehandicaptensport en te zorgen voor een duidelijke rol- en taakverdeling in het landschap en bij de uitvoering van de oplossingen.
- Voor de volgende edities van de voortgangsrapportage halen we input op bij organisaties in het landschap die in deze rapportage minder in beeld zijn geweest. Ook bij intermediaire organisaties, zoals professionals, verenigingen en dergelijke halen we input op over hoe zij bijdragen aan de oplossingen. Bij mensen met een beperking halen we input op over wat zij zelf merken van de maatregelen (de impact).

Inleiding

Deze rapportage is de eerste in de reeks van voortgangsrapportages over de ontwikkelingen in de gehandicaptensport. Het ministerie van VWS heeft de Tweede Kamer toegezegd jaarlijks te rapporteren over de voortgang richting de ambitie 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!' In dit hoofdstuk beschrijven we de achtergrond van deze ambitie en de doelstelling van de voortgangsrapportages.

Om de ambitie te realiseren zijn oplossingen geformuleerd voor belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het (beginnen met) sporten en bewegen (D66, et al., 2021). Verschillende organisaties dragen bij het aan realiseren van deze oplossingen. Het Mulier Instituut brengt hiervan het proces en de (ervaren) opbrengsten in beeld.

1.1 Nota gehandicaptensport

In juni 2021 hebben de woordvoerders sport van SP, GroenLinks en D66 de nota 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2020!' (hierna genoemd Nota gehandicaptensport, D66, et al., 2021) aangeboden aan toenmalig minister van Medische Zorg en Sport, mevrouw Van Ark (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2021). In de nota betogen de drie partijen dat sport en bewegen voor mensen met een beperking nog niet vanzelfsprekend is, maar dat wel zou moeten zijn:

'Sport en bewegen moeten mogelijk zijn voor iedereen, overal en altijd! Dit sluit aan bij het VN-Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap dat Nederland geratificeerd heeft. Er gebeurt al veel op dit gebied in Nederland, maar er is echt meer nodig om tot gelijkwaardigheid op dit gebied te komen. Drempels moeten weggenomen worden om sport en bewegen toegankelijk te maken, letterlijk en figuurlijk. Mensen met een beperking willen zelf wat te kiezen en zelf de regie hebben: hoe, waar, wanneer en met wie je sport, of alleen.'

D66 et al., 2021, p. 2

In de notitie staan op basis van tien thema's voorstellen om de ambitie 'sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' te bereiken. Het doel is de kloof te dichten van de sport- en beweegdeelname tussen mensen met een beperking en zonder een beperking.

De thema's hebben betrekking op de door de auteurs gesignaleerde knelpunten en belemmeringen waar mensen met een beperking bij sport en bewegen mee te maken hebben. Voor ieder knelpunt dragen ze een oplossing aan (zie tekstkader) en formuleren ze beslispunten om de oplossing te concretiseren (zie bijlage 1).

Tien oplossingen gehandicaptensport

1. Rapporteren over voortgang gehandicaptensport
2. Vindbaarheid en bekendheid
3. Hulpmiddelen
4. Vervoer
5. Samen sporten: sportmaatjes
6. Thuis sporten
7. Buurtsportcoaches
8. Speeltuinen voor kinderen met een beperking
9. Zwemlessen voor kinderen met een beperking
10. Topsport

Nota gehandicaptensport (D66 et al., 2021)

Ambitie sluit aan bij Nationaal Sportakkoord

De laatste jaren is veel inzet gepleegd op het verbeteren van de randvoorwaarden om te sporten en bewegen voor mensen met een beperking (zie o.a. Reitsma et al., 2022; Van Lindert & De Jonge, 2022). Tegelijkertijd laat een trendanalyse van het Mulier Instituut zien dat in de sport- en beweegdeelname van mensen met een beperking de afgelopen jaren weinig vooruitgang is geboekt (Van den Dool et al., 2022).

Van den Dool et al. betogen dat aansluiten bij de behoeften van mensen met een beperking cruciaal is om hierin verandering te brengen. De drie partijen beogen met de Nota gehandicaptensport de persoon met een beperking meer centraal te stellen. Ze vragen via het plan expliciet aandacht voor het oplossen van de belangrijkste knelpunten.

De minister voor Langdurige Zorg en Sport, mevrouw Helder, bevestigde in een reactie op de nota (14 maart 2022) dat iedereen die wil sporten ook moet kunnen sporten en bewegen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b). De minister geeft in de brief een uitgebreide reactie op de voorgestelde oplossingen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b). Zij geeft aan dat zij zich als minister voor Sport de komende jaren wil inzetten voor de volgende in de nota genoemde punten (zie ook tekstkader):

- Het vergroten van de vindbaarheid en bereikbaarheid van informatie voor mensen met een beperking (punt 2);
- Het vergaren van kennis over de behoeften van mensen met een licht verstandelijke beperking (onderdeel van punt 2);
- Tot oplossingsrichtingen te komen ten behoeve van de problematieken rond sporthulpmiddelen (punt 3) en vervoer (punt 4);
- Het inclusief buitenspelen stimuleren (punt 8);
- Het vergroten van de zwemveiligheid voor kinderen met een beperking (9);
- De gelijkwaardige behandeling van de Paralympische topsport en het benutten van evenementen (punt 10).

De minister stelt in haar reactie dat de ambities uit de nota aansluiten bij het lopende beleid en de doelstellingen van het Nationaal Sportakkoord. Te denken valt aan de veranderopgaven die in het Sportakkoord II zijn geformuleerd om de kansengelijkheid in de sport te vergroten, ook voor mensen met een beperking. Het vergroten van de financiële, sociale en praktische toegankelijkheid en effectieve toeleiding van inactieve mensen naar sport zijn hier de centrale opgaven (Ministerie van VWS et al., 2022).

De partners van het Sportakkoord ontwikkelen momenteel samen met alle stakeholders een bovenliggende strategie om sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend te maken.¹ De oplossingen in de Nota gehandicaptensport worden hier onderdeel van.

1.2 Monitor en jaarlijkse voortgangsrapportage

Het eerste beslispunt in de notitie betreft de herbevestiging van de ambitie **'dat in 2030 sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend moeten zijn'** (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022:2). Om het thema op de politieke agenda te houden stellen de drie partijen voor dat het ministerie van VWS jaarlijks rapporteert over de voortgang van deze ambitie, voor zowel breedtesport als topsport.

De minister van VWS steunt deze ambitie en geeft aan zich de komende jaren te blijven inzetten om de randvoorwaarden te stimuleren. Afgesproken is de Kamer jaarlijks, in het najaar, te informeren over de voortgang op de verschillende oplossingen die in de nota zijn voorgesteld en de ontwikkelingen in de gehandicaptensport in het algemeen.

Deze rapportage is de eerste in de reeks van voortgangsrapportages tot en met 2030. Deze eerste rapportage richt zich op de oplossingen uit de Nota gehandicaptensport. Indien gewenst krijgen daaropvolgende rapportages een bredere insteek.

Doelstelling voortgangsrapportage en monitor

Het Mulier Instituut stelt jaarlijks, ondersteund door het ministerie van VWS een integrale voortgangsrapportage op.

Doel van de jaarlijkse voortgangsrapportages is inzicht geven in de mate waarin en wijze waarop de geformuleerde oplossingen voor de ambitie 'sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' worden omgezet in concrete maatregelen (acties en handelingen van organisaties en individuen) en de mate waarin betrokkenen² hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

¹ Zie <https://www.sportakkoord.nl/inclusie-en-diversiteit>

² Betrokkenen zijn zowel mensen met een beperking zelf (en personen uit hun eventuele sociale omgeving) als de organisaties die als uitvoeringspartner zijn benoemd in de Nota gehandicaptensport en

Uiteindelijk doel is met behulp van de inzichten de voortgang richting de ambitie tot 2030 in de tijd te volgen, zodat beleid en maatregelen op basis van de resultaten eventueel kunnen worden bijgesteld. De meerjarige monitor heeft als doel deze inzichten te genereren.

● **Leerdoel**

Het volgen van de voortgang op de uitvoering en de opbrengsten van de acties heeft volgens ons nadrukkelijk ook een leerdoel. Het optreden of wegblijven van resultaat en de mogelijke oorzaken daarvan of zienswijzen daarover kan input zijn om maatregelen tussentijds bij te stellen.

Vraagstelling

De doelstelling hebben wij uitgewerkt in de volgende vragen:

1. Hoe en in welke mate wordt vooruitgang geboekt op de ambitie 'sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030'?
2. Welke maatregelen om de gekozen oplossingen te realiseren zijn beoogd en in welke mate en op welke wijze worden deze omgezet in concrete acties en handelingen?
3. Hoe verloopt de uitvoering van deze acties en handelingen?
4. Welke resultaten en veranderingen als gevolg van de acties en handelingen van betrokkenen¹ nemen we waar?
5. Wat merken mensen met een beperking in de dagelijkse praktijk van de maatregelen, de uitgevoerde acties en handelingen en de voortgang op de ambitie in het algemeen?

de diverse intermediaire actoren (professionals en organisaties) die betrokken zijn bij de realisatie van de verschillende acties en handelingen in de praktijk.

1.3 Leeswijzer en structuur hoofdstukken

Leeswijzer

- In **hoofdstuk 2** gaan we in op de achtergrond van het vraagstuk waarop in de Nota gehandicaptensport oplossingen voor zijn aangedragen.
- In **hoofdstuk 3** bespreken we de opzet van de monitor die de basis vormt voor de voortgangsrapportages. We bespreken op basis van welke databronnen we deze en volgende voortgangsrapportages opstellen.
- In **hoofdstuk 4** bespreken we wat een beperking is, hoeveel mensen in Nederland een beperking hebben, welke belemmeringen zij bij sporten en bewegen ervaren en in welke mate zij sporten en bewegen.
- In **hoofdstuk 5 tot en met hoofdstuk 14** geven we per geformuleerde oplossing in de Nota gehandicaptensport de huidige stand van zaken weer van het proces van uitvoering en waar mogelijk van de (ervaren) resultaten en impact van de maatregelen.
- In **hoofdstuk 15** formuleren we conclusies en reflecteren we op de Nota gehandicaptensport en de uitvoering van de monitor.

De hoofdstukken 5 tot en met 14 hebben steeds de volgende opbouw:

- In tekstkader: de ambitie bij de oplossing (citaat uit Nota gehandicaptensport);
- In tekstkader: de betrokken organisaties bij de uitvoering (opgehaald uit Nota en kamerbrieven over de Nota);
- In tekst:
  - Het proces: hoe geven organisaties uitvoering aan de maatregelen?
  - De resultaten: wat levert de uitvoering op aan concrete resultaten?
  - De impact: wat merken mensen met een beperking van de (uitvoering van deze) maatregelen?³

³ Voor deze eerste voortgangsrapportage hebben we nog geen monitor activiteiten verricht naar de impact.

Achtergrond ambitie

In dit hoofdstuk geven we uitleg over de achtergrond van het vraagstuk waar de monitor betrekking op heeft: 'het dichten van de kloof in de sportdeelname tussen mensen met een beperking en mensen zonder beperking'. We bespreken hoe we hier in de monitor rekening mee houden.

2.1 Intensivering beleidsaandacht

Sinds de Paralympische Spelen van Sydney in 2000 is blijvend aandacht voor het verbeteren van de positie van mensen met een beperking in de sport- en beweegsector (Van Lindert & De Jonge, 2022). De (beleids)maatregelen die sindsdien zijn ingezet waren afwisselend gericht op het (beter) bereiken en actief toeleiden van mensen met een beperking naar sport- en beweegaanbod en het verbeteren van de structuur en organisatie van sport voor mensen met een beperking.

De (beleids)programma's hadden meestal een tijdelijk karakter en geen doorlopende lijn. De ene keer specifiek gericht op mensen met een beperking, de andere keer was de aandacht voor mensen met een beperking ingebed in breder beleid (Van Lindert & De Jonge, 2022). Zie bijlage 2 voor een tijdlijn van beleidsontwikkelingen).

Met het Nationaal Sportakkoord I en II maakt de aandacht voor mensen met een beperking onderdeel uit van een bredere beweging om het sport- en beweeglandschap inclusief en toegankelijk te maken voor mensen met diverse achtergronden (Ministerie van VWS, 2018a; Ministerie van VWS et al., 2022). Het beleid krijgt een meer doorlopende lijn.

Sportakkoord II bouwt duidelijk voort op het eerste akkoord. Een deel van de opgaven vanuit het thema Inclusief sport en bewegen is specifiek gericht op mensen met een beperking. Dit betreft het verbeteren van de praktische toegankelijkheid (vervoer, sporthulpmiddelen en accommodaties). De opgaven voor het verbeteren van de financiële en sociale toegankelijkheid van sport en het actief toeleiden van mensen die nog niet sporten en bewegen naar (passend) sport- en beweegaanbod zijn niet exclusief gericht op mensen met een beperking (Ministerie van VWS et al., 2022).

De maatregelen uit de Nota gehandicaptensport sluiten (deels) aan op de ambities uit het sportakkoord. De partners van het sportakkoord werken aan een overkoepelende strategie voor de top- en breedtesport van de gehandicaptensport. 2030 is ook hier de stip op de horizon.

2.2 Relatie beleid en deelname lastig

Kijken we naar de deelnamecijfers over sport van mensen met een matige tot ernstige lichamelijke beperking vanaf de eeuwwisseling, dan valt op dat van een toename geen sprake is. Ook niet van een noemenswaardige achteruitgang overigens (Van den Dool et al., 2022) (zie verder paragraaf 4.4).

Een studie over de effecten van het gevoerde beleid op de deelname door de jaren heen ontbreekt. Een dergelijke studie is niet eenvoudig. De beleidsmaatregelen waren dikwijls gericht op andere groepen (bijvoorbeeld leerlingen in het speciaal onderwijs of mensen met een verstandelijke beperking in woonzorginstellingen) dan waarover de data uitsluitend geven (bijvoorbeeld volwassenen met een matige tot ernstige lichamelijke beperking).

Of de beleidsmaatregel was gericht op intermediaire actoren⁴, zoals het realiseren van een regionale samenwerkingsstructuur in samenwerking met buurtsportcoaches. De impact daarvan laat zich minder makkelijk direct vertalen in hogere deelnamecijfers bij de einddoelgroep.

Nota staat niet op zichzelf

Aan de organisatie- en beleidskant zien we meer veranderen dan in de sportdeelnamecijfers. Een groot aantal betrokken intermediaire actoren zoals sportverenigingen (Gutter, Van Lindert, et al., 2021), buurtsportcoaches (Gómez Berns & Van Lindert, 2023; Gutter & Van Lindert, 2020b), gemeenten (Gutter & Van Lindert, 2020a), sportbonden (Gutter, De Jonge, et al., 2021) en regiocoaches aangepast sporten (De Jonge et al., 2021) geeft wel degelijk aan dat ze (beleids)aandacht hebben voor inclusief sporten en bewegen en voor mensen met een beperking.

Deze aandacht wordt meestal omgezet in concrete activiteiten, zoals de inzet van een buurtsportcoach om inwoners met een beperking toe te leiden naar passend aanbod. Tegelijkertijd zien we dat intermediaire actoren (nog altijd) moeite hebben om mensen met een beperking te bereiken en dikwijls onvoldoende inzicht hebben in hun wensen, behoeften en belemmeringen ten aanzien van sport en bewegen (zie ook Van Lindert & De Jonge, 2022). Dit belemmert een goede match tussen vraag en aanbod.

Goed om te realiseren is dat de Nota gehandicaptensport een initiatief is van de Tweede Kamer om daarin verandering te brengen. De vraag is wie daarvan eigenaar is. Kamerleden hebben het ministerie van VWS expliciet opgeroepen om de ambitie van de nota te herbevestigen. Daarbij heeft het ministerie aangegeven zich te willen inzetten voor een groot deel van de oplossingen (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b, zie paragraaf 1.1).

⁴ Intermediaire actoren zijn personen en organisaties die betrokken zijn bij de realisatie van acties en handelingen in de (beleids)praktijk.

De Nota kwam tot stand in dialoog met en ook op basis van reacties van diverse organisaties in het beleids- en organisatielandschap van de gehandicaptensport (zie bijlage 3 voor een overzicht van de actoren). Deze gaven soms al uitvoering aan de beschreven oplossingen en/of hebben hun eigen visie op wat nodig is om de beschreven ambitie te bereiken. De Nota staat daarom niet op zichzelf en start niet vanaf een nulpunt.

In de Nota wordt ook erkend dat in Nederland al veel gebeurt om sporten en bewegen voor iedereen mogelijk te maken, indachtig de principes het VN-Verdrag Handicap (Verdrag inzake de Rechten van Personen Met Een Handicap, New York, 13-12-2006, 2006). Maar de opstellers geven aan dat meer nodig is om tot gelijkwaardigheid te komen. Kortom, er is als het ware sprake van een rijdende trein, met 'bestaande' en 'nieuwe' oplossingen.

2.3 Complex vraagstuk

Hoe weten we of de gekozen oplossingen in de Nota gehandicaptensport (eventueel in samenhang met bestaand beleid, zoals het sportakkoord) gaan bijdragen aan het dichten van de geconstateerde kloof in de sportdeelname tussen mensen met en zonder beperking?

We vragen ons daarbij af of het vraagstuk wel zo makkelijk is op te lossen. Hebben we misschien te maken met een 'wicked issue', waarbij het probleem maar blijft bestaan omdat het zo goed bestand is tegen oplossingen (Bicket et al., 2020)? Daar lijkt hier sprake van.

In de afgelopen jaren is ruim geïnvesteerd in kennisontwikkeling over onder andere de sportdeelname van mensen met een beperking en ervaren drempels en motieven (Van den Dool et al., 2022). Daarvoor oplossingen bedenken lijkt op het eerste gezicht niet zo moeilijk, getuige de beleidsinitiatieven sinds de eeuwwisseling en de huidige Nota gehandicaptensport (Van Lindert & De Jonge, 2022). Toch lijken deze maatregelen niet zonder meer succesvol te zijn geweest in het verminderen van de ervaren belemmeringen van mensen met een beperking om te sporten of het vergroten van de toegankelijkheid van sport.

Dezelfde belemmeringen (zie paragraaf 4.3) worden steeds opnieuw benoemd in beleidsstukken van de afgelopen jaren, zoals blijkt uit een analyse van Van Lindert & De Jonge (2022). De vraag is hoe dat komt. Waren de oplossingen niet specifiek genoeg? Hadden ze een te klein bereik? Of waren ze niet passend genoeg om uiteindelijk als effect door te werken in een hogere sportdeelname? Heeft een deel van de mensen met een beperking wellicht geen interesse in sport en bewegen? Of is het onderzoek niet sensitief of specifiek genoeg om bij een bepaalde groep wel verandering te zien? (zie Van den Dool et al., 2022; Van Lindert & De Jonge, 2022).

Deel van een groter geheel

Mogelijk hebben we nog onvoldoende zicht op alle factoren die een rol spelen bij het ontstaan, voortbestaan en oplossen van het probleem en hoe deze op elkaar

inwerken. Een benadering waarbij we kijken naar het bredere politieke en beleidsmatige systeem (ook buiten de sport) waarin beleidsoplossingen voor het sporten en bewegen voor mensen met een beperking worden ingezet, lijkt dan passend.

De beleidsdynamiek rondom het onderliggende probleem van de Nota gehandicaptensport lijkt aan de voorwaarden van een complex en dynamisch systeem te voldoen (zie tekstkader) (Bicket et al., 2020; Hawe et al., 2009; Moore et al., 2019; Van Lindert, 2019; Waterlander et al., 2021).

Factoren die bijdragen aan complexiteit

- Het probleem dat wordt aangepakt heeft meerdere oorzaken.
- De omgeving waarin het beleid wordt geïntroduceerd is zelf in beweging, of er vinden al verschillende initiatieven plaats.
- Het beleid wordt op meer dan één niveau uitgevoerd, en daarbij zijn verschillende soorten beleidsinitiatieven betrokken.
- Een groot aantal actoren (organisaties en individuen) is nodig bij de uitvoering van het beleid. Hierdoor neemt de kans toe dat conflicten ontstaan over belangen en visies op het beleid, de uitkomsten en waarde ervan.
- Het probleem omvat meer dan een beleidsdomein.
- Geen enkele organisatie of actor heeft de regie over de interventie en de verwachte uitkomsten ervan.

Bicket et al., 2020

In het beleids- en organisatielandschap van de gehandicaptensport is een groot aantal verschillende actoren in diverse settings (sport, onderwijs, zorg, etc.) op verschillende niveaus (micro, meso, macro) actief (zie bijlage 3). Deze actoren jagen over het algemeen dezelfde ambitie na, namelijk een hogere sport- en bewegedeelname van mensen met een beperking.

Maar soms zijn de belangen ook tegengesteld of hebben partijen verschillende ideeën over welke oplossingen werken. In de onderlinge relaties kan dan spanning ontstaan. Een complex systeem is daarbij continu in verandering. Dat geldt ook voor het landschap van de gehandicaptensport en de wereld daarbuiten (Van Lindert & De Jonge, 2022).

Resultaten van handelingen zijn niet altijd voorspelbaar in een dynamisch systeem en tegenwerkende krachten kunnen beoogde resultaten minder zichtbaar maken (Bicket et al., 2020; Jolley, 2014). Zoals tijdens de coronamaatregelen mensen met een beperking aangaven minder te zijn gaan sporten (De Jonge & Van Lindert, 2020b), terwijl vanuit het Nationaal Sportakkoord I werd gewerkt aan het vergroten van het draagvlak voor inclusief sporten en bewegen.

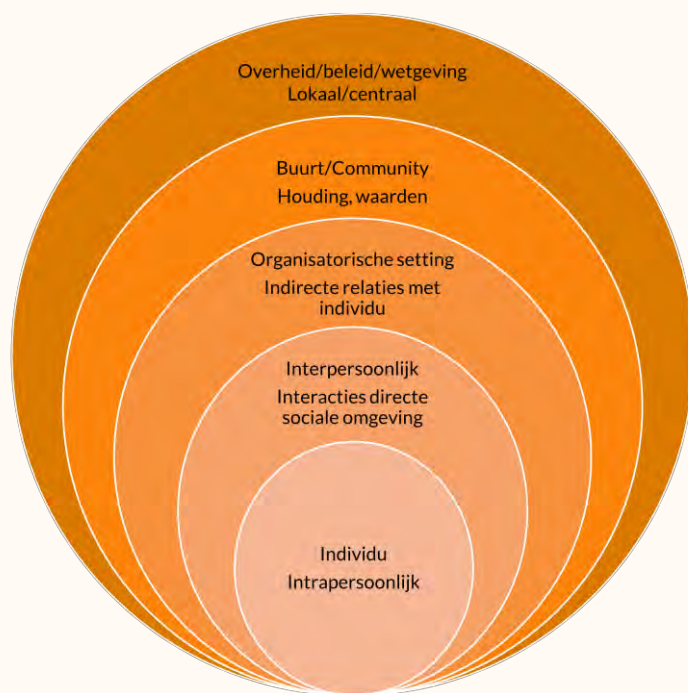
Lagen van het systeem

Om te bepalen wat zinvolle oplossingen of beleidsmaatregelen zijn helpt het te bedenken op welk onderdeel van het systeem deze (kunnen) inwerken. Hoe deze voortbouwen op maatregelen uit het verleden en op welk niveau veranderingen van

een specifieke maatregel verwacht mogen worden. In de systeembenadering is de inzet van een maatregel erop gericht om de onderlinge relaties tussen de afzonderlijke onderdelen van het systeem te beïnvloeden. De hoop is dat dit tot veranderingen in de gewenste richting leidt.⁵

Het sport- en beweggedrag van een individu met een beperking wordt beïnvloed door een veelheid aan factoren op verschillende niveaus (**figuur 2.1**).

Figuur 2.1
Factoren op verschillende niveaus voor sport- en beweegdeelname mensen met een beperking

Bron: McLeroy et al., 1988; Mehtälä et al., 2014; Sallis et al., 2008; Van Lindert et al., 2023.

Op **individueel (intrapersoonlijk) niveau** spelen diverse persoonlijke factoren een rol (zie verder paragraaf 4.3). Deze kunnen eventueel worden beïnvloed door bijvoorbeeld in te spelen op de houding van mensen met een beperking tegenover sport, iemands vaardigheden of iemands zelfvertrouwen.

Het individu maakt deel uit van een sociaal systeem. Op dat **interpersoonlijke niveau** kunnen mensen in de sociale omgeving steun bieden om te gaan sporten en bewegen.

Ook kan het zijn dat vanuit de **samenleving** zaken een rol spelen die bijvoorbeeld het gedrag en de handelingsmogelijkheden van sportaanbieders of

⁵ Zie als voorbeeld het vraagstuk over de sporthulpmiddelen. Om het verkrijgen van een sporthulpmiddel voor een persoon met een beperking te vergemakkelijken moeten beleidswijzigingen worden doorgevoerd bij gemeenten, maar ook in de zorg (zie verder hoofdstuk 7).

buurtsportcoaches in de **organisatorische setting** beïnvloeden. Deze kunnen vervolgens een positieve of negatieve invloed hebben op de uiteindelijke deelname van het individu.

Ook de manier waarop in de samenleving tegen mensen met een beperking wordt aangekeken kan de inclusie van mensen met een beperking in de sport belemmeren. Het marginaliseren en uitsluiten van mensen met een beperking in de samenleving en ook in de sport is het gevolg van een diepgewortelde maatschappelijke cultuur en structuur.

In onze samenleving maken we aannames over het lichaam. Het gezonde, sterke lichaam en de gezonde geest zien we eerder als 'normaal'. Wat of wie daarvan afwijkt beschouwen we eerder als 'niet normaal', 'afwijkend' en als 'de ander'. We noemen dit validisme of in het Engels ableism (Schippers, 2021; Van Lindert & De Jonge, 2022; Vermeij & Hamelink, 2021).

Dit gaat ook over hoe we zaken regelen. In beleid en wet- en regeling wordt nog onvoldoende rekening gehouden wat mensen nodig hebben om gelijkwaardig deel te nemen aan de samenleving

We pleiten ervoor in de monitoring en in de beleidsuitvoering aandacht te blijven geven aan de (wisselwerking tussen verschillende) actoren en oog te hebben voor verwachte en onverwachte uitkomsten.

Aanpak monitor

In dit hoofdstuk bespreken we de opzet van de meerjarige monitor die de basis vormt voor de voortgangsrapportages over de gehandicaptensport. We bespreken op basis van welke indicatoren we data verzamelen. We vertellen hoe we dit door de jaren heen aanpakken en hoe we daarbij samenwerken met organisaties en mensen met ervaringskennis.

3.1 Waarneembare veranderingen

Voor de monitor verzamelen we gegevens op basis van indicatoren op verschillende niveaus. We sluiten daarbij (deels) aan bij de methode Outcome Harvesting (OH) en Outcome Mapping (OM). OH is een evaluatiemethode uit de systeembenadering die wordt gebruikt om zicht te krijgen op de opbrengsten van een programma (Hoogendam & Kusters, 2023). Bij OM worden de uitkomsten van beleid gezien **'als waarneembare veranderingen in het gedrag, de relaties, activiteiten en acties van mensen, groepen en organisaties waarop het programma zich direct richt'** (Earl et al., 2001, p. 1).

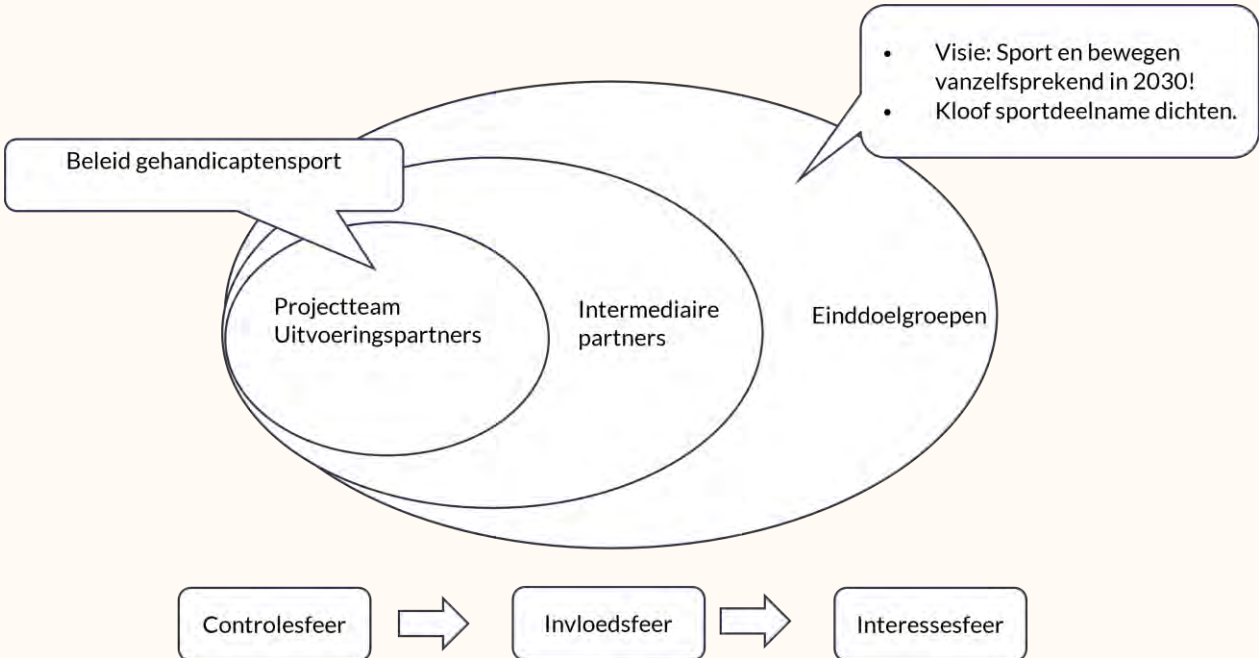
Beide methoden worden ook toegepast bij de monitoring van het Sportakkoord II (Hoogendam & Kusters, 2023; Ministerie van VWS, 2023). Het is vaak lastig om te bepalen of een eventuele stijging in de sportdeelname een direct gevolg is van beleid. Daarom staat bij OM niet het bereiken van een bepaalde toestand centraal (deelname), maar de verandering van het gedrag van mensen of organisaties dat uiteindelijk moet bijdragen aan het bereiken van de gewenste toestand.

Er is hierbij sprake van bepaalde invloedsferen (zie: [figuur 3.1](#)):

- De **controlesfeer** omvat actoren die controle hebben over de activiteiten van een programma, zoals een projectteam. Bij de Nota gehandicaptensport zou dit de Tweede Kamer zijn. In deze monitor gaan we ervan uit dat het ministerie van VWS een regierol vervult ten aanzien van de voortgang op de ambitie richting 2030 en diverse uitvoeringspartners sturing geven aan de uitvoering van de beschreven oplossingen. Uitvoeringspartners zijn dikwijls organisaties op landelijk niveau actief.
- De **directe invloedsfeer** omvat intermediaire partners die rechtstreeks beïnvloed of ondersteund worden door het programma. In dit geval zijn dat bijvoorbeeld buurtsportcoaches, sportverenigingen, een gemeente of een WMO-consulent.
- De **indirecte invloedsfeer** bestaat uit de einddoelgroepen waar de uiteindelijke gedragsverandering (of impact) bereikt moet worden. In dit geval zijn dat personen met een beperking zelf of mensen in hun directe sociale omgeving.

Bij OM is het idee dat bij de opzet van beleid goed wordt nagedacht welke gewenste veranderingen bij de betrokken intermediaire partners nodig zijn om (op termijn) veranderingen bij de einddoelgroepen te bereiken.

Figuur 3.1
Sferen van invloed

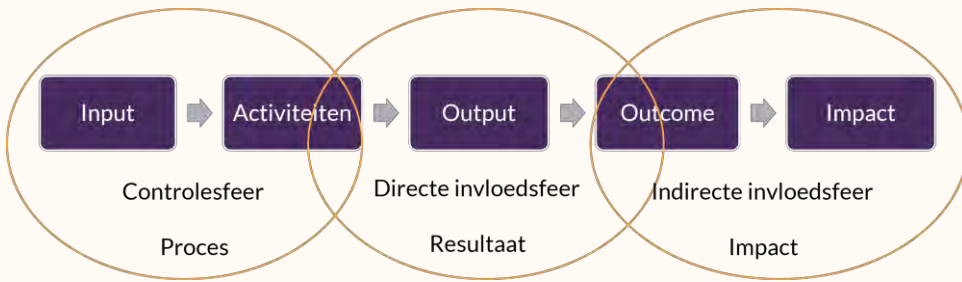

Bron: Hoogendam & Kusters (2023), afgeleid van de Outcome Mapping Method: <https://www.outcomemapping.ca/>

Hoewel we aansluiten bij OM, ligt de focus in deze monitor niet alleen op de waarneembare veranderingen bij intermediaire partners. We kijken ook hoe uitvoeringspartners op input- en activiteitsniveau (controlesfeer) uitvoering geven aan de oplossingen.

Daarnaast hebben we oog voor het niveau van de einddoelgroepen (indirecte invloedsfeer). We volgen de ontwikkelingen in de sport- en beweegdeelname en vragen mensen met een beperking wat zij merken van de maatregelen uit de Nota gehandicaptensport en de voortgang op de ambitie. We noemen dit het impactniveau (zie [figuur 3.2](#)).

Figuur 3.2
Indicatoren

3.2 Indicatoren

We hebben op drie niveaus indicatoren geformuleerd ([figuur 3.2](#)). Bij deze indicatoren hebben we vragen geformuleerd per oplossing uit de Nota gehandicaptensport. Deze hebben we voorgelegd aan de organisaties die uitvoering geven aan de oplossingen uit de Nota. Vanuit OM geredeneerd hebben de uitvoeringspartners hierin een actieve rol, ook bij het volgen van de voortgang op de indicatoren.

De gesprekken met hen in het kader van deze eerste voortgangsrapportage zijn onderdeel van het proces om de juiste indicatoren op te stellen. Deze kunnen daarom in de loop van de monitoring nog wijzigen.

Procesindicatoren (input en activiteiten)

De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Welke acties en handelingen zijn beoogd en worden uitgevoerd door betrokkenen, hoe vaak, waar en met wie?
- Hoe verloopt de uitvoering van deze acties en handelingen?
- Hoe tevreden zijn de uitvoeringspartners met de uitvoering en hoe verloopt eventueel de samenwerking met andere partners?
- In hoeverre spelen uitvoeringspartners in op tussentijdse veranderingen en geleerde lessen?

Voorbeeld procesindicator

- > Wat is de stand van zaken bij het verbeteren van de vindbaarheid en bekendheid van informatie over sporten en bewegen voor mensen met een beperking?
- > Hoe verloopt de samenwerking tussen partijen over de financiering van de verstrekking van sporthulpmiddelen?

Resultaatindicatoren (output en outcome)

De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Wat zijn de waargenomen veranderingen in het gedrag, de relaties, activiteiten en acties van intermediaire partners/betrokkenen?
- Wat zijn de direct meetbare resultaten?

- Waar traden deze veranderingen op, wanneer, bij wie, hoe?

Voorbeeld resultaatindicator

- > In welke mate zijn gemeenten bekend met en maken ze gebruik van de 'handreiking sporthulpmiddelen' (aandeel gemeenten)?
- > In welke mate zetten gemeenten buurtsportcoaches in voor mensen met een beperking (aandeel gemeenten, aantal fte)?

Impactindicatoren

De volgende vragen staan hierbij centraal:

- Wat merken mensen met een beperking van de uitvoering van de Nota gehandicaptensport?
- Welke veranderingen in kennis, houding en gedrag nemen we waar bij de einddoelgroepen in relatie tot sporten en bewegen?
- Hoe ontwikkelt de deelname aan sport en bewegen zich bij mensen met een beperking?

Voorbeeld impactindicator

- > In welke mate zijn mensen met een beperking bekend met en maken ze gebruik van Uniek Sporten Thuis (aandeel mensen met een beperking)?

3.3 Dataverzameling

De monitoring vindt plaats aan de hand van verschillende databronnen en dataverzamelingsmethoden.

Oogstsessies

Ieder jaar organiseren we een oogstsessie met de uitvoeringspartners en blikken we terug op de resultaten en voortgang van de uitvoering van oplossingen in de Nota (methode Outcome Harvesting). Ook blikken we vooruit op de voorgenomen monitor van dat jaar. We bespreken dan ook de ambitie van de Nota en werken dan steeds beter toe naar het formuleren van veranderindicatoren (methode Outcome Mapping). De eerste oogstsessie vindt plaats begin 2024.

Belronde

Jaarlijks houden we een belronde met de uitvoeringspartners en eventuele overige actoren die inzicht kunnen geven in de voortgang van de nota. We bevragen de organisaties per oplossing waarbij ze betrokken zijn over het proces en de resultaten. We informeren welke registratiedata zij beschikbaar hebben voor de monitor en bespreken hoe ze kunnen bijdragen aan het geven van inzicht in de voortgang.

Voor deze eerste voortgangsrapportage hebben we de uitvoeringspartners voor het eerst gebeld. De gesprekken vonden plaats in de periode mei tot eind september

2023. Zie bijlage 4 voor een overzicht van de betrokken organisaties die we in deze voortgangsrapportage hebben meegenomen.

We zijn daarbij uitgegaan van de organisaties die expliciet in de Nota gehandicaptensport (D66 et al., 2021) of in de brief van de minister van sport (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b) zijn genoemd. In de hoofdstukken waarin we de voortgang op de oplossingen beschrijven geven we steeds aan welke organisaties dit betreft.

We beseffen dat we daarmee wellicht niet alle organisaties aandacht geven die mogelijk een rol spelen in de implementatie van de oplossingen of überhaupt al beleid uitvoeren binnen het gehele organisatie- en beleidslandschap van de gehandicaptensport. We komen daarop terug in hoofdstuk 15, waarin we reflecteren op de monitor en de resultaten.

In deze eerste voortgangsrapportage maken we gebruik van monitordata die organisaties zelf beschikbaar hebben. We vinden het belangrijk dat monitoring deel uitmaakt van de beleidscyclus van deze organisaties. We beseffen dat de belronde daarbij een stimulerend effect kan hebben en dat in deze rapportage de ene organisatie daarin al wat verder is dan de andere.

Registratiedata

Waar mogelijk maken we gebruik van data die beschikbaar is via bestaande databestanden of wordt bijgehouden door de uitvoeringpartners in het kader van hun werkzaamheden. Waar dat in deze eerste voortgangsrapportage het geval is, geven we dat aan.

Desk- en literatuuronderzoek

Voor de voortgangsrapportages maken we gebruik van inzichten uit bestaand onderzoek, literatuur en uit beleidsdocumenten. Bijvoorbeeld om een beeld te geven van de stimulansen en belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het sporten en bewegen, zoals beschreven in paragraaf 4.3.

Peilingen intermediaire actoren

Om een beeld te krijgen van de voortgang op de resultaat indicatoren zetten we periodiek vragenlijsten uit onder diverse intermediaire actoren. We maken daarbij gebruik van bestaande panelonderzoeken van het Mulier Instituut, zoals die van gemeenten, sportverenigingen en buurtsportcoaches. Waar mogelijk zetten we onderzoek uit bij nieuwe groepen. In deze eerste voortgangsrapportage beschrijven we de resultaten van een peiling onder buurtsportcoaches.

Peilingen bevolking met en zonder beperking

Dit zijn online uitvragen onder de algemene bevolking, bijvoorbeeld via het Nationaal Sportonderzoek van het Mulier Instituut, en online uitvragen onder (groepen) mensen met een beperking. In 2024 bevragen we mensen met een lichamelijke beperking en mensen met een verstandelijke beperking via panelonderzoek. De resultaten daarvan staan in de voortgangsrapportage van

2025. Wanneer uitvoeringspartners peilingen uitzetten, maken we hier waar mogelijk gebruik van.

Focusgroepen

Dit zijn groepsgesprekken met mensen met een beperking of een specifieke groep intermediaire actoren. De focusgroepen zijn bedoeld om meer verdieping aan te brengen per specifieke oplossing en hoe mensen met een beperking of intermediaire actoren deze ervaren en daarop resultaat zien. De eerste focusgroepen vinden plaats in 2024.

Update kernindicatoren

Jaarlijks geven we een update van de kernindicatoren sport en bewegen voor mensen met een beperking. We beschrijven het aandeel mensen met een beperking dat wekelijks deelneemt aan sport en recreatief bewegen, lid/abonnee is van een sport-beweegaanbieder en overige details. De data zijn afkomstig van de CBS Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor Aanvullend in samenwerking met RIVM. Zie paragraaf 4.4. Waar mogelijk vullen we deze data aan met resultaten van verdiepend onderzoek.

3.4 Samenwerking betrokkenen

Om de voortgangsrapportages te kunnen schrijven werken we enerzijds samen met uitvoeringsorganisaties en anderzijds met een klankbordgroep van mensen met ervaringskennis over leven, sporten en bewegen met een beperking.

Samenwerking uitvoeringsorganisaties

Per hoofdstuk sommen we de partijen op die in beleid en uitvoering een rol hebben. Deze zijn genoemd in de Nota gehandicaptensport en de reactie van de minister. Zoals aangegeven dragen de uitvoeringsorganisaties bij aan het inzichtelijk maken van de voortgang op de oplossingen. Zij leveren data aan over specifieke maatregelen waaraan zij bijdragen.

Wanneer na deze eerste voortgangsrapportage blijkt dat organisaties die (ook) een rol hebben bij de implementatie van oplossingen onderbelicht zijn gebleven, kunnen we deze opnemen in toekomstige belrondes.

Klankbordgroep mensen met ervaringskennis

Bij de monitoring van de Nota gehandicaptensport betrekken we een klankbordgroep van tien mensen met ervaringskennis. De leden hebben we geworven via patiënten- en belangenorganisaties, zoals de Oogvereniging, Stichting Kind en Ziekenhuis en CP Nederland.

De klankbordgroep

De klankbordgroep bestaat uit tien ervaringsdeskundigen met diverse typen beperkingen: amputatie, COPD, een visuele beperking, scoliose, autisme, slechthorendheid, dwarslaesie en een bindweefselandoening. Daarnaast maakt een ouder van een kind met cerebrale parese (CP) deel uit van de klankbordgroep.

Met ieder lid hebben we eerst individueel kennisgemaakt. Daarna heeft in juli 2023 een startbijeenkomst plaatsgevonden, waar ook de directie sport van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport (VWS) werd vertegenwoordigd. Daar lichtten we het monitoringplan toe en leerden de ervaringsdeskundigen elkaar kennen. We gingen onder meer in op de persoonlijke ervaringen met sporten en bewegen.

Begin 2024 volgt een tweede bijeenkomst, waarin we bespreken hoe de klankbordgroepen betrokken (willen en kunnen) zijn bij de monitor.

3.5 Samenhang beleid

De Nota gehandicaptensport is een initiatief van de Tweede Kamer en staat niet op zichzelf, zoals we beschreven in hoofdstuk 2. De oplossingen zijn deels onderdeel van lopend beleid, bouwen hierop voort of zullen onderdeel worden van een bredere strategie over de toekomst van de gehandicaptensport.

Organisaties die uitvoering geven aan een deel van de oplossingen krijgen hiervoor al overheidssubsidie. Voor een ander deel (Thuis sporten en Samen sporten) wordt verwacht dat organisaties deze zelf oppakken (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b).

Een deel van de oplossingen wordt ook aangepakt in Sportakkoord II onder het thema Inclusie en diversiteit. Dit is het geval bij Sporthulpmiddelen en Vervoer. Deze maken onderdeel uit van de opgave over praktische toegankelijkheid. Het verbeteren van de toegankelijkheid van sportaccommodaties, genoemd bij de opgave over praktische toegankelijkheid uit het Sportakkoord II, wordt niet expliciet genoemd in de Nota gehandicaptensport.

Daarnaast wordt een overkoepelende toekomststrategie ontwikkeld voor de gehandicaptenbreedte- en topsport onder regie van NOC*NSF, POS, VSG en het ministerie van VWS.⁶ De ambitie is 'sporten voor mensen met een handicap vanzelfsprekend in 2030' te maken. De partijen organiseerden op 13 december 2023 een landelijke bijeenkomst met als doel de strategie in dialoog met de verschillende actoren in het landschap verder vorm te geven. De oplossingen uit de Nota gehandicaptensport kunnen hier onderdeel van worden.

⁶Zie <https://www.sportakkoord.nl/inclusie-en-diversiteit>

Eerste voortgangsrapportage gaat alleen over Nota

In deze eerste voortgangsrapportage bespreken we enkel de voortgang op de oplossingen van de Nota gehandicaptensport. Bij de monitoring zorgen we voor afstemming met de lopende monitoringactiviteiten in het kader van het Sportakkoord II en de monitoring in het kader van andere thema's binnen het Mulier Instituut, zoals buitenspelen, zwemmen, buurtsportcoaches en topsport. Desgewenst krijgt de monitoring in volgende jaren een bredere insteek.

Mensen met een beperking

In dit hoofdstuk staan we stil bij de vraag op wie de Nota gehandicaptensport is gericht. We geven een beeld van de aantallen en de sport- en beweegdeelname. We gaan in op de belemmeringen die mensen met een beperking ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen. En we laten zien hoe belemmeringen opgehaald via bestaand onderzoek overeenkomen met de ervaringen van leden van de klankbordgroep.

4.1 Beeld

Als het over mensen met een beperking gaat, denken veel mensen al gauw aan zichtbare beperkingen. Zoals personen met mobiliteitsproblemen (in een rolstoel of met een prothese), iemand met een blindengeleidehond of een kind met het syndroom van Down. Daarmee is het beeld niet compleet. Bij veel mensen is niet (meteen) zichtbaar dat zij een beperking of aandoening hebben. Mensen met minder zichtbare beperkingen kunnen ook lang niet altijd probleemloos sporten en bewegen.

Het staat vast dat de verschillen tussen mensen met een beperking groot zijn en we niet over een homogene groep kunnen spreken. Dat betekent ook dat een oplossing voor de een niet passend hoeft te zijn voor de ander. Ook dit maakt beleidsontwikkeling tot een ingewikkelde puzzel (Van den Dool et al., 2022; Von Heijden-Brinkman et al., 2013).

Wisselwerking beperking met persoonlijke en externe factoren

Bij het uitspreken van de ambitie dat sporten en bewegen vanzelfsprekend moeten zijn voor mensen met een beperking verwijzen de opstellers van de Nota gehandicaptensport naar het VN-Verdrag Handicap (Verdrag inzake de Rechten van Personen Met Een Handicap, New York, 13-12-2006, 2006). De Nota zelf benoemt expliciet dat het om Nederlanders met een **fysieke (motorische, auditieve, visuele) of verstandelijke beperking** gaat.

De VN hanteert een iets bredere omschrijving en gebruikt de term 'handicap'. Het gaat daarbij volgens de VN om personen met **langdurige fysieke, mentale, intellectuele of zintuiglijke** beperkingen, die hen in wisselwerking met diverse drempels (sociale of fysieke) kunnen beletten volledig, effectief en op voet van gelijkheid met anderen te participeren in de samenleving (artikel 1, VN-Verdrag Handicap).

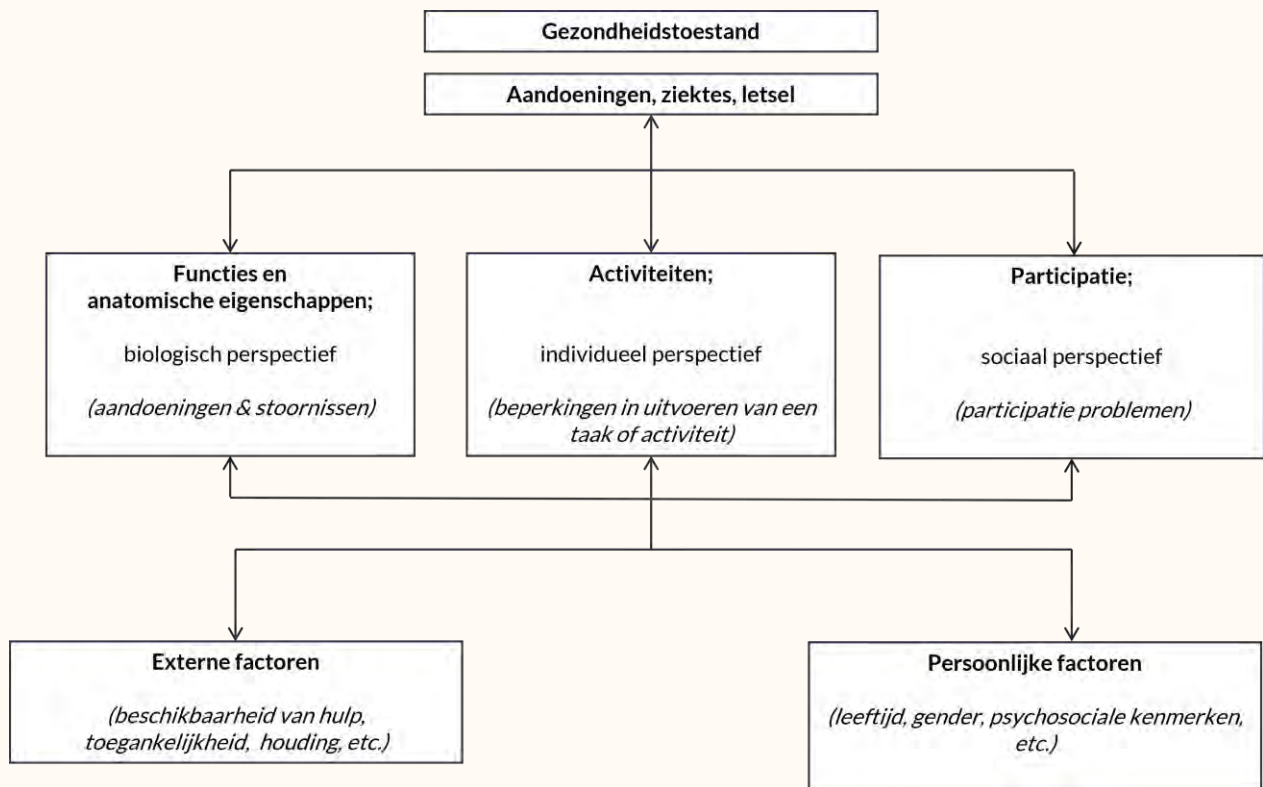
De VN bouwt daarbij voort op het begrippenkader van de International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF) (World Health Organization, 2002). Aan dit model refereerden we in eerder onderzoek van het Mulier Instituut (Van den Dool et al., 2022; Von Heijden-Brinkman et al., 2013).

De ICF ziet het menselijk functioneren vanuit drie perspectieven (zie [figuur 4.1](#))

- **Medisch perspectief:** hierbij gaat het om de stoornissen, aandoeningen, ziektes of het letsel van een persoon vanuit een medische optiek.
- **Handelingsperspectief:** wat kan een persoon? Het gaat hierbij om het uitvoeren van activiteiten en de (mogelijke) beperkingen die een persoon ervaart als gevolg van de gezondheidsproblemen. Bijvoorbeeld niet kunnen lopen door een dwarslaesie.
- **Sociaal perspectief:** het individu als deelnemer aan het maatschappelijk leven. Hierbij gaat het om de participatieproblemen die een persoon kan ervaren als gevolg van zijn of haar beperking. Bijvoorbeeld niet kunnen sporten door ontoegankelijke voorzieningen.

Figuur 4.1

Wisselwerking tussen aspecten van de gezondheidstoestand, externe en persoonlijke factoren

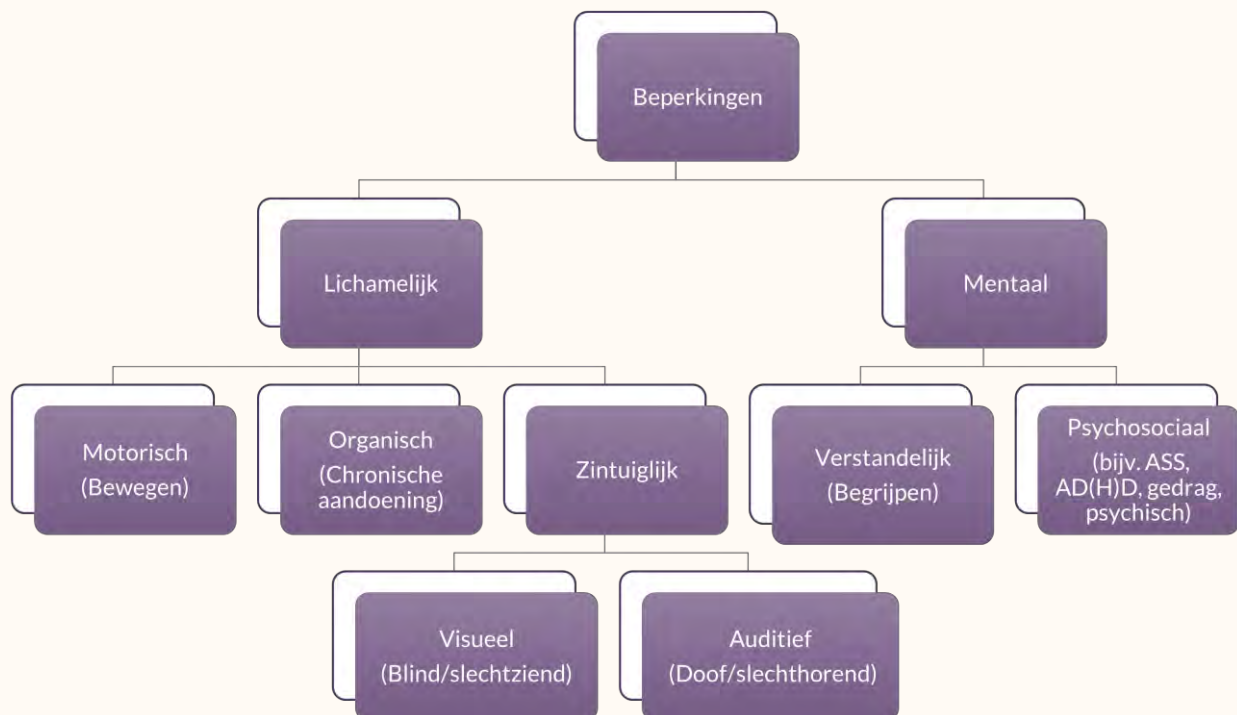

Bron: ICF-model (World Health Organization, 2002). Bewerking Mulier Instituut.

Indeling beperkingen

De ICF maakt onderscheid tussen mensen met een stoornis of aandoening in relatie tot mentale functies (verstandelijk of psychosociaal), zintuiglijke functies (zicht en gehoor), motorische functies (het bewegingsapparaat) en organische functies (chronische aandoeningen en ziektes) (zie [figuur 4.2](#)). Zie de tekstkaders hieronder voor een toelichting.

Figuur 4.2
Indeling beperkingen

Bron: Von Heijden-Brinkman et al., 2013; World Health Organization, 2002.

Tussen, maar ook binnen deze categorieën zijn de verschillen groot. Een individu kan verschillende gezondheidsproblemen tegelijk hebben. Iemand met een stoornis in het bewegingsapparaat, zoals een dwarslaesie, kan bijvoorbeeld ook een chronische aandoening hebben, zoals reuma. En andersom kan iemand met een spierziekte een beperking in het bewegen hebben als gevolg van de chronische aandoening. Als gevolg van de functieproblemen kan deze persoon bijvoorbeeld niet lopen en wellicht moeilijk grijpen.

Een rolstoel helpt bepaalde activiteiten uit te voeren en een passend sportaanbod of toegankelijke voorziening kunnen helpen deelname aan de samenleving, in dit geval sport, makkelijker te maken.

Lichamelijke beperkingen

- Wanneer iemand een of meer functiestoornissen heeft, in samenhang met een permanente lichamelijke afwijking. Kan gaan om een stoornis in het bewegen, zien of horen. Iemand kan activiteiten als lopen of horen niet of in mindere mate uitvoeren. Kan het gevolg zijn van een chronische aandoening.
- **Motorische beperking:** een beperking in het bewegen als gevolg van een ongeluk, ziekte of aangeboren afwijking. Denk aan een spierstoornis, een amputatie of verlamming van ledematen. Kan

gepaard gaan met het gebruik van mobiliteitshulpmiddelen, zoals een rolstoel, rollator, looprek of wandelstok.

- **Visuele beperking:** wanneer iemand blind is (<5% zicht) of als iemand slechtziend is (verminderde gezichtsscherpte en gezichtsveld). Kan aangeboren zijn of zich voordoen op latere leeftijd en het gevolg van een oogziekte of oogaandoening. Kan gepaard gaan met het gebruik van bijvoorbeeld een hulphond, taststok, leesondersteuning (zoals braille, loep, apparaten met spraakfunctie) of bril.
- **Auditieve beperking:** wanneer iemand doof (>90 decibel aan gehoorverlies) of slechthorend is (wanneer gehoorverlies is opgetreden, vanaf 35 decibel). Bij doofheid is zodanig gehoorverlies dat het verstaan van spraak via het gehoor zonder of met gebruik van gehoorapparatuur onmogelijk is. Kan gepaard gaan met gebruik van bijvoorbeeld een cochleair implantaat (CI), hoorstoestel, tolk, spraakafzien of gebarentaal.

Bron: Van den Dool et al., 2022; Van Lindert & Van den Berg, 2022c, 2022d, 2022a; Von Heijden-Brinkman et al., 2013.

Verstandelijke beperking

- Valt onder de neurobiologische ontwikkelingsstoornissen. Begint gedurende de ontwikkelingsperiode. Iemand heeft beperkingen in zowel het verstandelijk als adaptieve functioneren, oftewel het aanpassingsgedrag.
- Hierdoor is vaak moeite met conceptuele, sociale en praktische vaardigheden. Dit kan gaan om het geheugen, taal, lezen, schrijven en rekenen, empathisch vermogen, sociale omgang, zelfverzorging, geldbeheer en plannen. Vaak is daarom ondersteuning nodig.
- Van een verstandelijke beperking is sprake als iemand een intelligentiequotiënt (IQ) beneden de 70-75 heeft. Iemand met een IQ tussen 70 en 85-90 die leer- en adaptieve problemen ervaart en daarbij ondersteuning nodig heeft, kan hiertoe ook worden gerekend.
- Een gangbare indeling is naar licht (IQ tussen 50 en 70), matig (IQ tussen 35 en 50) en ernstig (IQ beneden 35).

Bron: Van den Dool et al., 2022; Van Lindert et al., 2020; Van Lindert & Van den Berg, 2019; Volksgezondheidszorg.info, n.d.

Chronische aandoening

- Een aandoening waardoor een persoon permanent ongemak of pijn ervaart. Kan het gevolg zijn van een ziekte of ouderdom. Deze klachten (als gevolg van de chronische aandoening) houden langer dan zes weken tot zes maanden aan en kunnen leiden tot een lichamelijke beperking.
- Meestvoorkomend: aandoeningen aan het bewegingsapparaat (zoals nek- en rugklachten of artrose), aan luchtwegen, diabetes, hart- en vaatziekte en depressie.

Bron: Van Lindert & Van den Berg, 2022b; Von Heijden-Brinkman et al., 2013.

Psychosociale beperking

- In deze monitor een verzamelgroep van beperkingen, aandoeningen of klachten die zeer divers zijn en onderling sterk verschillen.
- Net als bij een verstandelijke beperking kan het gaan om een neurobiologische ontwikkelingsstoornis die in de kindertijd kan ontstaan. Denk aan autismespectrumstoornis, ADHD, communicatiestoornissen of ticstoornissen. Of het gaat om een externaliserende gedragsstoornis (naar buiten gedricht). Of om psychische problematiek, zoals een depressie, een angststoornis of een persoonlijkheidsstoornis.

Bron: Brandsema et al., 2017; Psychisch Kompas, 2023; Trimbos Instituut, n.d.-a.

Handicap of beperking?

Welke term het best gebruikt kan worden is onderhevig aan discussie. In de ICF wordt bij de term handicap verwezen naar de sociale aspecten van het menselijk functioneren. Een handicap hebben of gehandicapt zijn is dan niet zozeer een kenmerk van het individu. De omstandigheden in de samenleving zorgen daarvoor.

De samenleving moet zorgen dat mensen met 'stoornissen en beperkingen' optimaal aan het maatschappelijk leven kunnen deelnemen. Hiervoor zijn veranderingen nodig in de samenleving (Von Heijden-Brinkman et al., 2013). Zouden we de term handicap gebruiken, dan erkennen we dit.

Gebruiken we de term beperkingen, dan wordt volgens het begrippenkader van de ICF eerder verwezen naar beperkingen in het uitvoeren van een activiteit (bijv. niet kunnen lopen).

Uit onderzoek blijkt dat ruim de helft van respondenten met een beperking of aandoening liever als 'persoon' of bij hun naam aangesproken wordt (De Jonge et al.,

2022; Ministerie van VWS, 2018b). In deze voortgangsrapportage sluiten we aan bij de term beperkingen, zoals ook in de Nota gebruikt wordt.

Doelgroepen Nota

We hebben in deze paragraaf beschreven aan welke typen beperkingen of aandoeningen je kunt denken bij mensen met een beperking. We volgden daarbij de brede definitie uit het VN-Verdrag Handicap. In de Nota zelf wordt expliciet verwezen naar mensen met een lichamelijke (motorisch, visueel en/of auditief) of verstandelijke beperking.

Zijn dit ook de doelgroepen waarop de verschillende oplossingen gericht zijn? Of moet/mag een bredere omschrijving gehanteerd worden? Vanwege de overlap tussen verschillende typen beperkingen en aandoeningen lijkt dit gerechtvaardigd. Maar deze vraag kunnen de opstellers van de Nota en de uitvoeringspartners zelf het best beantwoorden.

4.2 Aantal mensen met een beperking

Hoeveel mensen in Nederland een beperking of aandoening hebben is niet exact bekend. Er is geen centrale registratie. Daarom worden de aantallen vaak geschat op basis van bevolkingsonderzoeken, literatuur of de mate waarin mensen gebruik maken van voorzieningen.

In de Nota gehandicaptensport spreken de opstellers over 1,7 miljoen mensen in de leeftijd van 12 tot 79 jaar met een motorische, auditieve, visuele of verstandelijke beperking. VWS spreekt in het VN-programma Onbeperkt Meedoen over 2 miljoen mensen (Ministerie van VWS, 2018b). Daarbij verwijzen ze naar alle beperkingen (zoals in [figuur 4.2](#)). Als we naar de afzonderlijke groepen kijken, komen we ruim op deze aantallen, zo niet hoger.

Verstandelijke beperking

Het Sociaal Cultureel Planbureau (SCP) schat dat ongeveer 440.000 mensen een verstandelijke beperking hebben (IQ tot 70). Een zesde van hen, ongeveer 70.000 mensen, heeft een matige tot ernstige verstandelijke beperking (IQ lager dan 50). Ongeveer 370.000 mensen hebben een lichte verstandelijke beperking (IQ tussen 50 en 70).

De hogere schatting (voorheen ging het om 142.000 mensen) komt door een andere schattingsmethode waarbij wordt uitgegaan van de gemeten IQ-verdeling in de bevolking. Hierdoor worden ook niet-vragers van zorg meegerekend (Van den Dool et al., 2022; Volksgezondheidszorg.info, z.d.; Woittiez et al., 2019).

Mensen met een IQ tussen 70 en 85 die dusdanige sociale redzaamheidsproblemen hebben dat zij in aanmerking komen voor zorg, worden ook tot de groep gerekend van mensen met een verstandelijke beperking. Dit beschreven we in paragraaf 3.1. Het SCP schat deze groep op ongeveer 730.000 mensen (Van den Dool et al., 2022; Volksgezondheidszorg.info, z.d.; Woittiez et al., 2019).

In totaal hebben in Nederland dan ongeveer **1.170.000 mensen** een verstandelijke beperking. Fors meer dan men over het algemeen denkt. Dit is goed om rekening mee te houden bij het Punt Vindbaarheid en Bekendheid uit de nota, dat erop gericht is om de sportmogelijkheden voor mensen met een (lichte) verstandelijke beperking te vergroten (hoofdstuk 6).

Lichamelijke beperking en/of chronische aandoening

In 2022 heeft 12,6 procent van de bevolking van 12 jaar en ouder **één of meerdere matige tot ernstige lichamelijke beperkingen** (zie [tabel 4.1](#)). Omgerekend zijn dit bijna **2 miljoen mensen**.⁷

Het betreft vooral motorische beperkingen. Beperkingen hangen nauw samen met de leeftijd. Mensen met een beperking zijn vooral ouderen en minder vaak jongvolwassenen. Van de 75-plussers heeft bijvoorbeeld 36 procent een of meer lichamelijke beperkingen; bij kinderen van 12 tot 18 jaar gaat het om 5,5 procent (CBS, 2023b).

Door de bevolkingstoename en de geleidelijke toename van de gemiddelde leeftijd neemt het aantal mensen met één of meer beperkingen toe (zie ook Van den Dool et al., 2022).

Tabel 4.1
Beperkingen in procenten, naar leeftijdsgroepen

	12 tot 18 jaar**	12 jaar en ouder**	18 jaar en ouder**
	2022	2022	2022
Eén of meer lichamelijke beperkingen*	5,5	12,6	13,2
-beperking in bewegen (motorisch)	1,5	8,8	9,4
-beperking in het horen (auditief)	2,3	3,4	3,5
-beperking in het zien (visueel)	3,4	3,6	3,7
Eén of meer langdurige aandoeningen (zes maanden of langer)	12,6	30,5	35,4

* OESO-indicator, zeven vragen over vaardigheden die mensen normaal kunnen doen, zo nodig met hulpmiddelen zoals een bril of hoorapparaat. Het gaat om matige tot ernstige beperkingen.

** Bron: CBS, 2023b.

Ongeveer één op drie Nederlanders van 12 jaar en ouder heeft één of meerdere **chronische aandoeningen**. Dit zijn zo'n **4,7 miljoen mensen**.

⁷ Bij een bevolking van 15.669.521 voor 12 jaar en ouder in 2022 zijn dit 1.974.359 miljoen mensen met één of meerdere matige tot ernstige lichamelijke beperkingen.

De grootste groep van aandoeningen betreffen de aandoeningen aan het bewegingsapparaat⁸ (26,2% in 2019 voor 18-79-jarigen), zo bleek uit onderzoek van Van den Dool et al. (2019). Deze hebben een sterke relatie met motorische beperkingen. In 2019 had 81 procent van de volwassenen met een motorische beperking een aandoening aan het bewegingsapparaat (Van den Dool et al., 2022).⁹

8,2 procent van de volwassen bevolking (18-79 jaar) had in 2019 zowel een chronische aandoening als een lichamelijke beperking (Van den Dool et al., 2022).

● **Andere beperkingen**

Een andere maat voor beperkingen is de **GALI** (General Activity Limitation Indicator). De vraag is hier of men zich in de afgelopen zes maanden of langer ernstig, in enige mate of niet beperkt voelde in de uitvoering van dagelijkse activiteiten als gevolg van gezondheidsproblemen. We kunnen dit als een soort combinatievraag van beperkingen en aandoeningen zien. Ongeveer een op de drie Nederlanders van 4 jaar en ouder wordt volgens deze indicator matig tot ernstig belemmerd in het dagelijks leven (29,9%, niet in tabel, CBS, 2023b).

CBS StatLine laat verder zien dat 13,8 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder **psychische klachten**¹⁰ heeft (niet in tabel, CBS, 2023b).

23,3 procent van de 12-plussers ervaart **pijn** ervaart (in de afgelopen vier weken); 9,3 procent ervaart (heel) veel pijn. 12,7 procent van de 12-plussers geeft aan dat pijn hen in de afgelopen vier weken (nogal of (heel) veel heeft belemmerd bij hun normale werkzaamheden (zowel buitenshuis als huishoudelijk werk, niet in tabel) (CBS, 2023b). Ervaren pijn kan een belangrijke drempel zijn voor sporten en bewegen (zie paragraaf 4.3).

● **Gebruik hulpmiddelen**

Een aanzienlijk deel van de mensen met een lichamelijke beperking maakt gebruik van hulpmiddelen, zo lieten Van den Dool et al. (2022) zien. Van de mensen met een matige of ernstige motorische beperking gebruikt een derde een hulpmiddel om zich voort te bewegen, zoals een looprek, rolstoel of een scootmobiel (35%). Van de mensen met een ernstige beperking is dat 46 procent.

Een vijfde gebruikt een anatomisch hulpmiddel, zoals aangepaste schoenen of een beenprothese (21%). Nog eens 17 procent van de mensen met een motorische beperking gebruikt incontinentiemateriaal.

⁸ Dit is een cluster van aandoeningen: gewrichtsontsteking, rugaandoeningen, aandoening van de nek of schouder en gewrichtsslijtage.

⁹ Andersom heeft lang niet iedereen met een chronische aandoening aan het bewegingsapparaat een motorische beperking (27% wel, zie Van den Dool et al., 2022).

¹⁰ Volgens de Mental Health Inventory 5. Dit is een internationale standaard voor het meten van psychische klachten bestaande uit 5 vragen. Het gaat om de afgelopen vier weken (CBS, 2023b). Volgens cijfers van het Trimbos had in de afgelopen 12 maanden ongeveer een op de vier volwassenen (26%) een of meerdere psychische aandoeningen (ongeveer 3,3 miljoen mensen van 18-75 jaar). Depressie komt daarbij het vaakst voor (9%) (Trimbos Instituut, z.d.-b).

Deze cijfers gaan over 2016-2018 (Van den Dool et al., 2022) en zijn relevant voor het vraagstuk van de sporthulpmiddelen (hoofdstuk 7).

● Verbanden

Los van de specifieke aandoeningen is er grote overlap tussen lichamelijke beperkingen en chronische aandoeningen, zo blijkt uit het onderzoek van Van den Dool et al. (2022). In 2019 hadden vrijwel alle volwassenen van 18 tot 80 jaar met een lichamelijke beperking een chronische aandoening.

Uit datzelfde onderzoek blijkt dat mensen met een beperking vaker een lagere opleiding en een lager inkomen hebben. Bij mensen met een motorische beperking is de ervaren gezondheid vaker minder goed dan bij de algemene bevolking. Mensen met een motorische beperking ervaren ook vaker dan gemiddeld (heel) veel pijn (56% in 2019, niet in tabel) (Van den Dool et al., 2022).

Kinderen met een beperking

Kijken we specifiek naar kinderen met een beperking, dan wordt het lastig om uitspraken te doen over het percentage en aantal van hen dat één of meerdere beperkingen of aandoeningen ervaart. Kinderen zijn vaak ondervertegenwoordigd in bevolkingsonderzoek.

Uit een verkenning van De Jonge & Van Lindert (2020) naar het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking komt naar voren dat schattingen sterk uiteenlopen. Naar type beperking of aandoening zien de schattingen er als volgt uit:

- motorische beperking: 7.744-21.630;
- auditieve beperking: 8.273-10.815;
- visuele beperking: 584-29.742;
- gedragsproblematiek: 22.674-353.506;
- verstandelijke beperking: 21.304-73.871; en
- chronische aandoening: 1.517-1.300.000.

De marge van de schattingen per beperking is groot en de overlap tussen de groepen is onbekend.

De Jonge & Van Lindert lichten toe dat aan het ene eind van het spectrum kinderen zijn geteld waarvan zeker is dat zij een beperking of aandoening hebben, omdat zij zijn geteld via zogenaamde vindplaatsen, zoals het speciaal onderwijs. In schooljaar 2021-2022 telde het speciaal basisonderwijs (SBO) bijvoorbeeld 35.398 leerlingen, het speciaal (voortgezet) onderwijs (SO en VSO) in totaal 71.602 leerlingen en het praktijkonderwijs 29.650 leerlingen¹¹ (CBS, 2023c, 2023a).

¹¹ Op het speciaal basisonderwijs (SBO) zitten kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het gewone basisonderwijs kan bieden. Praktijkonderwijs, aansluitend op het basisonderwijs, is bestemd voor leerlingen die niet in staat zijn om een diploma te behalen in het vmbo. Het speciaal onderwijs en speciaal voortgezet onderwijs is voor leerlingen met een visuele beperking (cluster 1),

Aan het andere eind van het spectrum gaat het om alle kinderen waarvan op basis van diverse gegevensbronnen en methoden geschat wordt dat zij een beperking of aandoening hebben (De Jonge & Van Lindert, 2020a).

CBS StatLine laat zien dat, volgens de OESO-indicator, 5,5 procent van de kinderen van 12 tot 18 jaar één of meerdere lichamelijke beperkingen heeft, 2,3 procent heeft een beperking aan het gehoor, 3,4 procent een beperking in het zien en 1,5 procent een beperking in het bewegen (zie [tabel 4.1](#)). Verder heeft 10,8 procent van de kinderen van 12 tot 18 jaar een GALI-beperking, 6,9 procent een autismespectrumstoornis en 7,8 procent ADHD of ADD (CBS, 2023b).

4.3 Motieven en belemmeringen

De motieven om te sporten en bewegen verschillen niet wezenlijk tussen mensen met of zonder beperking. Voor beide groepen is het verbeteren van de gezondheid de belangrijkste reden om te sporten, recreatief te fietsen en/of te wandelen. Wel zien we dat mensen met een beperking daarnaast (ook) sporten om meer zelfvertrouwen te krijgen, deel te nemen aan de maatschappij en, in mindere mate, om te leren gaan met een hulpmiddel (Van den Dool et al., 2022).

Er is al veel onderzoek gedaan naar sporten en bewegen voor mensen met een beperking in Nederland en welke belemmeringen zij hierin ervaren. Het merendeel van deze onderzoeken richt zich op de ervaringen van volwassenen. De ervaringen van kinderen worden vaak opgehaald via hun ouders, bijvoorbeeld via vragenlijsten.

We geven hier een beknopt overzicht van wat we al weten. Dit doen we aan de hand van de tweedeling 'persoonlijke drempels' en 'omgevingsfactoren' (zie [figuur 4.1](#)). Vanuit de ervaringen van de klankbordgroepleden reflecteren we vervolgens op de belemmeringen die in de Nota gehandicaptensport worden uitgelicht.

Persoonlijke drempels

Een breed gedeelde bevinding is dat veel volwassenen en kinderen met een beperking belemmeringen ervaren bij het beginnen aan of beoefenen van sportieve activiteiten. Deze hangen niet altijd samen met randvoorwaarden of omgevingsfactoren, zoals ontoegankelijke sportaccommodaties of een gebrek aan financiële middelen, maar zijn juist persoonlijk van aard.

In [figuur 2.1](#) zijn dit de factoren op **intrapersoonlijk** niveau. Hierbij gaat het om zaken als persoonlijke kenmerken, kennis, voorkeuren, motivatie, houding, eigen effectiviteit en vaardigheden. Ook internationale studies identificeren dit soort drempels bij mensen met een beperking (Darcy et al., 2017; Van Lindert et al., 2023).

auditieve en communicatieve beperking (cluster 2), voor leerlingen met lichamelijke en/of verstandelijke beperkingen of een langdurige ziekte (cluster 3) en voor leerlingen met ernstige ontwikkelingsstoornissen (cluster 4).

Uit behoefteonderzoeken onder mensen met een beperking, chronische aandoening en psychische klachten in Nederland blijkt bijvoorbeeld dat vermoeidheid en een gebrek aan energie het meest voorkomende knelpunt is bij het beginnen met of beoefenen van sport (De Jonge et al., 2020, 2022).

Persoonlijke belemmeringen zijn daarnaast soms sterk verbonden met de leeftijd en het type beperking dat iemand heeft. Volwassenen met een lichamelijke beperking ervaren bijvoorbeeld veelal pijn tijdens het sporten en volwassenen met psychische klachten hebben doorgaans meer last van prikkels, zoals kleuren, geluiden of de aanwezigheid van veel andere mensen.

Voor kinderen met een lichamelijke beperking speelt angst voor reacties van anderen een grote rol (De Jonge et al., 2022).

Omgevingsfactoren

De omgeving van een persoon met een beperking kan belemmeringen, of juist stimulansen, opwerpen om te gaan sporten en bewegen (zie [figuur 4.1](#)).

In [figuur 2.1](#) zijn dit de factoren in het systeem die te maken hebben met enerzijds **interpersoonlijke** factoren. Deze gaan om de interacties van de persoon met diens directe sociale omgeving. Anderzijds betreft het zogenaamde **structurele factoren** uit de omgeving die te maken hebben met organisatorische en beleidsmatige aspecten en met zaken die vanuit de samenleving als geheel deelname aan sport kunnen belemmeren.

Door naar deze factoren te kijken erkennen we de invloed die de omgeving en samenleving uitoefent op de deelname van mensen met een beperking aan de samenleving, in positieve of negatieve zin (Darcy et al., 2017; Van Lindert et al., 2023). Iemands deelname aan sport is dus nooit alleen afhankelijk van iemands beperking (gezondheidssituatie) of persoonlijke omstandigheden, maar ook van factoren in de omgeving.

In Van den Dool et al. (2020) zijn de omgevingsfactoren grofweg verdeeld in:

- invloed van de sociale omgeving, zoals het gebrek aan steun en/of begeleiding van vrienden, familie en kennissen;
- aspecten rond het sportaanbod, zoals het gebrek aan deskundige begeleiding;
- organisatorische aspecten, zoals het ontbreken van passend vervoer of financiën;

Veel van de belemmeringen die worden genoemd in de Nota gehandicaptensport zijn ook terug te vinden in de literatuur.

Zo weten we uit eerder onderzoek dat informatie over de mogelijkheden van sporten en bewegen voor mensen met een lichamelijke beperking moeilijk vindbaar kan zijn (Leemrijse et al., 2019) Het gaat dan niet alleen over waar het (aangepast) sportaanbod is, maar ook over hoe dit sportaanbod eruit ziet en in hoeverre

sportaccommodaties voldoende toegankelijk zijn (denk bijvoorbeeld aan rolstoeltoegankelijkheid en een extra ruime omkleedruimte).

Ook voor ouders van kinderen met een beperking is deze informatie soms niet toegankelijk. Zo ervaren ouders een gebrek aan informatie als belemmering in het zoeken naar zwemles voor hun kind (Van der Meijde et al., 2021).

Uit een behoeftenonderzoek onder mensen met een lichamelijke beperking blijkt dat ruim één op de tien volwassenen en kinderen het lastig vindt om een sporthulpmiddel aan te vragen (De Jonge et al., 2020). Hetzelfde onderzoek laat zien dat een iets groter aandeel, namelijk 13 procent, vervoersproblemen als belemmering ervaart om te (gaan) sporten en bewegen.

Met name voor mensen met een lichte verstandelijke beperking speelt de bereikbaarheid van de sportaccommodatie een rol in het (gaan) sporten en bewegen (Haarmann et al., 2019). Binnen deze groep zijn dan ook grote verschillen in de mate waarin personen een vereniging of sportplek zelfstandig kunnen bereiken. Met name voor kinderen is het gebrek aan deskundige begeleiding een groot knelpunt (Van den Dool et al., 2022).

Uit verschillende onderzoeken komt daarnaast naar voren dat veel mensen met een beperking financiële drempels ervaren om te (gaan) sporten en bewegen. Volgens De Jonge et al. (2022) geldt dit voor 38 procent van de volwassenen met een lichamelijke beperking, voor 33 procent van de kinderen met een lichamelijke beperking, voor 21 procent van de volwassenen met een chronische aandoening en voor 40 procent van de volwassenen met psychische klachten.

De kosten voor sport zitten hem vooral in contributie/abonnementskosten en de aanschaf van sportmaterialen (zoals kleding, attributen), maar ook in de kosten voor het vervoer (De Jonge et al., 2022). Ouders van de kinderen met een beperking vertellen dat zij in het dagelijks leven vaak al extra kosten kwijt zijn aan de ondersteuningsbehoeften van hun kind, waardoor kosten voor sportieve activiteiten zwaarder kunnen wegen (Van der Meijde, Suijlekom, et al., 2021).

Voor kinderen met een beperking is zwemles bovendien vaak duurder, vanwege een langer zwemlestraject en aangepaste lessen in kleiner groepsverband en/of met meer begeleiding (Van der Meijde et al., 2021).

Naast gezondheidsvoordelen, zoals het verbeteren van de conditie en het opbouwen van meer spierkracht, beschouwen veel volwassenen en kinderen met een lichamelijke beperking (ongeveer de helft) het opdoen van meer sociaal contact als een belangrijk voordeel voor deelname aan sportieve activiteiten.

Toch voelt 16 procent van de mensen met een lichamelijke beperking zich niet welkom of op het gemak bij de sportaanbieder. Voor mensen met een motorische beperking en mobiliteitshulpmiddel is dit aandeel nog wat hoger, namelijk 18 procent (De Jonge et al., 2022) (De Jonge et al., 2020).

In het verlengde hiervan heerst bij sommige mensen met een motorische, visuele en/of auditieve beperking het gevoel dat ze minder goed geaccepteerd worden in sport, bijvoorbeeld door stigma of doordat verenigingen eerst moeten vergaderen over lidmaatschap (Hoogendoorn & De Hollander, 2016).

Ook het ontbreken van een vriend, kennis of maatje om mee te sporten blijkt voor dezelfde groep een gedeelde belemmering (Hoogendoorn & De Hollander, 2016). Uit behoeftenonderzoek komt naar voren dat 22 procent van de volwassenen en 24 procent van de kinderen met een lichamelijke geen mensen heeft om mee te sporten (De Jonge et al., 2022).

Ervaringsdeskundigen

Tijdens de eerste klankbordgroepbijeenkomst voor de monitor vroegen we ervaringsdeskundigen welke belemmeringen zij ervaren bij het (gaan) sporten en bewegen. Tijdens de bijeenkomst maakten we een woordenwolk van de antwoorden die de ervaringsdeskundigen opnoemden. Deze is te zien in [figuur 4.3](#), waarbij de grootste woorden het vaakst zijn benoemd.

Figuur 4.3

Ervaren belemmeringen bij het (gaan) sporten en bewegen van ervaringsdeskundigen

(n=9)

Bron: mondeling gedeelde belemmeringen van ervaringsdeskundigen.

Sommige benoemde belemmeringen sluiten aan bij de in de Nota gehandicapensport genoemde knelpunten, zoals vervoer en sporthulpmiddelen en het 'niet weten hoe'. Andere ervaringen die veel worden gedeeld, waaronder persoonlijke drempels, maar ook ervaren onwetendheid of onkunde bij sport- en beweegaanbieders en professionals, sluiten niet direct aan op de oplossingen uit de Nota.

Dit laatste speelt met name wanneer je als persoon met een beperking ergens wilt beginnen met sporten, zoals bij een fitnesscentrum. Instructeurs willen bijvoorbeeld geen (extra) tijd investeren in iemand met een beperking die in een 'reguliere' sportgroep mee wil doen. Dit maakt – naast de eigen onzekerheid als beginnende sporter – dat mensen met een beperking afhaken.

De actiepunten uit de Nota 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' worden door de meeste leden positief ervaren. Zo vertelt één ervaringsdeskundige dat je **'met die 10 punten al een heel eind op weg bent en dat een stukje maatwerk per persoon altijd over zal blijven'**. Het is goed dat we veel aandacht besteden en meteen denken aan het oplossen van de problemen die we tegenkomen, zo is de gedachte.

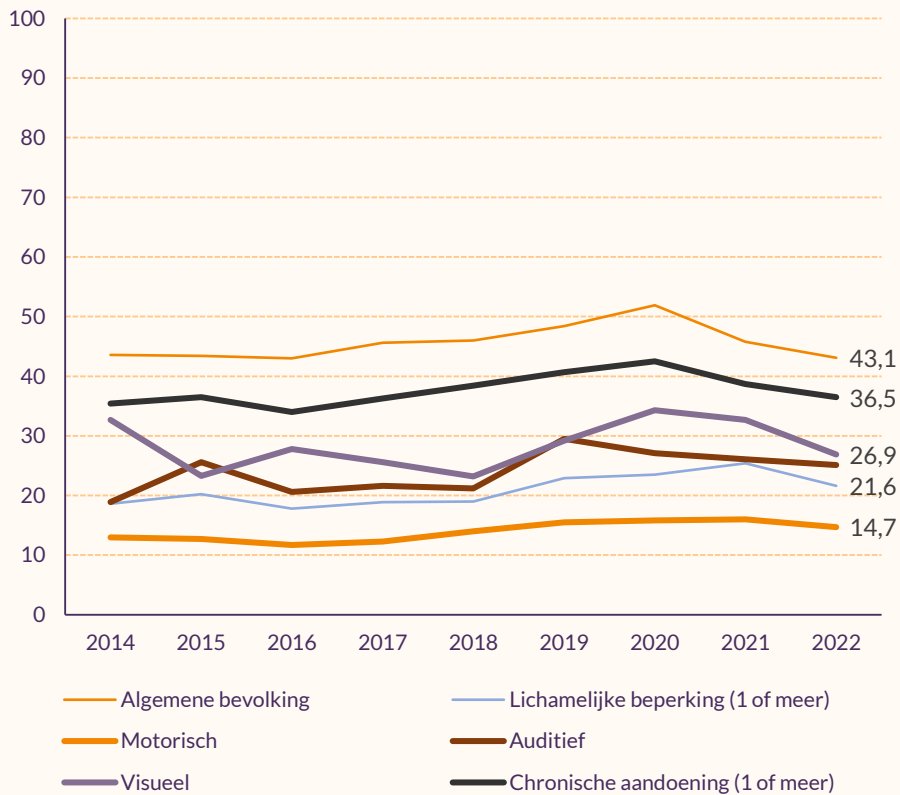
4.4 Deelname aan sport en bewegen

In deze paragraaf bespreken we in welke mate mensen met een beperking of aandoening bewegen of sporten.

Beweegrichtlijnen

In 2022 voldoet 43,1 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder aan de beweegrichtlijnen. Bij mensen met een lichamelijke beperking is dat percentage veel lager: 21,6 procent. Mensen met een motorische beperking voldoen het minst vaak aan de beweegrichtlijnen (14,7%, zie [figuur 4.4](#)).

Figuur 4.4
Beweegrichtlijnen, bevolking 12 jaar en ouder, naar beperkingen
(matig/ernstig) en chronische aandoeningen
 (in procenten)

Bron: (RIVM, z.d.-c) CBS-Gezondheidsenquête (2001-2013), Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. het RIVM (2014-2022). Bewerking: Mulier Instituut.

Tot 2020 zijn steeds meer volwassenen aan de beweegrichtlijnen gaan voldoen. Daarna is een daling ingezet. Dit zien we ook bij mensen met een beperking of chronische aandoening.

Kijken we alleen naar van de volwassen mensen met een lichamelijke beperking van 18-79 jaar, zoals in het onderzoek van Van den Dool et al. (2022), dan voldeed in 2019 27 procent aan de beweegrichtlijnen.

Wekelijkse sportdeelname

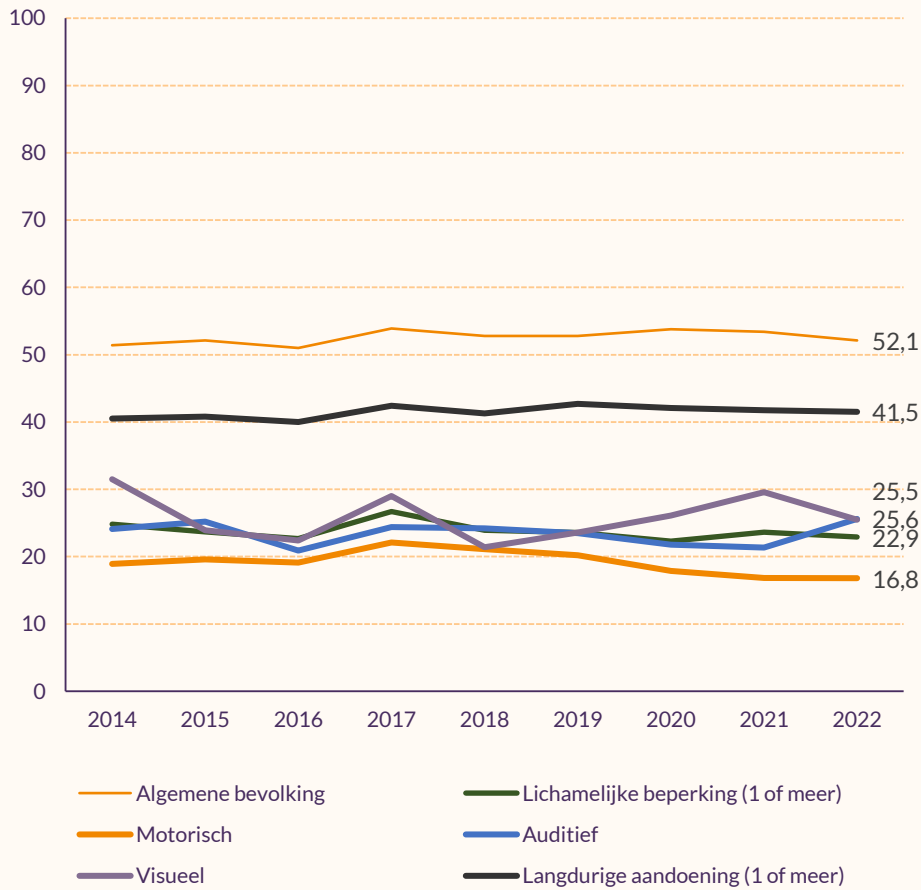
Bij de Nederlandse bevolking vanaf 12 jaar blijft de wekelijkse sportdeelname in de tijd schommelen rond de 50 procent (zie **figuur 4.5**). Mensen met een beperking doen fors minder aan wekelijkse sport in vergelijking met de algemene bevolking van 12 jaar en ouder (22,9% in 2022). De deelname over de tijd laat een schommelend beeld zien voor mensen met een beperking.

Voor mensen met een chronische aandoening is het verschil met de algemene bevolking minder groot (41,5 procent sport wekelijks). Het beeld in de tijd ziet er redelijk stabiel uit.

Figuur 4.5

Wekelijkse sportdeelname bevolking 12 jaar en ouder, naar beperkingen (matig/ernstig) en chronische aandoeningen

(in procenten)

Bron: (RIVM, z.d.-d) CBS-Gezondheidsenquête (2001-2013), Gezondheidsenquête/Leefstijlmonitor CBS i.s.m. het RIVM (2014-2022). Bewerking: Mulier Instituut.

Kijken we weer alleen naar de volwassen mensen met een lichamelijke beperking van 18-79 jaar, zoals in het onderzoek van Van den Dool et al. (2020) dan sportte in 2019 26 procent wekelijks (Van den Dool et al., 2022).

● **Achtergrondkenmerken**

Onderzoek van Van den Dool et al. (2019) laat zien dat mannen wat vaker aan de beweegrichtlijnen voldoen dan vrouwen. Naarmate volwassenen ouder zijn, voldoen zij minder aan de beweegrichtlijnen. Dit zagen we terug bij alle beperkingen.

Mensen met een hoger opleidingsniveau voldoen vaker aan de beweegrichtlijnen. Dit geldt ook voor de diverse groepen mensen met een beperking. Lager opgeleiden met een motorische beperking voldoen het minst aan de beweegrichtlijnen. Hoger opgeleiden met een lichamelijke beperking voldoen bijna even vaak aan de beweegrichtlijnen als lager opgeleiden in het algemeen. Mensen met een beperking

met een hogere opleiding of een hoger inkomen sporten vaker wekelijks dan lager opgeleiden in het algemeen (Van den Dool et al., 2022).

● Gebruik ADL-hulpmiddel

Het gebruik van ADL-hulpmiddelen¹² beïnvloedt de sport- en beweegdeelname. Mensen die een hulpmiddel voor bewegen gebruiken, voldoen het minst aan de beweegerichtlijnen, met name in combinatie met een lichamelijke beperking of motorische beperking ([tabel 4.2](#), zie Van den Dool et al., 2022).

Tabel 4.2

Aandeel mensen met een motorische beperking met een hulpmiddel dat voldoet aan de beweegerichtlijnen en dat wekelijks sport

(in procenten, n=1.689)

	Voldoen aan beweegerichtlijnen	Wekelijkse sportdeelname
Gebruikt een hulpmiddel om zich voort te bewegen	7	23
Gebruikt een anatomisch hulpmiddel	19	33

Bron: Van den Dool et al. (2022).

● Mensen met een verstandelijke beperking

In 2020 voerde het Mulier Instituut onderzoek uit onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking in het kader van het programma #PlayUnified van Special Olympics Nederland. Daaruit bleek dat 33 procent van de mensen met een verstandelijke beperking die aan het onderzoek deelnamen (sporters en niet-sporters) wekelijks of vaker deelnamen aan sport.

Dit was vergelijkbaar met een eerdere meting 2018 en lag lager dan het gemiddelde onder de Nederlandse bevolking op dat moment (54 procent). Hoewel de sportdeelname bij de totale groep gelijk bleef, leek wel een lichte stijging te zien in de leeftijdsgroep 12 tot en met 25 jaar (Van Lindert et al., 2020).

● Kinderen en jongeren met een beperking

Over de sport- en beweegdeelname van kinderen en jongeren met een beperking zijn momenteel geen data voorhanden. Het Mulier Instituut voert in 2023 samen met het RIVM een pilotonderzoek uit naar het vrijetijdsgedrag van kinderen en jongeren met een beperking in vergelijking met kinderen en jongeren zonder beperking. Dit maakt deel uit van een project om een duurzame monitor voor deze groep kinderen op te zetten. De resultaten van het pilotonderzoek worden begin 2024 verwacht.

¹² ADL= algemene dagelijkse levensverrichtingen.

Clublidmaatschap

Drie op de tien Nederlanders van 6 jaar of ouder was in 2022 lid van een sportvereniging (29%, [tabel 4.3](#)). Nederlanders met een lichamelijke beperking (motorisch, auditief en/of visueel) waren een stuk minder vaak lid van een sportvereniging (17%). Nederlanders die naast deze beperking(en) een chronische aandoening hebben, zijn nog minder vaak lid (11%, niet in tabel).

Tabel 4.3
Nederlanders van 6 jaar of ouder die lid zijn van een sportvereniging
(in procenten*)

	Totale Nederlandse bevolking	Nederlanders met een lichamelijke beperking**
2022	29	17
2020	29	14
2018	29	16
2016	31	19
2014	32	20
2012	32	19

Bron: SCP/CBS, Vrijtijdsomnibus (VTO) 2012, 2014, 2016, 2018, 2020 en 2022.

* n 2022=393, n 2020=335, n 2018=488, n 2016=506, n 2014=536, n 2012=521

** Onder een lichamelijke beperking verstaan we een motorische, auditieve en/of visuele beperking.

● Mensen met een verstandelijke beperking

In 2020 was 14 procent van de mensen met een verstandelijke beperking (sporters en niet-sporters vanaf 4 jaar) lid van een sportvereniging (Van Lindert et al., 2020). Van de mensen met een verstandelijke beperking die sporten en/of wandelen en fietsen als ontspanning, was in 2020 23 procent lid van een sportvereniging. Van de sporters en/of bewegers die lid van een sportclub zijn, was in 2020 bijna de helft lid van een vereniging speciaal voor mensen met een beperking.

Drie kwart van de mensen die sporten bij een reguliere sportvereniging, doen dat samen met mensen zonder verstandelijke beperking, geven vertegenwoordigers aan (weinig waarnemingen). Het overige kwart sport in speciale groepen voor mensen met een verstandelijke beperking (Van Lindert et al., 2020).

Vindbaarheid en bekendheid

In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang op het thema vindbaarheid en bekendheid. We bespreken de organisaties die hierbij een rol (kunnen) spelen en de resultaten die we tot dusver kunnen tonen.

Ambitie nota

'Iedere gehandicapte sporter is bekend met Uniek Sporten en bij voorkeur geldt dat ook voor de directe groep rondom deze personen, zoals ouders, hulpverleners, etc. Voor iedere sporter met een beperking is er een sportvereniging waar ze erbij horen.' (D66 et al., 2021, p. 4)

Reactie minister

De minister stelt dat Uniek Sporten waardevol is en veel kennis, informatie en directe steun biedt voor mensen met een beperking die willen sporten. Het is echter niet de enige informatiebron. Ook andere partijen, zoals Gemeenten, MEE NL, bieden informatie en ondersteuning. De uitdaging ligt in het vindbaar maken van deze informatie. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Esther Vergeer Foundation
- Fonds Gehandicaptensport
- Gehandicaptensport Nederland
- Kenniscentrum Sport en Bewegen
- MEE NL
- Ministerie van VWS
- NOC*NSF
- Stichting Special Heroes Nederland
- Special Olympics Nederland

5.1 Het proces

Vindbaarheid en bekendheid is een veelomvattend punt. Het gaat erom dat mensen met een beperking net als ieder ander voldoende keuzemogelijkheden hebben om te kunnen sporten en bewegen passend bij de eigen wensen en mogelijkheden. En dat er voor hen letterlijk en figuurlijk geen drempels zijn om bij aanbieders en voorzieningen te sporten en bewegen.

Het gaat er ook om dat deze mogelijkheden bekend zijn bij en vindbaar zijn voor mensen met een beperking. De ambitie uit de nota is erop gericht dat onder mensen met een beperking en hun directe sociale omgeving het platform [Uniek Sporten](#) van Fonds Gehandicaptensport ruime bekendheid heeft (D66 et al., 2021).

Vindbaarheid werkt ook andersom: hoe vinden of bereiken de betrokken partijen de potentiële sporter met een beperking?

De betrokken partijen vinden dat er meer nodig is dan het platform Uniek Sporten. De minister geeft in haar reactie op de Nota aan dat ook andere partijen informatie en ondersteuning bieden aan mensen met een beperking die willen sporten (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b).

Voor een deel van de mensen met een beperking is de website niet toereikend om een passende sport of beweegactiviteit te vinden. Ze hebben meer baat bij persoonlijke begeleiding. Vanuit regionale samenwerkingsverbanden Aangepast sporten worden mensen met een beperking onder andere geholpen bij het vinden van de juiste sport- of beweegactiviteit en worden aanbieders ondersteund bij het ontwikkelen van aanbod.

Data

In 2022 waren er 43 regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten. Deze zijn destijds ontstaan vanuit het beleidsprogramma Grenzeloos Actief (zie ook De Jonge et al., 2021). Ze worden o.a. ondersteund door Sportkracht12. Partijen die in contact staan met de doelgroep en sport- en beweegaanbieders werken hierin samen om vraag en aanbod te koppelen (RIVM, z.d.-b).

Uniek Sporten

Op de website en app Uniek Sporten kunnen mensen met een beperking onder andere zoeken naar een sport die bij hen past en in contact komen met de aanbieder. Ook kunnen ze in contact komen met iemand (buurtsportcoach, sportconsulent) die hen kan helpen bij het zoeken naar een passende sport- of beweegaanbieder.

De gedachte is hiervoor een landelijke campagne op te zetten om het bereik onder mensen met een beperking te vergroten. Het ministerie van VWS wil nog nader bezien of een campagne het meest geschikte instrument is om te bewerkstellingen dat informatie bij de doelgroep terechtkomt (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b).

Persoonlijke begeleiding

De betrokken partijen kijken verder dan Uniek Sporten als informatiebron. De website Uniek Sporten is niet voor alle mensen met een beperking toereikend. Dat heeft te maken met de ernst van de beperking en de mate van zelfredzaamheid van mensen met een beperking.

Sommigen kunnen zelf het sport- en beweegaanbod in de buurt vinden via de website Uniek Sporten en de stap zetten om naar die sport- en beweegaanbieder toe te gaan. Maar anderen hebben een warme toeleiding nodig. Partijen als MEE, de Esther Vergeer Foundation, Special Olympics Nederland en Gehandicaptensport

Nederland verzorgen deze warme toeleiding (zie kader), naast de eerder genoemde regionale samenwerkingsverbanden.

Warme toeleiding, hoe werkt dat eigenlijk?

Bij een warme toeleiding naar een sport- of beweegaanbieder gaat het om individuele trajecten met mensen met een beperking. MEE pakt dit op lokaal niveau op. MEE-consulenten focussen daarbij op de individuele mogelijkheden en uitdagingen van de persoon (zie hoofdstuk 9).

De Esther Vergeer Foundation heeft voor kinderen sportpoli's opgezet in alle academische kinderziekenhuizen. Vanuit die sportpoli's start een persoonlijk begeleidingstraject naar een passende sportvereniging in de woonomgeving van het kind.

Voor kinderen met een verstandelijke beperking schakelt de Esther Vergeer Foundation sinds 2022 Special Olympics Nederland in. Special Olympics Nederland verwijst deze kinderen vervolgens naar een sportvereniging in de buurt.

Gehandicaptensport Nederland verzorgt een warme toeleiding naar een sport- of beweegaanbieder. Dat doen ze via de projecten [Ongehoord Sportief](#), [Zichtbaar Sportief](#) en [Sportief met Spierziekte](#) voor mensen met een dwarslaesie of Cerebrale Parese en voor mensen met een verstandelijke beperking.

Special Heroes Nederland en NOC*NSF zijn ook betrokken bij de warme toeleiding naar een passend sport- en beweegaanbod. Special Heroes Nederland ondersteunt de beweeg- en sportloketten van revalidatiecentra in Nederland bij het aanbod en de doorontwikkeling naar een leefstijlloket. Volgens deze organisatie hebben ook ziekenhuizen steeds vaker een leefstijlloket. NOC*NSF biedt een individueel matchingstraject voor potentieel talentvolle sporters met een beperking. Sporters kunnen zich hier gedurende het hele jaar voor aanmelden en worden bijvoorbeeld uitgenodigd om mee te doen aan de [TeamNL Paralympische Talentdag](#) of aan open trainingen van sportbonden.

Zowel de vindbaarheid van het sport- en beweegaanbod op de website Uniek Sporten als persoonlijke begeleiding zijn dus belangrijk. De betrokken partijen worden (mede)gefinancierd door het ministerie van VWS, met het doel mensen met een beperking toe te leiden naar sport- en beweegdeelname. Alleen Special Olympics Nederland en Gehandicaptensport Nederland hebben (nog) geen financiële steun hiervoor ontvangen.

Verder wordt MEE voornamelijk vanuit gemeenten gefinancierd, maar heeft van het ministerie van VWS een eenmalige bijdrage ontvangen vanuit steungelden Corona.

Hierdoor kreeg de warme toeleiding een extra impuls. MEE NL was als lid van de 'Alliantie sport en bewegen voor iedereen' betrokken bij het Sportakkoord I.

Handicap-specifieke aanpak

Gehandicaptensport Nederland zet zich als overkoepelende sportbond voor sporters met een beperking in voor een aantal specifieke takken van sport¹³ om sporten toegankelijk en vindbaar te maken voor groepen mensen met een beperking die ondervertegenwoordigd zijn in de sport- en beweegsector. Gehandicaptensport Nederland helpt mensen met een beperking een sport¹⁴ of een sportvereniging¹⁵ te vinden en ontwikkelt sport- en beweegaanbod. Informatie daarover is te vinden op de eigen website van Gehandicaptensport Nederland.

Daarbij verwijzen ze wanneer nodig door naar sportbonden met aanbod voor G-sport en Uniek Sporten. De bond doet dit voor mensen met een verstandelijke beperking, voor mensen met een lichamelijke beperking, voor mensen met een visuele beperking via het project Zichtbaar Sportief, voor mensen met een auditieve beperking via het project Ongehoord Sportief en voor mensen met een spierziekte via het project Sportief met Spierziekte.

Sinds twee jaar ontwikkelt Gehandicaptensport Nederland in samenwerking met Special Olympics Nederland georganiseerd beweegaanbod voor mensen met een ernstige meervoudige beperking (EMB)¹⁶. Gehandicaptensport Nederland heeft ook aandacht voor het opleiden van gespecialiseerd kader en het organiseren van een community van bewegegagogen die zich binnen zorginstellingen bezighoudt met de EMB-doelgroep.¹⁷

Bij deze handicap-specifieke projecten werkt Gehandicaptensport Nederland samen met organisaties die kennis hebben over deze groepen, zoals Visio, Bartimeus, de Oogvereniging, Kentalis, de Koninklijke Nederlandse Doven Sport Bond (KNDSB) en NOC*NSF.

Bekendheid van professionals met het aanbod

Mensen met een beperking kunnen ook bekend raken met sport- en beweegmogelijkheden via mensen in hun omgeving. Dat kunnen naasten zijn. Maar het kunnen ook professionals zijn, zoals leerkrachten uit het (speciaal) onderwijs, huisartsen, revalidatieartsen, fysiotherapeuten en buurtsportcoaches.

¹³ Boccia, rolstoelrugby, Kick-it, goalball, showdown, blindenvoetbal, bocce, Motor Activity Training Program (MATP) en para ice hockey. Zie <https://www.gehandicaptensport.nl/onze-sporten>

¹⁴ Via <https://www.gehandicaptensport.nl/sportclubs/zoek-eeen-sport>

¹⁵ Via <https://www.gehandicaptensport.nl/sportclubs/zoek-eeen-vereniging>

¹⁶ De term ernstige meervoudige beperking wordt gebruikt voor mensen die naast een (zeer) ernstige verstandelijke beperking ook ernstige lichamelijke beperkingen hebben (Kennisplein Gehandicaptensector, 2023).

¹⁷ Het programma hierbij heeft de naam Motor Activity Training Program (MATP), een internationaal sport- en beweegprogramma dat ontwikkeld is voor mensen met een ernstige meervoudige beperking (EMB).

Daarnaast zorgen regiocoördinatoren aangepast sporten (veelal buurtsportcoaches, zie ook hoofdstuk 11) voor een warme toeleiding naar een passend sport- en beweegaanbod en promoten ze de diensten en producten van Uniek Sporten in de regio.¹⁸

Kennisbevordering voor professionals en trainers

Stichting Special Heroes Nederland is veelal in het speciaal onderwijs actief en draagt bij aan kennisbevordering bij de vakleerkrachten. Ze zien graag dat vakleerkrachten bewegingsonderwijs de juiste informatie of personen (bijv. buurtsportcoaches) weten te vinden om kinderen toe te leiden naar een sport- of beweegaanbieder.

Verder deelt het Kenniscentrum Sport en Bewegen kennis en informatie over sport en bewegen voor mensen met een beperking. Dat doen ze via allesoversport.nl, dat met name op professionals is gericht.

Maar ook andere organisaties, zoals MEE, zorgen voor kennisbevordering op regionaal of lokaal niveau. Bijvoorbeeld via [webinars](#) voor buurtsportcoaches en trainers, gericht op het [omgaan met uitdagend gedrag tijdens sporttrainingen](#) of op het in [beweging krijgen van de niet-sporter](#).

Gehandicaptensport Nederland ondersteunt sportaanbieders met het opzetten van sportaanbod voor mensen met een beperking en heeft een divers [opleidingsaanbod](#) voor trainers, bestuursleden, vrijwilligers en buurtsportcoaches.

Gehandicaptensport Nederland heeft in samenwerking met NOC*NSF een leerlijn over '[Inclusie: aangepast sporten](#)' ontwikkeld die door Rabo Clubsupport wordt aangeboden aan sportverenigingen in het kader van het Sportakkoord. NOC*NSF biedt vanuit de '[Academie voor Sportkader](#)' scholingen aan professionals, verenigingen en trainers en coaches.

5.2 De resultaten

Vindbaarheid van sport- en beweegaanbod op Uniek Sporten

In 2022 had de website Uniek Sporten 696.998 bezoekers. Ten opzichte van 2021 is dat een groei van 16 procent (toen 599.167 bezoekers). Volgens het Fonds Gehandicaptensport komt het aantal unieke bezoekers eind 2022 uit op 484.000 personen (zij zijn in 2022 minimaal één keer op Uniek Sporten geweest). Per dag zijn dat volgens opgave van Fonds Gehandicaptensport gemiddeld 1.980 bezoekers.

De verwachting voor 2023 is een bezoekersaantal van 838.000, een verwachte groei van ongeveer 20 procent ten opzichte van 2022.

Op de website van Uniek Sporten kunnen aangesloten gemeenten hun sport- en beweegaanbod toevoegen. Meestal zorgen de regiocoördinatoren aangepast

¹⁸ Deze regiocoördinatoren zijn dikwijls werkzaam in of voor de regionale samenwerkingsverbanden Aangepast sporten. Zij werken in/voor meerdere gemeenten tegelijk. Zij zijn worden dikwijls ondersteund door provinciale sportraden / regionale sportservice organisaties

sporten (veelal buurtsportcoaches) ervoor dat het aanbod op de website actueel blijft.

Tabel 5.1 geeft het aantal clubs en activiteiten weer dat op de website van Uniek Sporten staat.

Tabel 5.1
Aantal clubs en activiteiten op de website Uniek Sporten
(in aantallen)

	31 december 2022	30 juni 2023
Aantal clubs	4.273	4.286
Aantal activiteiten	7.273	7.271

Bron: Fonds Gehandicaptensport, augustus 2023.

De vindbaarheid van Uniek Sporten op websites van gemeenten is laag. Uit een webscraping¹⁹ uitgevoerd door het Mulier Instituut in het najaar van 2023 blijkt dat de term Uniek Sporten op slechts 47 van de 342 gemeentewebsites is terug te vinden (niet in tabel). Volgens het Fonds Gehandicaptensport zijn 332 gemeenten aangesloten bij Uniek Sporten (peildatum 30 juni 2023). Termen als 'beperking', 'aangepast' of 'inclusief' blijken op gemeentewebsites wat vaker in dezelfde zin voor te komen als 'sporten en bewegen' (**tabel 5.2**).

Hieruit valt op te maken dat lang niet iedereen in Nederland op de eigen gemeentewebsite terecht kan voor informatie over sporten en bewegen voor mensen met een beperking.

¹⁹ Bij webscraping doorzoek je alle tekst op een website digitaal op hoe vaak bepaalde zoektermen voorkomen. In dit geval hebben we de inhoud van alle officiële websites van de 342 gemeenten in Nederland bekeken en heeft de computer een opdracht uitgevoerd om te zoeken naar termen die te maken hebben met sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Daarbij konden we een optelsom maken van de frequentie waarmee we een term in totaal vonden op alle websites of op hoeveel gemeentewebsites we een bepaalde zoekterm minimaal één keer vonden. Bijvoorbeeld: van de 342 gemeentewebsites staat de term 'aangepast' op 116 websites in dezelfde zin als 'sporten en bewegen'. Deze methode geeft een indicatie van de mate waarin mensen bepaalde informatie over sport voor mensen met een beperking op gemeentewebsites kunnen vinden.

Tabel 5.2**Aantal gemeentewebsites waarop zoekterm voorkomt in combinatie met de woorden 'sporten en bewegen'**

(in aantallen, n=342)

Zoekterm	Aantal gemeentewebsites
Beperking	155
Toegankelijk	143
Inclusief	122
Aangepast	116
Handicap	88
Passend	72
Chronische	25
Aandoening	18
Onbeperkt	11

Bron: Webscraping, peildatum 8 oktober 2023, Mulier Instituut.

Bekendheid en vindbaarheid van andere organisaties

In het [jaarbeeld van 2022](#) zien we dat MEE NL met de gelden van het Sportakkoord via het programma 'MEE in Beweging' in 2022 413 extra individuele trajecten heeft behandeld, waarvan 82 procent met positief resultaat (Houwing & Berends, 2023). In hoofdstuk 9 (samen sporten) leggen we hier meer over uit.

162 mensen hebben de webinar 'Iedereen doet mee', over de omgang met uitdagend gedrag tijdens sporttrainingen, in 2022 live bijgewoond. Nog eens 172 mensen hebben de opname teruggekeken. Op lokaal niveau bereikt MEE nog meer mensen, met bijvoorbeeld individuele trajecten. In de regio Rotterdam Rijnmond waren er in 2022 bijvoorbeeld 1.224 individuele trajecten.

Op LinkedIn worden posts van MEE over sporten en bewegen voor mensen met een beperking goed bekeken. Het aantal mensen dat deze posts ziet, varieert tussen de 7.000 en 25.000. Het aantal kliks is lager, tussen de 64 en 8.200. Vooral een post over hoe je mensen met een lichte verstandelijke beperking in beweging krijgt, is veel bekeken (25.153 weergaven, 8.263 kliks) (zie ook hoofdstuk 6).

De Esther Vergeer Foundation is actief bij 454 verenigingen in Nederland. Daarin zijn 32 sporten vertegenwoordigd. In 2022 heeft de Esther Vergeer Foundation 573 individuele trajecten behandeld. Hiervan is het in 550 gevallen (96%) gelukt om het kind te begeleiden naar een passende sportaanbieder in de woonomgeving. Meer informatie over de warme toeleiding naar sport door de Esther Vergeer Foundation staat in hoofdstuk 9 (Samen sporten). De website van de Esther Vergeer Foundation had in 2022 145.000 unieke bezoekers.

De Paralympische Talentdag van NOC*NSF is op het moment van schrijven voor het laatst op 23 april 2023 georganiseerd. Daar deden zo'n 35 deelnemers met een visuele, verstandelijke of lichamelijke beperking aan mee.

De website van Special Olympics had in 2022 110.000 unieke bezoekers. De website van Gehandicaptensport Nederland had in 2022 96.150 bezoekers en de website Zichtbaar sportief trok 3.000 bezoekers. Van de website Ongehoord Sportief zijn nog geen cijfers beschikbaar; deze is in 2023 gestart.

5.3 De impact

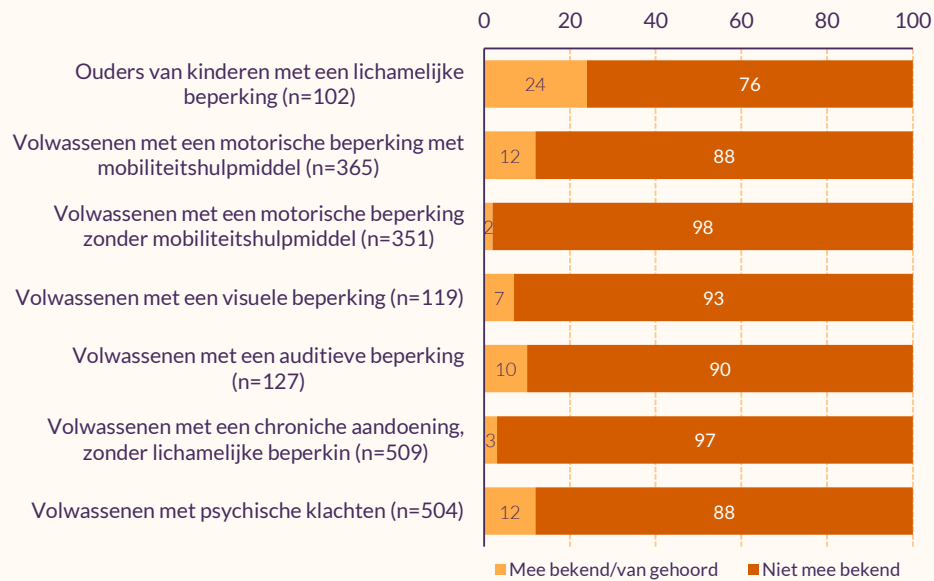
Data over de (mogelijke) impact van de maatregelen voor bekendheid en vindbaarheid en de uitbreiding van sportmogelijkheden bij aanbieders halen we uit verschillende (deels bestaande) bronnen. Nieuw onderzoek naar de vraag wat mensen met een beperking en mensen in hun sociale omgeving in het dagelijks leven merken van de voortgang op de maatregelen moet nog plaatsvinden.

In deze paragraaf presenteren we cijfers die op het moment van schrijven bekend zijn. Dit zijn cijfers over de bekendheid van mensen met een beperking met Uniek Sporten en de aantrekkelijkheid van producten en diensten van Uniek Sporten en cijfers over de bekendheid met Special Olympics Nederland. Over de bekendheid van mensen met een beperking met andere organisaties zijn geen data beschikbaar.

Bekendheid met Uniek Sporten

Het aandeel mensen met een lichamelijke beperking, een chronische aandoening en/of psychische klachten dat bekend is met Uniek Sporten is laag. Het vaakst zijn ouders van kinderen met een lichamelijke beperking (24%), volwassenen met een motorische beperking die in het dagelijks leven een mobiliteitshulpmiddel gebruiken (bijv. rolstoel of rollator) (12%) en volwassenen met psychische klachten (12%) bekend met Uniek Sporten (figuur 5.1). Dit blijkt uit een behoeftenonderzoek dat het Mulier Instituut in 2022 heeft uitgevoerd voor het Fonds Gehandicaptensport (De Jonge et al., 2022).

Figuur 5.1
Bekendheid met Uniek Sporten
 (in procenten)

Bron: De Jonge, Gómez Berns & Van Lindert, 2022.

Aantrekkelijkheid van producten en diensten van Uniek Sporten

Uniek Sporten biedt verschillende producten en diensten aan. In 2022 hebben we aan mensen met een beperking, een aandoening of klachten gevraagd in welke mate ze deze aantrekkelijk vinden. In [tabel 5.3](#) staan de zes producten en diensten die ze het aantrekkelijkst vinden. Daarbij zien we dat persoonlijk sportadvies, naast het kunnen vinden van sport- en beweegaanbod in de buurt, relatief hoog scoort.

Tabel 5.3**Zes meest aantrekkelijke producten en diensten van Uniek Sporten en het aandeel mensen met een beperking, aandoening of klachten dat deze producten en diensten aantrekkelijk vindt**

(in procenten)

	(Ouders van kinderen met een lichamelijke beperking (n=102))	Volwassenen met een lichamelijke beperking (n=801)	Volwassenen met een chronische aandoening* (n=509)	Volwassenen met psychische klachten (n=504)
Sport- en beweegaanbod in de buurt vinden	39	42	29	41
Persoonlijk sportadvies	37	41	27	37
Informatie over financiële regelingen	41	36	22	34
Een maatje zoeken om mee te sporten of bewegen	34	28	21	31
App Uniek Sporten Thuis	29	31	20	29
Zes maanden een sporthulpmiddel gratis lenen**	33	27	20	25

Bron: De Jonge, Gómez Berns & Van Lindert, 2022.

* Volwassenen met een chronische aandoening hadden geen lichamelijke beperking.

** De uitleen van sporthulpmiddelen was zes maanden, maar is op het moment van schrijven vier maanden.

Volwassenen met een chronische aandoening (zonder lichamelijke beperking) vinden de producten en diensten van Uniek Sporten in het algemeen iets minder aantrekkelijk dan kinderen en volwassenen met een lichamelijke beperking en/of psychische klachten.

● Kanttekeningen

Tijdens de belronde plaatsten enkele uitvoeringspartners kritische kanttekeningen bij de kwaliteit van de data op Uniek Sporten. Wordt het aanbod op de website bij wijzigingen bijvoorbeeld regelmatig bijgewerkt zodat de informatie up-to-date blijft? De suggestie is om naast een monitor van het aantal bezoekers ook de kwaliteit van de data en de klanttevredenheid daarover te monitoren.

Bekendheid Special Olympics Nederland

Uit onderzoek onder vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking in 2020 kwam naar voren dat 55 procent bekend was met of wel eens gehoord had van Special Olympics Nederland. In een eerdere meting in 2018 was de bekendheid 50 procent.

Het onderzoek vond plaats in het kader van het programma [#PlayUnified](#) (zie ook hoofdstuk 9 Samen sporten). In 2020 was 20 procent van de vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking bekend met dit programma. In 2018 was dat 19 procent (Van Lindert et al., 2020).

Sportmogelijkheden voor mensen met een verstandelijke beperking

In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang op sporten en bewegen voor mensen met een (licht) verstandelijke beperking. We bespreken de organisaties die hierbij een rol (kunnen) spelen en de resultaten die tot dusver kunnen worden getoond.

Ambitie nota

'Iedere gehandicapte sporter is bekend met Uniek Sporten en bij voorkeur geldt dat ook voor de directe groep rondom deze personen, zoals ouders, hulpverleners, etc. Voor iedere sporter met een beperking is er een sportvereniging waar ze erbij horen.' (D66 et al., 2021, p.4)

Reactie minister

De minister vindt het ondersteunen van sport- en beweegaanbieders om mensen met een licht verstandelijke beperking een plek te bieden belangrijk. Verschillende organisaties hebben hiervoor tools en informatie. Het opstellen van een plan laat zij over aan de sportkoepels zelf. Ter ondersteuning van het plan wil zij er wel voor zorgen dat kennis over de doelgroep wordt uitgebreid. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen:

- Fonds Gehandicaptensport
- Gehandicaptensport Nederland
- MEE NL
- Ministerie van VWS
- NOC*NSF
- Special Olympics Nederland
- Mulier Instituut

6.1 Het proces

In de Nota wordt aangegeven dat sommige sporters met een licht verstandelijke beperking (LVB)²⁰ voldoende (sport)vaardigheden hebben om mee te doen in teams of groepen van mensen zonder verstandelijke beperking. Maar lukt dat niet, dan vallen ze tussen wal en schip. Dit kan komen doordat zij moeite hebben met conceptuele, sociale en praktische vaardigheden en daarbij ondersteuning nodig hebben, zoals we beschreven in hoofdstuk 4.

²⁰ Zie paragraaf 4.1 voor een omschrijving van (licht) verstandelijke beperking.

Sporters met een matige tot zware verstandelijke beperking kunnen vaak niet meekomen met teams of groepen van mensen zonder verstandelijke beperking. Voor hen zijn G-teams een oplossing, zo betogen de opstellers van de Nota.

Volgens de SP, D66 en GroenLinks is het noodzakelijk een plan uit te werken voor de ondersteuning van sportverenigingen om voor hen aanbod te ontwikkelen. De ondersteuning moet zich richten op het opnemen van mensen met een LVB in reguliere teams en het oprichten van aparte G-teams (D66 et al., 2021). Het ministerie van VWS laat het opstellen van het plan over aan de sportkoepels (waaronder sportbonden) en Gehandicaptensport Nederland zelf, maar wil graag ondersteunen bij de uitbreiding van kennis over de doelgroep (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b).

Uit gesprekken met betrokken partijen blijkt dat sport en bewegen organiseren voor mensen met een LVB lastig is. Partijen in het veld hebben nog onvoldoende afstemming gehad om dit punt op te pakken. Zij vinden mensen met een LVB lastig te bereiken en in beeld te krijgen. Voor mensen met een visuele of auditieve beperking hebben NOC*NSF en Gehandicaptensport Nederland bijvoorbeeld al wel programma's ontwikkeld, namelijk [Zichtbaar Sportief](#) en [Ongehoord Sportief](#). Maar voor mensen met een LVB is er nog geen specifiek plan.

Gehandicaptensport Nederland richt zich wel op mensen met een verstandelijke beperking in het algemeen. Mensen met een beperking en/of hun naasten krijgen via de website informatie over welke sporten ze kunnen doen en hoe ze een sportvereniging kunnen vinden (zie ook hoofdstuk 5 Vindbaarheid en bekendheid). Gehandicaptensport Nederland heeft veel kennis over wat nodig is om sporters met een [verstandelijke beperking](#) te begeleiden. Daar heeft de bond op moment van schrijven geen specifieke financiële ondersteuning voor.

Gehandicaptensport Nederland gaat binnenkort in gesprek met de Vereniging Gehandicaptenzorg Nederland om projectsamenwerking te verkennen. In december 2023 rondt de sportbond een e-learning af voor het begeleiden en coachen van mensen met een verstandelijke beperking. Gehandicaptensport Nederland voert daarnaast een inventarisatie uit onder de aangesloten verenigingen die zich richten op mensen met een (licht) verstandelijke beperking.

Verder focust MEE NL zich binnen het Sportakkoord op mensen met een niet-zichtbare beperking, waar ook mensen met een (licht) verstandelijke beperking onder vallen. MEE NL doet dit via individuele trajecten (zie hoofdstuk 5 & 9), waarbij ze focussen op de persoon en bekijken welk aanbod daarbij past.

Warme toeleiding

NOC*NSF vindt dat mensen met een LVB vooral een warme toeleiding naar de sport nodig hebben. Als ze in een team van mensen zonder een beperking willen spelen, moet er een coach zijn die helpt en uitleg geeft aan het team. Daarnaast hebben mensen met een LVB hulp nodig om de randvoorwaarden van sporten te regelen, zoals sportattributen.

MEE is een van de partijen die op lokaal niveau de warme toeleiding van mensen met een beperking naar sport- en beweegaanbieders organiseren. Meer informatie over deze warme toeleiding staat in hoofdstuk 9. In dat hoofdstuk gaan we in op sportmaatjes, die volgens MEE NL wenselijk zijn voor mensen met een LVB. Dat komt doordat mensen met LVB sneller stoppen met sporten, om welke reden dan ook. Dat kan bijvoorbeeld een lekke fietsband zijn, wat ze als een heel groot probleem kunnen ervaren.

Verder verwijst Special Olympics Nederland kinderen vanuit de sportpoli's in de academische ziekenhuizen door naar sportaanbieders in de buurt van het kind. Dat doen ze in samenwerking met de Esther Vergeer Foundation (zie hoofdstuk 5). Daarnaast krijgt Special Olympics Nederland zelf veel vragen over waar mensen met een verstandelijke beperking kunnen sporten. Ze helpen deze mensen door te zoeken naar mogelijkheden om te sporten en/of bewegen.

Ondersteuning voor sportverenigingen

Sportverenigingen kunnen financiële ondersteuning krijgen voor het opzetten van G-teams. Fonds Gehandicaptensport organiseert dit via [crowdfunding](#). Maar verenigingen kunnen ook terecht bij Stichting het Gehandicapte Kind of bij een sportbond, zoals de KNVB. Ook Gehandicaptensport Nederland ondersteunt lidorganisaties met kennis en advies.

Daarnaast bestaan er workshops voor trainers, zoals 'Iedereen doet mee' van MEE NL. Deze workshop bestaat uit twee bijeenkomsten van tweeënhalf uur en wordt vergoed vanuit het Sportakkoord. De workshop gaat over uitdagend gedrag en kenmerken van autisme, een licht verstandelijke beperking, niet-aangeboren hersenletsel en een ontwikkelingsstoornis. Zo leren trainers (veelal vrijwilligers) het gedrag te begrijpen en ernaar te handelen.

Ook via de [Academie voor Sportkader](#) van NOC*NSF is er een scholing beschikbaar over sporters met een verstandelijke beperking. Daar krijgen trainers inzicht in de kenmerken en belevingswereld van mensen met een beperking en leren ze daarmee om te gaan en hun trainingen of lessen daarop af te stemmen.

Verder organiseert Special Olympics Nederland iedere twee jaar de Special Olympics [Nationale Spelen](#), voor minimaal dertien takken van sport. Deze vinden telkens in een andere gemeente in het land plaats. Zo worden lokale verenigingen geïnspireerd en bekend met G-sport. Special Olympics Nederland helpt verenigingen met praktische vragen bij het opzetten van G-sport. Ze ondersteunen, in samenwerking met NOC*NSF, ook sportbonden die G-sport aanbieden. Zo is Special Olympics Nederland een aanjager om sport voor mensen met een verstandelijke beperking te organiseren.

6.2 De resultaten

Het ontbreken van een concreet en gezamenlijk plan, maakt dat er onvoldoende resultaten worden geboekt op sport en bewegen voor mensen met een licht verstandelijke beperking.

MEE NL

Wel weten we dat 30 (van de 342) gemeenten de webinar 'Iedereen doet mee' van MEE NL hebben afgenomen. Deze is in 2022 door 162 mensen live bijgewoond. Nog eens 172 mensen hebben de opname teruggekeken (zie ook hoofdstuk 5).

Daarnaast heeft MEE NL, dankzij de gelden van het Sportakkoord, in 2022 413 extra mensen met een beperking naar een sport- en beweegaanbieder toe geleid. In vier op de vijf gevallen (82%) is dit traject succesvol afgerond, zo geven ze aan. 141 trajecten waren met mensen met een licht verstandelijke beperking.

MEE heeft op lokaal niveau ook gezorgd voor deskundigheidsbevordering van bijvoorbeeld trainers. Deze ging onder meer over autisme, niet-aangeboren hersenletsel en een licht verstandelijke beperking. Het aantal workshops en deelnemers is op het moment van schrijven onbekend.

Daarnaast heeft MEE een bericht geplaatst op LinkedIn over hoe je mensen met een licht verstandelijke beperking in beweging krijgt. Dit bericht had 25.153 weergaven en 8.263 kliks (zie hoofdstuk 6).

Fonds Gehandicaptensport

Bij Fonds Gehandicaptensport is in 2022 226.939 euro aangevraagd via crowdfunding. Dit was voor 74 projecten. Met deze projecten zijn zo'n 6.000 sporters bereikt, waaronder mensen met een verstandelijke beperking. Exacte gegevens over het aantal projecten en het bedrag voor sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking zijn onbekend.

Special Olympics Nederland

In het [jaarverslag](#) van Special Olympics Nederland zien we dat in 2022 2.300 sporters met een verstandelijke beperking aanwezig waren bij de Nationale Spelen in Twente. 10.000 toeschouwers waren bij de opening. In Twente zorgden de Nationale Spelen onder meer voor een groei in het aantal leden bij Only Friends Twente en bij frame running in Hengelo.

Verder organiseerde Special Olympics een Nationaal Shorttrack Evenement, een Internationaal Shorttrack Event en de Pre-Games Paardrijden. Het aantal sporters op deze evenementen was respectievelijk 56, 69 en 32.

Gehandicaptensport Nederland

Op moment van schrijven moeten nog stappen worden gezet om het plan te ontwikkelen zoals de Nota gehandicaptensport voorschrijft. Volgens opgave van Gehandicaptensport Nederland zijn ongeveer 5.000 sporters met een

verstandelijke beperking actief bij één van de aangesloten clubs. Zij sporten en bewegen voornamelijk bij multi-sportclubs gericht op een specifieke doelgroep.

Sportverenigingen met leden met een verstandelijke beperking

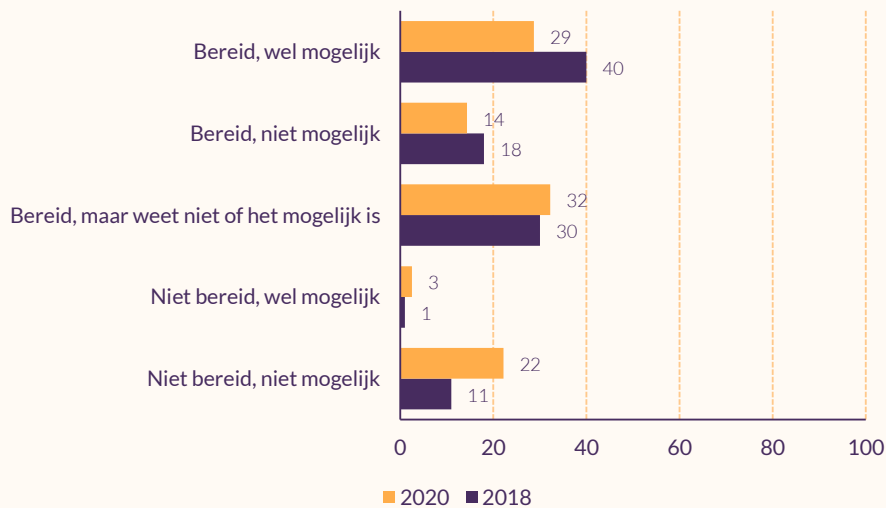
In 2020 had 19 procent van de reguliere sportverenigingen in Nederland één of meer leden met een verstandelijke beperking. In 2018 was dit 13 procent (Gutter et al., 2021). Bij 86 procent van deze sportverenigingen gaat het om één tot tien leden, bij de overige verenigingen om elf of meer.

75 procent van alle sportverenigingen geeft aan bereid te zijn mensen met een verstandelijke beperking (nog) meer deel uit te laten maken van de vereniging (zie [figuur 6.1](#)). Onder deze groep zijn er nog wel verenigingen die aangeven daarbij belemmeringen te ervaren. Te weinig (gekwalficeerde) trainers en begeleiders is de grootste belemmering.

Dit blijkt uit onderzoek onder sportverenigingen die deel uitmaken van het Verenigingspanel van het Mulier Instituut (Gutter et al., 2021, zie ook Mulier Instituut, verenigingspanel zomer 2020; Van Lindert et al., 2020).

Figuur 6.1
Bereidheid onder sportverenigingen om leden met een verstandelijke beperking te verwelkomen in 2020 en 2018

(2020, n=453; 2018, n=407)

Bron: Mulier Instituut, verenigingspanel zomer 2018 en 2020.

6.3 De impact

Het Mulier Instituut start in het kader van de meerjarige monitor aanvullend onderzoek naar de wensen, behoeften en belemmeringen die mensen met een (licht) verstandelijke beperking ervaren bij het (gaan) sporten. Zo komt hierover meer kennis beschikbaar.

Naar de sportdeelname van mensen met een verstandelijke beperking heeft het Mulier Instituut wel eerder onderzoek gedaan. Dit onderzoek was in het kader van het programma #PlayUnified van Special Olympics Nederland en vond in 2020 plaats (zie paragraaf 4.4).

Sporthulpmiddelen

In dit hoofdstuk beschrijven we de voortgang op het thema sporthulpmiddelen. We bespreken welke organisaties zoal betrokken zijn bij de uitleen en aanschaf van sporthulpmiddelen en welke resultaten ze tot nu toe hebben geboekt. Tot slot geven we een overzicht van het aandeel kinderen en volwassenen met een lichamelijke beperking dat een sporthulpmiddel nodig heeft om te kunnen sporten.

Ambitie nota

'Zonder geschikt hulpmiddel is bewegen soms niet eens een optie. Om te kunnen sporten en bewegen zijn mensen met een beperking vaak afhankelijk van bepaalde sporthulpmiddelen. Denk aan een sportrolstoel, een handbike, een prothese. Dat is cruciaal, echt een voorwaarde om überhaupt te kunnen starten of dit zelfs maar te overwegen. We willen hierin zoveel mogelijk drempels wegnemen.' (D66 et al., 2021, p.5)

Reactie minister

De minister geeft in haar reactie aan dat verschillende organisaties een rol hebben in: 1) het verstrekken van informatie aan gemeenten en zorgverzekeraars over de bereikbaarheid en beschikbaarheid van sporthulpmiddelen en 2) het creëren van duidelijkheid voor mensen met een beperking. Zij zegt toe met een aantal oplossingsrichtingen te komen en dit met de Tweede Kamer te delen. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Esther Vergeer Foundation
- Fonds Gehandicaptensport
- Gehandicaptensport Nederland
- Gemeenten
- Kenniscentrum Sport & Bewegen
- Ministerie van VWS
- NOC*NSF
- Special Heroes Nederland
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vereniging Sport en Gemeenten
- Zorgverzekeraars

7.1 Het proces

Verschiedende partijen zijn betrokken bij (het beleid voor) het verstrekken van sporthulpmiddelen. In 2020 heeft het Kenniscentrum Sport en Bewegen samen met Special Heroes Nederland, de Esther Vergeer Foundation en Gehandicaptensport Nederland een 'handreiking sporthulpmiddelen' uitgebracht.

Daarin staat onder meer welke reis klanten afleggen van het vinden van een geschikte sport tot aan de aanschaf van een sporthulpmiddel. Daarnaast is in de handreiking de omvang van de potentiële groep sporters in Nederland die een sporthulpmiddel nodig hebben (bij 60% sportdeelname) berekend op ruim 80.000 mensen (Kenniscentrum Sport en Bewegen et al., 2022).

De handreiking is bedoeld voor professionals, zoals beleidsmedewerkers, zorgprofessionals en Wmo-consulenten. Het Kenniscentrum Sport en Bewegen deelt via allesoversport.nl informatie over sport en bewegen voor mensen met een beperking en over sporthulpmiddelen.

Na de publicatie van de handreiking is de werkgroep 'Services' opgericht, bestaande uit de Esther Vergeer Foundation, Special Heroes Nederland, Gehandicaptensport Nederland, het Kenniscentrum Sport en Bewegen en Fonds Gehandicaptensport. Deze werkgroep had als doel het ondersteunen van professionals bij het verbeteren van drie grote knelpunten voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking: sporthulpmiddelen, vervoer (zie ook hoofdstuk 8) en financiën.

Uit de belronde komt naar voren dat partijen verschillende ideeën hebben over oplossingen voor de knelpunten. Zij werken nog aan de formulering van één gezamenlijk plan.

De werkgroep Services is inmiddels opgegeven. Het ministerie van VWS heeft in plaats daarvan vier actielijnen geformuleerd, waarbij verschillende partijen een trekkersrol vervullen:

- versterken van kennis en kunde van (lokale en regionale) professionals en sleutelfiguren over de knelpunten vervoer (hoofdstuk 8), sporthulpmiddelen en financiën via een landelijk kennisplatform (Gehandicaptensport Nederland, Special Heroes Nederland, Kenniscentrum Sport en Bewegen);
- uitwerken en concretiseren van het Uniek Sporten Hulpmiddelen-loket tot één centraal loket en nagaan of gemeenten hiermee samen willen werken (Fonds Gehandicaptensport en Esther Vergeer Foundation);
- duidelijkheid verschaffen bij gemeenten en zorgverzekeraars over de wijze van verstrekken van sporthulpmiddelen (ministerie van VWS); en
- duidelijkheid verschaffen over sporthulpmiddelen specifiek voor de topsport (NOC*NSF en ministerie van VWS).

Een sporthulpmiddel aanschaffen, hoe werkt dat?

Voordat volwassenen met een beperking een sporthulpmiddel aanschaffen, kunnen ze er een uitproberen. Zo kunnen ze eerst ervaren of een sport bij hen past. Dat kan via [Uniek Sporten Uitleen](#), van Fonds Gehandicaptensport (mits de gemeente hierbij aangesloten is). Voor kinderen met een beperking regelt de Esther Vergeer Foundation dit. De bedoeling is dat dit in de toekomst in samenwerking met Uniek Sporten gebeurt, zodat er één loket is voor zowel kinderen als volwassenen.

Voor de aanschaf van een sporthulpmiddel kunnen mensen met een beperking een vergoeding aanvragen op basis van wettelijke grondslagen: ofwel via de Zorgverzekeringswet (lichaamsgebonden sporthulpmiddelen), ofwel via de Wet maatschappelijke ondersteuning (Wmo, overige sporthulpmiddelen zoals een sportrolstoel), ofwel via de Wet langdurige zorg (WLz, bijv. aangepaste fiets, handbike ten behoeve van de mobiliteit).

Als het niet lukt om via die weg een vergoeding te krijgen voor de aanschaf van een sporthulpmiddel, helpt Uniek Sporten Hulpmiddelen daarbij. Uniek Sporten Hulpmiddelen dient dus als vangnet. Meer informatie over (de richtlijnen voor) de aanvraag van een sporthulpmiddel staat op de website van [Uniek Sporten](#).

Sporthulpmiddel niet voor alle sporten geschikt

Soms hebben sporters wel een sporthulpmiddel (bijv. sportrolstoel), maar blijkt dit niet voldoende geschikt te zijn voor de betreffende sport (bijv. rolstoeltennis, rolstoelrugby of rolstoelbasketbal).

Lokaal een sporthulpmiddel lenen

Uniek Sporten en de Esther Vergeer Foundation hebben één centraal loket voor de uitleen van sporthulpmiddelen. Maar op sommige plekken zijn er lokale loketten, zoals in de Mobiliteet in Den Haag. En soms hebben verenigingen zelf sportrolstoelen beschikbaar, waarmee potentiële sporters de sport kunnen uitproberen. Bij revalidatiecentra kunnen revalidanten ook meerdere sporten en sporthulpmiddelen uitproberen.

7.2 De resultaten

Kennisverspreiding

In maart 2022 is de nieuwe uitgave van de 'handreiking sporthulpmiddelen' verschenen. Deze hebben de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) ook onder de aandacht gebracht. Het totaal aantal downloads van deze handreiking van 2020 tot en met juni 2023 is 204. De productpagina van het Kenniscentrum Sport en Bewegen is sinds de publicatie van de handreiking in 2020 2.008 keer bekeken.

Verder plaatste het Kenniscentrum Sport en Bewegen tussen augustus 2020 en maart 2023 zeven artikelen die gerelateerd zijn aan sporthulpmiddelen op allesoversport.nl. Gemiddeld zijn deze 1.322 keer bekeken (min.: 210, max.: 3.393).

Uitleen sporthulpmiddelen voor kinderen

Sinds 2016 geeft de Esther Vergeer Foundation sporthulpmiddelen in bruikleen. Op peildatum 31 mei 2023 hadden honderd kinderen en jongeren van 6 tot 21 jaar een sporthulpmiddel in bruikleen. Dit zijn vooral sportrolstoelen en soms racerunning- of voetbalframes.

De monitoring van de uitleen en aanschaf van sporthulpmiddelen via Uniek Sporten en de Esther Vergeer Foundation wordt op het moment van schrijven nog (door)ontwikkeld. Zo kunnen resultaten en de impact in de toekomst beter gemeten worden.

Uitleen sporthulpmiddelen voor volwassenen

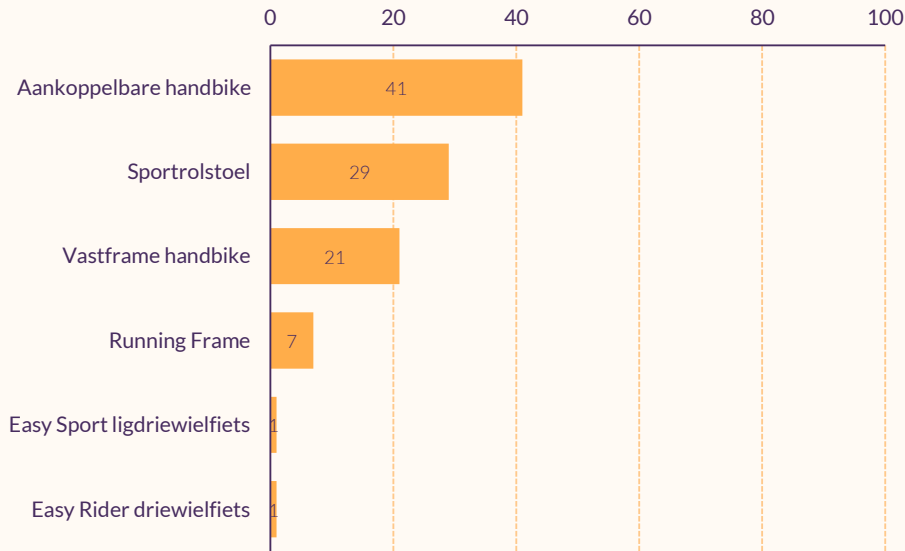
In juli 2023 waren 264 gemeenten aangesloten bij [Uniek Sporten Uitleen](#). De inwoners van deze gemeenten hebben toegang tot deze gratis service. De uitleen van een sporthulpmiddel verloopt via Welzorg. Nadat iemand via Uniek Sporten een aanvraag heeft ingediend, volgt een intakegesprek met een medewerker van Welzorg. Daarna wordt het sporthulpmiddel op locatie afgeleverd en afgesteld.

In 2022 waren er 150 uitleentrajecten aan mensen met een permanente (en in bijna alle gevallen) fysieke beperking. Vooral handbikes en sportrolstoelen zijn uitgeleend (zie [figuur 7.1](#)). De uitleen vond het vaakst plaats in de provincies Noord-Brabant (31%), Gelderland (16%) en Noord-Holland (13%).

Figuur 7.1

Door Uniek Sporten uitgeleende sporthulpmiddelen in 2022

(in procenten, n=150)

Bron: Fonds Gehandicaptensport, september 2023.

Aanschaf sporthulpmiddelen

Sinds de start van [Uniek Sporten Hulpmiddelen](#) in 2021 hebben 916 mensen een aanvraag gedaan voor de aanschaf van een sporthulpmiddel (peildatum 20 juli 2023). Zowel kinderen als volwassenen kunnen een aanvraag doen bij Uniek Sporten. De leeftijd van de aanvragers is bekend bij Uniek Sporten, maar op het moment van schrijven nog niet gedeeld met het Mulier Instituut. Dat geldt ook voor het aantal aanvragers dat na de uitleen een aanvraag doet voor een aanschaf. Mogelijk volgt dit in een volgende rapportage.

De aanvragers voor de aanschaf van een sporthulpmiddel zijn vooral mensen die al sportten (83%). Welke sport deze mensen beoefenen en hoe lang ze dat al doen, is onbekend. Het kan zijn dat iemand een paar proeflessen heeft gevolgd, terwijl een ander al een paar jaar sport.

Bijna drie kwart (72%) van de aanvragers die al sportten, deed dit bij een vereniging. In sommige gevallen vragen meerdere leden van een team een sporthulpmiddel aan. De meeste aanvragers hebben een lichamelijke beperking (83%) en/of een chronische aandoening (24%).

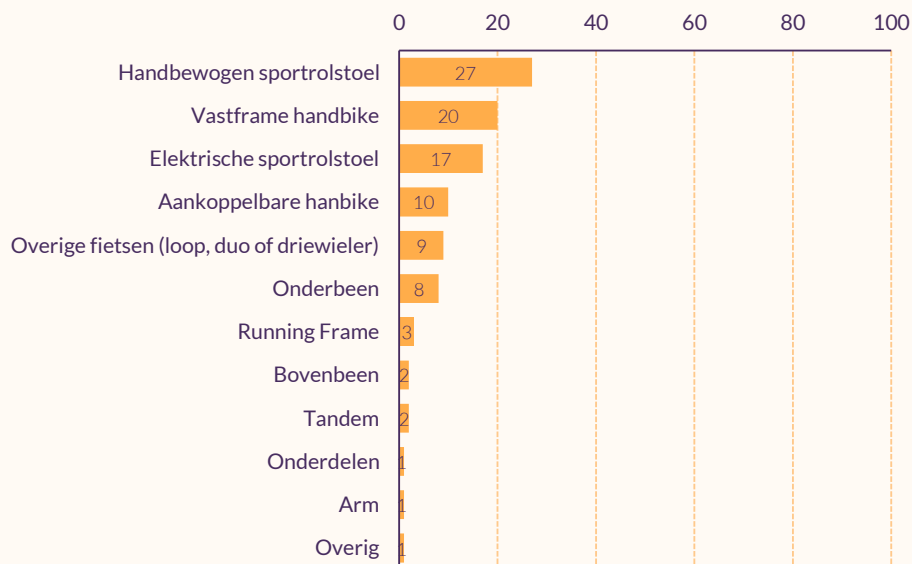
510 van de 916 aanvragen voldeden aan de [richtlijnen](#) en zijn door Uniek Sporten goedgekeurd (56%, peildatum 20 juli 2023). De overige 406 aanvragen lopen nog of zijn geannuleerd. Redenen voor annulering zijn onder andere een dubbele aanvraag, zelf gefinancierd en gefinancierd via de Wmo. In [figuur 7.2](#) staan de

sporthulpmiddelen die mensen via Uniek Sporten Hulpmiddelen hebben aangeschaft.

Figuur 7.2

Sporthulpmiddelen aangeschaft via Uniek Sporten Hulpmiddelen sinds 2021

(in procenten, n=510)

Bron: Fonds Gehandicaptensport, september 2023 (peildatum 20 juli 2023).

De gemiddelde prijs van een sporthulpmiddel was in 2022 volgens Uniek Sporten 9.400 euro. Uitgaande van de 510 goedgekeurde aanvragen (vanaf 2021) komt dit neer op een totaal van 4,8 miljoen euro. Vanuit Uniek Sporten Hulpmiddelen is gemiddeld 6.400 euro per sporthulpmiddel toegekend. Dat is bijna 3,3 miljoen euro vanaf 2021.

Dit geld is gesubsidieerd vanuit het ministerie van VWS, eigen middelen van het Fonds Gehandicaptensport en vanuit sponsors. Gemeenten droegen gemiddeld 3.500 euro per sporthulpmiddel bij. Vanuit de Wmo werd in 75 procent van de gevallen een bijdrage toegekend. Dat blijkt uit het [jaarverslag 2022](#) van het Fonds Gehandicaptensport (Fonds Gehandicaptensport, z.d.).

Volgens Fonds Gehandicaptensport was er tussen januari en juni 2023 een wachtlijst voor sporthulpmiddelen van ongeveer 350 mensen. Maandelijks melden zich nog eens zestig mensen aan via de website. Het budget is momenteel ontoereikend om voor iedereen sporthulpmiddelen te leveren. Lees voor meer informatie het [jaarverslag 2022](#) van het Fonds Gehandicaptensport.

Sporthulpmiddelen voor topsporters

Sporters met een A-status van NOC*NSF, ofwel topsporters, mogen geen sporthulpmiddel aanvragen via Uniek Sporten Hulpmiddelen. Er wordt van

uitgegaan dat de sportbond sporthulpmiddelen financiert. Maar dat lukt volgens NOC*NSF op dit moment nog niet (voldoende). Bij de financiering van sporthulpmiddelen voor topsporters zijn vaak sponsors betrokken. NOC*NSF is in gesprek met het ministerie van VWS over de financiering van sporthulpmiddelen.

7.3 De impact

Mensen die een sporthulpmiddel het meest nodig hebben

Het grootste deel van de mensen met een beperking (of chronische aandoening) heeft geen sporthulpmiddel nodig. Dat blijkt uit een [behoefteonderzoek](#) in opdracht van het Fonds Gehandicaptensport van 2022 (De Jonge et al., 2022). Twee groepen mensen hebben het vaakst een sporthulpmiddel nodig:

- kinderen met een lichamelijke beperking (motorisch, visueel en/of auditief) (35%); en
- volwassenen met een motorische beperking die in het dagelijks leven een mobiliteitshulpmiddel gebruiken (bijv. rollator of rolstoel)²¹ (31%).

Het grootste deel hiervan heeft al een sporthulpmiddel in bezit (respectievelijk 21% en 15%). Een klein deel heeft dit in bruikleen (respectievelijk 5% en 4%). Ongeveer één op de tien kinderen met een lichamelijke beperking heeft een sporthulpmiddel nodig, maar heeft het nog niet in bezit of bruikleen (9%). Onder volwassenen met een motorische beperking die een mobiliteitshulpmiddel gebruiken is dit bij één op de acht het geval (12%).

De groep volwassenen die een sporthulpmiddel nodig heeft, is mogelijk nog groter. Bijna één op de vijf (18%) weet namelijk (nog) niet of een sporthulpmiddel nodig is. Dat komt bijvoorbeeld doordat ze nog niet weten of ze gaan sporten, welke sport ze willen doen en of een sporthulpmiddel nodig is bij de sport die ze willen doen.

Aantal mensen dat een sporthulpmiddel nodig heeft

In de ['handreiking sporthulpmiddelen'](#) zien we dat de potentiële groep mensen dat een sporthulpmiddel nodig heeft om te kunnen sporten en bewegen, berekend is op 80.000. Dat betekent niet dat er jaarlijks 80.000 nieuwe sporthulpmiddelen nodig zijn, want mensen gebruiken een sporthulpmiddel meerdere jaren. Daarnaast is niet voor ieder type sport een hulpmiddel nodig; denk bijvoorbeeld aan zitvolleybal.

Een eenduidig aantal mensen dat een sporthulpmiddel nodig heeft, is voor partijen als het Fonds Gehandicaptensport daarom onbekend. Een verdiepend onderzoek hiernaar kan meer duidelijkheid geven.

²¹ Onder volwassenen met een motorische beperking die in het dagelijks leven géén mobiliteitshulpmiddel gebruiken, is de behoefte aan een sporthulpmiddel laag (4%).

Vervoer

In dit hoofdstuk laten we zien hoe er uitvoering wordt gegeven aan het verminderen van knelpunten op het gebied van vervoer.

Ambitie nota

'De wens is om inclusief sporten en bewegen mogelijk te maken waarbij het vervoer geen belemmering is. Dat is nu helaas te vaak nog wel het geval.' (D66 et al., 2021, p.7)

Reactie minister

De minister geeft in haar reactie op dit punt aan te wachten op de resultaten van een inventarisatie voor een betere informatievoorziening en integrale aanpak van het vervoer naar sportactiviteiten voor mensen met een beperking (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b). Het ministerie van VWS is voorstander van het bundelen van de problematiek van sporthulpmiddelen en vervoer en daarvoor een kennisloket op te zetten (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022a).

Betrokken partijen

- Esther Vergeer Foundation
- Fonds Gehandicaptensport
- Gehandicaptensport Nederland
- Kenniscentrum Sport en Bewegen
- Ministerie van VWS
- Special Heroes Nederland

8.1 Het proces

In Nederland bestaan er verschillende vormen van vervoersvoorzieningen die een oplossing kunnen bieden voor mensen met een beperking die niet met eigen vervoer of met het regulier openbaar vervoer kunnen reizen. Deze zijn vaak lokaal/regionaal ingericht.

Sommige initiatieven zijn specifiek bedoeld voor het vervoer naar sportactiviteiten, zoals de [Provinciale Vervoersregeling gehandicapte Sporters](#) in Limburg (een regeling om de kosten van vervoer te reduceren). Andere zijn breder inzetbaar, zoals de regiotaxi die vanuit de Wmo (Wet maatschappelijke ondersteuning) kan worden aangevraagd, of [ANWB AutoMaatje](#), een initiatief dat vrijwilligers met een auto in contact brengt met minder mobiele plaatsgenoten.

Met financiering van het ministerie van VWS coördineert Stichting Special Heroes Nederland in de periode van 2019 t/m 2025 landelijk de sportvervoersvoorziening. Deze regeling is 15 jaar geleden opgezet en oorspronkelijk bedoeld voor sporters met een (ernstige) lichamelijke beperking die teamsporten beoefenen bij een

vereniging die is aangesloten bij een door NOC*NSF erkende sportbond.
Vervoersbedrijf Qarin faciliteert het vervoer.

Hoe werkt de sportvervoersvoorziening?

Sporters kunnen budget aanvragen voor taxivervoer naar trainingen en wedstrijden. Hiervoor moeten zij:

- zich aanmelden in het portaal van Special Heroes Nederland,
- via het portaal een sportvervoersaanvraag doen.

Special Heroes Nederland maakt voor sporters die in aanmerking komen op basis van beschikbaar budget een voorlopige toewijzing van het aantal kilometers. Special Heroes Nederland beheert het budget, Qarin is verantwoordelijk voor het passend inrichten van het vervoer.

De sportvervoersvoorziening naar een bredere doelgroep

Met twee pilots die in het najaar van 2022 zijn gestart, verkent Special Heroes Nederland mogelijkheden om de sportvervoersvoorziening uit te breiden naar een bredere doelgroep. Zo kunnen nu ook mensen die een individuele sport beoefenen een aanvraag doen.

Uit een [onderzoek](#) van Special Heroes Nederland en Kenniscentrum Sport en Bewegen blijkt dat dit een groot deel van de doelgroep is: mensen met een matige of ernstige lichamelijke beperking beoefenen meer individuele sporten dan teamsporten (Van den Berg & Habets, 2018).

Daarnaast is de voorziening nu ook beschikbaar voor sporters met een visuele beperking. De twee pilots lopen tot het najaar 2023.

Aanpak vervoer, sporthulpmiddelen en financiële regelingen bundelen

In 2021 heeft Special Heroes Nederland een onderzoek uitgevoerd naar de praktische uitwerking van de sportvervoersvoorziening. Ze haalden op welke behoeften de doelgroep heeft en tegen welke knelpunten zij aanloopt. Vanuit [het factsheet](#) dat Special Heroes Nederland in 2022 uitgebracht, is de oplossingsrichting ontstaan om de aanpak voor de problematiek rondom vervoer, sporthulpmiddelen (zie hoofdstuk 7) en financiële regelingen te bundelen (Habets, 2022).

De drie thema's hebben raakvlakken en centreren zich bovendien alle drie binnen gemeenten. Vanuit de gedachte dat de gemeente een grotere rol moet spelen in het bereiken van inwoners voor deze drie voorzieningen, werd de aanpak hiervan gebundeld binnen één projectgroep 'Services'. Zoals aangegeven in hoofdstuk 7 is de projectgroep inmiddels opgeheven en heeft het ministerie van VWS in de plaats daarvan vier actielijnen geformuleerd waarop partijen moeten samenwerken.

Professionalsplatform

Het doel was vanuit de projectgroep 'Services' om een professionalsplatform te ontwikkelen. Dit wordt inmiddels vanuit een van de vier actielijnen opgepakt door Kenniscentrum Sport en Beweging, Special Heroes Nederland en Gehandicaptensport Nederland. Het platform moet ervoor zorgen dat informatie over vervoer, sporthulpmiddelen en financiële regelingen beter vindbaar is. Het uitgangspunt is dat lokale professionals, zoals bijvoorbeeld vakleerkrachten, Wmo-consulenten en bewegingsagogen, weten waar en hoe zij de juiste informatie kunnen vinden.

'De lokale professional hoeft niet alles te weten, maar moet wél weten waar ze de juiste informatie kan vinden' – Special Heroes Nederland

Om de lokale professional te voorzien van de tools om informatie over sporthulpmiddelen, vervoer en financiële regelingen te vinden, kiest de projectgroep voor een centrale website én kennisdeling via een regionale aanpak. Voor dit laatste is het doel om in elke provincie een kennishouder aan te wijzen die meer weet over de drie thema's.

Het professionalsplatform is nog volop in ontwikkeling en aan het opstarten. Het ministerie van VWS ondersteunt niet alleen met financiële middelen, maar denkt ook mee over de precieze vorm en invulling van het platform. Het komende jaar wordt de website van het professionalsplatform ontwikkeld. Deze is naar verwachting in het najaar van 2023 online.

Daarnaast werken de organisaties actief aan het opleiden van twaalf kennishouders (één voor elke provincie). Samen met regioprofessionals van Sportkracht12 wil de projectgroep onderzoeken welke personen hier geschikt voor zijn.

8.2 De resultaten

In het kalenderjaar 2022 telde Special Heroes Nederland 165 aanmeldingen voor het portaal van de sportvervoersvoorziening – dit zijn mensen die deelnemen aan de voorziening. 110 personen hebben in 2022 daadwerkelijk met de voorziening gereisd, en 118 personen hebben een aanvraag ingediend om in 2023 gebruik te maken van de voorziening.

Volgens Special Heroes Nederland is het opvallend dat het daadwerkelijke gebruik na de coronacrisis lager is. **'Dan zijn de mensen het wel van plan, maar er is iets dat hun tegenhoudt'**. Special Heroes Nederland verwacht in 2023 een inhaalslag van het aantal aanmeldingen: zo hebben zich in het eerste kwartaal van 2023 al 172 mensen aangemeld voor het portaal.

8.3 De impact

Vervoersproblemen worden vooral als belemmerend ervaren door mensen met een lichamelijke beperking, zo blijkt uit [onderzoek](#) van het Mulier Instituut (De Jonge et al., 2022). 17 procent van de volwassenen met een lichamelijke beperking ervaart vervoer als een belemmering bij het beoefenen van of beginnen met sportieve activiteiten. Voor kinderen is dit aandeel groter: 19 procent (zie ook paragraaf 4.3).

Financiële belemmeringen vanwege kosten voor vervoer

Uit hetzelfde onderzoek blijkt ook dat een grote groep mensen met een beperking financiële belemmeringen ervaart (De Jonge et al., 2022). Zo ervaart één derde van de (ouders van) kinderen met een lichamelijke beperking een financiële belemmering om hun favoriete sport te kunnen beoefenen. Dit zit hem in verschillende facetten, zoals abonnementskosten en kosten voor begeleiding, maar ook in kosten voor vervoer.

Van de volwassenen die een gebrek aan financiële middelen ervaren bij het beoefenen van of beginnen met sport (vier op de tien), vinden met name mensen met een motorische beperking met een mobiliteitshulpmiddel (42%) en mensen met een visuele beperking (35%) de kosten voor vervoer belemmerend (zie ook paragraaf 4.3).

Gebruik, tevredenheid en behoeften op het gebied van vervoer

Uit een intern onderzoek van Special Heroes Nederland en Kenniscentrum Sport en Bewegen blijkt dat ruim één derde van de groep mensen met een beperking met de Wmo-regiotaxi reist om te sporten (Van den Berg & Habets, 2018). Ruim een kwart wordt gebracht en gehaald door familie en/of kennissen, en nog eens een kwart reist zelfstandig. 36 procent is tevreden over het vervoer naar de sportlocatie, ruim één op de vier is ontevreden.

Special Heroes Nederland laat zien dat veel sporters die níet tevreden zijn over hun vervoer naar trainingen en wedstrijden de wens hebben om met de sportvervoersvoorziening te reizen (Habets, 2022). Fonds Gehandicaptensport Nederland laat in 2024 ook een verder onderzoek uitvoeren naar de behoeften van de doelgroep van de sportvervoersvoorziening.

Samen sporten: sportmaatjes

In dit hoofdstuk laten we zien hoe partijen uitvoering geven aan het punt Samen sporten. We gaan daarbij in op projecten gericht op sportmaatjes. Daarnaast lichten we projecten toe die een vergelijkbare insteek hebben als sportmaatjes projecten, zoals de warme toeleiding naar sport door MEE NL en het project #PlayUnified van Special Olympics Nederland.

Ambitie nota

'Mensen met een beperking die in gezelschap willen sporten moeten makkelijker gekoppeld kunnen worden aan vrijwilligers die sportmaatje willen zijn.' (D66 et al., 2021, p.8)

Reactie minister

De minister geeft aan dit punt een sympathiek voorstel te vinden dat inmiddels door meerdere organisaties wordt opgepakt. Ze geeft aan, gezien het lokale karakter van maatjes projecten, geen meerwaarde te zien om het door het ministerie van VWS te laten coördineren. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Esther Vergeer Foundation
- Fonds Gehandicaptensport
- MEE NL
- NOC*NSF
- Special Olympics Nederland

9.1 Het proces

Ook mensen met een beperking willen graag samen sporten of samen met iemand naar de sportvereniging gaan. Uit onderzoek in opdracht van Fonds Gehandicaptensport uit 2017 blijkt dat mensen met een beperking een sportmaatje onder andere fijn zouden vinden voor de gezelligheid, als stimulans om te gaan sporten, voor praktische ondersteuning (bijv. helpen bij de entree) en als personal coach (tijdens het sporten) (Van der Velden & Koenraadt, 2017).

Bij het punt samen sporten is de ambitie om mensen met een beperking de mogelijkheid te bieden zelfstandig een sportmaatje te kiezen via een (online) profiel. Daarvoor moeten sportmaatjesprojecten worden opgezet of bestaande initiatieven meer bekendheid krijgen via een landelijk platform, zo is de gedachte.

Een (sport)maatjes project: hoe werkt dat eigenlijk?

Een persoon met een beperking wil graag sporten, maar liever niet alleen. Een sportmaatje is iemand die samen met de persoon gaat bewegen, samen op zoek gaat naar een geschikte sport- of beweegactiviteit of meegaat naar de sportclub. Een maatje kan ook het extra zetje geven om te beginnen met sporten. Ideaal is als het maatje vriendelijk, geduldig en betrouwbaar is, in de buurt woont, van dezelfde leeftijd is, van hetzelfde sportniveau en ervaring heeft met mensen met een beperking (Van der Velden & Koenraadt, 2017).

Een maatjesproject koppelt vraag aan aanbod. Enerzijds kunnen mensen (met een beperking) aangeven een maatje te zoeken. En anderzijds kunnen mensen zich aanmelden als maatje. Beide personen worden gekoppeld aan een maatjesproject bij hen in de buurt, of direct aan elkaar. De bestaande maatjesprojecten zijn niet specifiek gericht op sport, maar op het vinden van een maatje voor diverse doeleinden.

Maatjesprojecten zijn veelal lokaal

Bijvoorbeeld het sportmaatjesproject van stichting Piëzo in Zoetermeer. Vrijwilligers van sportverenigingen in Zoetermeer worden gekoppeld aan deelnemers van het sportmaatjesproject.

Fonds Gehandicaptensport ziet in de toekomst voor zich dat via het platform Uniek Sporten een sportmaatjesproject wordt aangeboden. Bij gebrek aan een dergelijk specifiek sportmaatjesproject wordt de bezoeker van [Uniek Sporten](#) nu doorgeleid naar twee bestaande maatjesprojecten waar sporten en bewegen eventueel het doel van de match kunnen zijn:

- [Buddies](#) (bijzondere vrienden) van Handicap NL: dit project brengt jongeren met een lichamelijke beperking en jongeren met een licht verstandelijke beperking in contact met jongeren zonder beperking (in de leeftijd van 16 tot 40 jaar).
- [Maatjes Gezocht](#) van het Oranje Fonds: maatjes kunnen zich hier aanmelden om er te zijn voor iemand anders. Dat kan ook sporten zijn. Via een zoekfunctie kunnen maatjes zich koppelen aan projecten bij hen in de buurt.

Ook NOC*NSF, Special Olympics Nederland en MEE NL hebben (sport)maatjesprogramma's (gehad), zoals we hieronder toelichten.

'Ik neem je mee' – NOC*NSF

'[Ik neem je mee](#)' werd gefinancierd vanuit het Nationaal Sportakkoord I en is inmiddels gestopt. Het project ontstond in coronatijd. Het doel ervan was om mensen die vanwege diverse achtergronden (bijv. leeftijd of beperking) belemmeringen ervaren om te sporten, te helpen om drempels te overwinnen.

Sportieve ambassadeurs werden gekoppeld aan beginnende sporters. Sporters konden zich aanmelden als maatje en niet-sporters met een beperking als deelnemers.

NOC*NSF is gestopt met het programma omdat naar eigen zeggen te weinig niet-sporters zich aanmeldden. Wel meldden zich volgens NOC*NSF 203 maatjes aan. NOC*NSF concludeerde hiermee als organisatie te ver af te staan van de doelgroep en is van mening dat sportmaatjesprojecten lokaal of regionaal moeten worden opgepakt.

#PlayUnified – Special Olympics Nederland

#PlayUnified is in 2018 gestart. Het project heeft als doel om ontmoetingen te stimuleren tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking. #PlayUnified wordt gefinancierd vanuit het ministerie van VWS.

Samen activiteiten ondernemen en samen sporten is onderdeel van de #PlayUnified-aanpak. Het gaat om ontmoetingen waar mensen met en zonder verstandelijke beperking samen een positieve ervaring delen, zoals samen naar een voetbalwedstrijd gaan, samen trainen of samen een overwinning vieren.

#PlayUnified is in meerdere fases uitgerold, met steeds een andere focus:

- de houding tegenover samen sporten veranderen;
- het gedrag veranderen, ofwel ervoor zorgen dat daadwerkelijk meer samen wordt gesport, door evenementen te organiseren bij sportclubs en op school;
- bij sportclubs de bewustwording vergroten over dat mensen met een beperking erbij horen en dat ze inzetbaar zijn als vrijwilligers.

Mee in Beweging – MEE NL

Mee in Beweging richtte zich met financiering vanuit het Nationaal Sportakkoord I op bewustwording van mensen met een (niet-zichtbare) beperking van de mogelijkheden voor sporten en bewegen. Consulents van regionale MEE-organisaties ondersteunen mensen met een beperking bij het vinden van een passende sport- of beweegactiviteit.

Mee in Beweging is geen sportmaatjesproject in de zin dat vrijwilligers gekoppeld worden aan een persoon met een beperking. We noemen het hier wel, omdat het project aantoonbaar mensen met een beperking heeft toegeleid naar sport- en beweegaanbod via warme toeleiding (zie hoofdstuk 5). Warme toeleiding houdt in dat een consultant in gesprek gaat met de persoon met een beperking, de sportwens in kaart brengt en bekijkt of er passend sportaanbod is. De consultant houdt daarbij ook rekening met vervoer en financiën. Als een sportaanbieder is gevonden, gaat de consultant mee naar de eerste kennismaking of proefles.

MEE NL is van mening dat een sportmaatjesproject niet altijd nodig is, wanneer via warme toeleiding al een passend sportaanbod is gevonden bij een club. Soms is het wel nodig dat iemand de eerste keer of een aantal keren meegaat om de kennismaking goed te laten verlopen.

Voor mensen met een licht verstandelijke beperking is een sportmaatje volgens MEE NL wel wenselijk. Kleine obstakels kunnen voor hen soms reden zijn om te stoppen met sporten. Ook mensen met autisme hebben volgens MEE NL baat bij een maatje, omdat ze langer tijd nodig hebben om te wennen aan bijvoorbeeld de sportruimte en andere sporters. En een persoon met een visuele beperking zou geholpen kunnen zijn met hulp bij het leren van de route naar de club.

Het kan zijn dat de vereniging, bijvoorbeeld bij Running Blind, die begeleiding al meteen op zich neemt. Een sportmaatje is dan niet nodig. Consulents van MEE NL gaan vaak mee op verenigingsbezoek en kunnen dan meteen de vereniging van tips voorzien over hoe ze bijvoorbeeld om moeten gaan met iemand met autisme.

MEE Bruggenbouwen

Naast het project Mee in Beweging heeft iedere MEE-regio een eigen maatjesproject. MEE Gelderse Poort heeft bijvoorbeeld het project '[Mee Bruggenbouwen](#)'. Dit is een activeringsmethodiek voor mensen in een kwetsbare situatie, waarbij een 'bruggenbouwer' tijdelijk ondersteunt bij het uitbreiden van de contacten vanuit en dicht bij de eigen kring van iemand met een beperking. Hierdoor leren mensen elkaar kennen.

Sportpoli's – Esther Vergeer Foundation

Net als MEE NL zorgt de Esther Vergeer Foundation voor een warme toeleiding naar passend sportaanbod. De Esther Vergeer Foundation richt zich daarbij op kinderen en jongeren met een lichamelijke beperking of chronische aandoening in Nederland. Het bemiddelingstraject start met een kennismakingsgesprek met ouder en kind. Veelal vindt dit in een sportpoli plaats, die in alle academische kinderziekenhuizen te vinden zijn.

Tijdens het kennismakingsgesprek brengen ze de sportwensen, -behoeften en -mogelijkheden in kaart. Daarna wordt een sportplan gemaakt. Daarin staan alle sportmogelijkheden (met relevante informatie) in de woonomgeving van het gezin. Vervolgens maken kind en ouder kennis met de sportvereniging. De Esther Vergeer Foundation ontvangt ze daar om een kijkje te nemen of om mee te doen met de training of les.

Daarna onderhoudt de Esther Vergeer Foundation contact met het gezin. Als blijkt dat het kind een andere sport wil doen, helpt de Esther Vergeer Foundation deze te vinden.

Andere projecten

Sportopleidingen kunnen naar de mening van Fonds Gehandicaptensport ook een rol vervullen bij het opzetten van sportmaatjesprojecten. Studenten van Sportkunde-opleidingen kunnen dan, als onderdeel van de studie, fungeren als sportmaatje voor een persoon met een beperking.

De hogeschool InHolland heeft bijvoorbeeld in het kader van het Erasmus+-gefinancierde project [SEDY](#) (Sport Empowers Disabled Youth) het programma Personal Adapted Physical Activity Instructor (PAPAI) ontwikkeld. In hoeverre andere sportopleidingen werken met maatjesprojecten hebben we niet onderzocht in het kader van deze monitor.

Personal Adapted Physical Activity Instructor (PAPAI)

Bij PAPAI wordt een student of vrijwilliger gekoppeld aan een kind of jongere met een beperking, om deze te begeleiden in de zoektocht naar een sportieve hobby. De PAPAI interventie is geïmplementeerd in het onderwijs in de vorm van het project 'Sportconsulent' voor vierdejaars studenten Sportkunde met het uitstroomprofiel Aangepast Sporten.

9.2 De resultaten

Op het moment van schrijven zijn nog weinig data beschikbaar die iets zeggen over de resultaten van inspanningen op het punt Samen sporten. Het ministerie van VWS ziet, vanwege het lokale karakter van sportmaatjesprojecten, geen meerwaarde om dit vanuit het ministerie te laten coördineren. Partijen in het veld hebben nog geen landelijk platform ontwikkeld en hebben hierover voor zover bekend (nog) geen afstemming.

'MEE in Beweging' begeleidt cliënten naar sporten

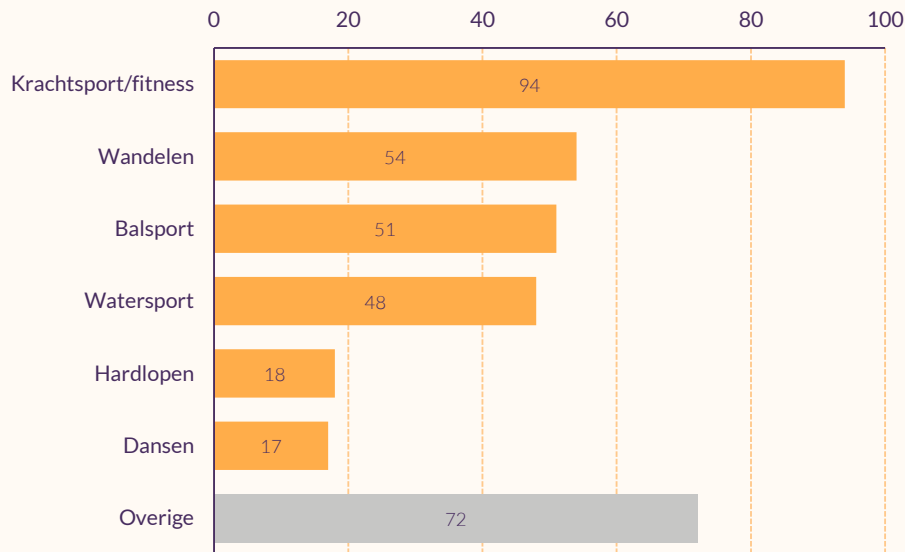
MEE NL heeft onlangs wel de opbrengsten van het project 'MEE in Beweging' gerapporteerd. In het [jaarverslag](#) over 2022 staat dat de regionale MEE-organisaties met het project in 2022 in totaal 413 extra cliënten hebben begeleid naar een sport of een vorm van sportief bewegen (Houwing & Berends, 2023). MEE NL is voor dit project ondersteund vanuit het Sportakkoord I.

Van de cliënten is 82 procent daadwerkelijk aan de slag gegaan met sporten en bewegen, zo stelt het jaarverslag. Cliënten die zijn gaan sporten en bewegen hebben verschillende beperkingen. De meesten hebben een licht verstandelijke beperking of autismespectrumstoornis. In [figuur 9.1](#) staan de sporten en het aantal cliënten dat deze sporten is gaan doen in 2022.

Figuur 9.1

Aantal cliënten dat een bepaalde sport of bewegingsvorm is gaan doen

(in aantallen, n=354)

Bron: MEE NL, Jaarbeeld 2022.

Individuele begeleidingstrajecten via sportpoli's

De sportpoli's van de Esther Vergeer Foundation zijn in 2021 van start gegaan. Op het moment van schrijven is de foundation actief op 454 verenigingen in Nederland. Daarin zijn 32 sporten vertegenwoordigd. In 2022 heeft de Esther Vergeer Foundation 573 individuele trajecten met kinderen en hun ouders behandeld. 550 kinderen (96%) zijn na de kennismaking met de vereniging in hun woonomgeving lid geworden.

Bekendheid van buurtsportcoaches met sportmaatjesprojecten

Soms komen mensen met een beperking via buurtsportcoaches met MEE in contact. Als de vraag te complex is of als buurtsportcoaches geen tijd hebben om een (langdurig) individueel traject te doorlopen²², schakelen ze MEE in.

Uit een peiling onder 67 buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een beperking, blijkt dat 69 procent van de buurtsportcoaches bekend is met sportmaatjesprojecten en 31 procent niet. 12 procent van de buurtsportcoaches die bekend zijn met sportmaatjesprojecten, geeft ook aan erbij betrokken te zijn (Gómez Berns & Van Lindert, 2023).

Voorbeelden van maatjesprojecten die buurtsportcoaches daarbij noemen zijn het 'Bruggenbouwersproject' van MEE Gelderse Poort (zie kader MEE Bruggenbowen) en 'Sporten is Super COOL Flevoland' (zie kader) (Gómez Berns & Van Lindert, 2023).

²² Een traject van 'MEE in beweging' kost een consultant gemiddeld 8 uur per cliënt.

SuperCOOL Flevoland

Super COOL! is een sportproject in Flevoland voor deelnemers met een verstandelijke beperking die samen met maatjes willen sporten of één van de sporten wil uit proberen. Super COOL is een Play Unified activiteit, waarbij vrijwilligers (de maatjes) samen trainen met sporters met een verstandelijke beperking. De trainingen worden gegeven door ervaren trainers. De maatjes helpen de uitleg te begrijpen, maar willen ook zelf fitter worden. Super COOL is actief op 6 locaties in Flevoland.

#PlayUnified

Special Olympics Nederland organiseert tal van evenementen om #PlayUnified-momenten te stimuleren. De ervaringen die hieruit voortkomen, verzamelen en verspreiden ze als 'goed voorbeeld', zodat bijvoorbeeld sportverenigingen ze kunnen overnemen (zie ook hoofdstuk 5).

9.3 De impact

Over de impact van de inspanningen voor Samen sporten valt in deze monitor nog weinig te zeggen. Wat merken mensen met een beperking in het dagelijks leven van sportmaatjesprojecten of hoe denken mensen over het zijn van een sportmaatje? We hebben ze er in het kader van de monitor nog niet naar gevraagd. Wel kunnen we iets zeggen over de resultaten van bestaand onderzoek dat indirect ingaat op (de behoefte aan) samen sporten.

Houding burgers tegenover samen sporten

Uit een peiling van het Nationaal Sportonderzoek van het Mulier Instituut in 2020 blijkt dat 84 procent van de Nederlanders van 16-79 jaar vindt dat mensen met en zonder handicap²³ elkaar (kunnen) ontmoeten in de sport (Van Lindert & De Jonge, 2020).

31 procent van de Nederlanders zou 'sportmaatje' willen zijn voor een persoon met een handicap. 32 procent is bereid om als vrijwilliger te helpen bij de sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap en 57 procent kan zich voorstellen samen met mensen met een handicap te sporten (in een team/groep). De bereidheid bij de laatste twee punten is toegenomen ten opzichte van een eerdere meting in 2012 (eerste punt niet uitgevraagd in 2012) (Van Lindert & De Jonge, 2020; Von Heijden-Brinkman et al., 2013).

Mensen die vaker bereid zijn om vrijwilliger of sportmaatje te zijn, zijn vaker:

- mensen die betrokken zijn bij een persoon met een beperking;
- mensen die via (vrijwilligers)werk met mensen met een beperking te maken hebben;
- mensen tot en met 34 jaar;
- frequente sporters; en

²³ In dit onderzoek werd de term 'handicap' gebruikt.

- leden van sportverenigingen.

#PlayUnified stimuleert ontmoetingen

Sport- en beweegactiviteiten kunnen leiden tot ontmoetingen tussen mensen met en zonder verstandelijke beperking, zo blijkt uit onderzoek in opdracht van Special Olympics Nederland. In 2020 vindt ruim de helft van de mensen met een verstandelijke beperking contacten met mensen zonder beperking (heel) belangrijk.

Volgens vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking en naar de mening van reguliere sportverenigingen, verenigingen die zijn aangesloten bij Special Olympics Nederland en sportbonden, vinden ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking ook daadwerkelijk regelmatig plaats (respectievelijk 34%, 71%, 53% en 46%). Lichte ontmoetingen, zoals elkaar zien en spreken op de club (bijv. op het veld of in de kantine), komen volgens de respondenten van de monitor het vaakst voor (Van Lindert et al., 2020).

Sportbonden en sportverenigingen geven aan dat ontmoetingen tijdens gezamenlijke activiteiten en tijdens clinics of andere eenmalige evenementen ook redelijk vaak voorkomen. Volgens de vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking is de frequentie van dit soort ontmoetingen iets lager (Van Lindert et al., 2020).

Samen trainen of dezelfde sportlessen volgen komt ook regelmatig voor volgens de vertegenwoordigers, de sportbonden en de reguliere sportverenigingen. Een kwart van de vertegenwoordigers van mensen met een verstandelijke beperking, een vijfde van de sportbonden en een derde van de reguliere sportverenigingen geeft aan dat mensen met en zonder verstandelijke beperking regelmatig dezelfde sportlessen volgen. 43 procent van de reguliere sportverenigingen, 28 procent van de bonden en 27 procent van de vertegenwoordigers geeft aan dat sporters met en zonder verstandelijke beperking samen trainen (Van Lindert et al., 2020).

Geen mensen hebben om mee te sporten kan belemmering zijn

In 2022 voerde het Mulier Instituut voor Fonds Gehandicaptensport een online vragenlijstonderzoek uit onder kinderen en volwassenen met een lichamelijke beperking, volwassenen met een chronische aandoening en volwassenen met psychische klachten. Dit onderzoek liet zien dat tussen 12 en 24 procent van de respondenten 'geen mensen hebben om mee te sporten' (zeer) vaak als belemmering noemen bij het beoefenen van of beginnen met sportieve activiteiten (De Jonge et al., 2022).

Deze cijfers bieden een onderbouwing voor de noodzaak van sportmaatjesprojecten. Bij voldoende mogelijkheden om samen te sporten zouden deze percentages moeten dalen. Datzelfde onderzoek laat zien dat het merendeel van de volwassenen met een lichamelijke beperking, een chronische aandoening of psychische klachten sportieve activiteiten alleen beoefent. Kinderen met een lichamelijke beperking sporten het vaakst bij een vereniging en samen met naasten (zie [tabel 9.1](#)).

Tabel 9.1**Percentage mensen met een beperking dat alleen, samen met naasten en bij een sportvereniging sport**
(in procenten)

	Alleen	Samen met naasten (bijv. vrienden/ familie)	Bij een sportvereniging
Kinderen met een lichamelijke beperking (n=102)	31	63	42
Volwassenen met een lichamelijke beperking (n=734)	72	51	12
Volwassenen met een chronische aandoening* (n=485)	66	56	15
Volwassenen met psychische klachten (n=482)	74	55	14

Bron: De Jonge et al., 2022. *Behoeftenonderzoek mensen met een beperking, chronische aandoening en psychische klachten 2022*. Mulier Instituut.

* De groep volwassenen met een chronische aandoening heeft géén lichamelijke beperking

Als ze sportieve activiteiten doen, doen respondenten dat het vaakst samen met mensen zonder beperking of aandoening (tussen de 58 en 73 procent). Tussen de 35 en 52 procent van de respondenten geeft aan (meer) sociaal contact als voordeel te zien van sporten en bewegen. Kinderen vinden dat het vaakst.

Partner en iemand uit de zorg kan zorgen voor deelname aan sport

In de [Sportdeelname Index April 2023](#) van Fonds Gehandicaptensport, NOC*NSF en Kantar Public is respondenten met een beperking gevraagd wie er voor zou kunnen zorgen dat zij (meer) gaan sporten.

Een deel van hen geeft aan dat niemand hiervoor kan zorgen (zie [tabel 9.2](#)). Een kwart van zowel de wekelijkse sporters met een beperking als de niet-sporters met een beperking noemen de partner. Voor niet-sporters zou dat bij een vijfde iemand uit de zorg kunnen zijn. Dit geldt vooral voor mensen die door hun beperking ernstig belemmerd zijn (29%, niet in tabel) (Fonds Gehandicaptensport et al., 2023).

Tabel 9.2**Wie zou ervoor kunnen zorgen dat u (meer) gaat sporten?**

(in procenten)

	Wekelijkse sporter met een beperking	Niet-sporter met een beperking
Niemand	41	31
Mijn partner	25	26
Iemand uit de zorg	16	22
Vrienden	17	15
Mijn ouders	14	14
Broer(s)/zus(sen)	7	5
Iemand uit het onderwijs	3	3
Buren	2	2
Buurtsportcoach	3	2
Mijn kinderen	4	2
Klas-/studiegenoten	4	2
Collega's	2	2
Topsporter	2	0

Bron: Sportdeelname Index April 2023 (Fonds Gehandicaptensport et al., 2023). Bewerking Mulier Instituut.

Thuis Sporten

In dit hoofdstuk bespreken we de voortgang en resultaten van de app **Uniek Sporten Thuis**. Daarnaast gaan we in op het aandeel mensen met een beperking dat thuis (wil) sport(en), dat belemmeringen ervaart bij het thuis sporten en dat de app **Uniek Sporten Thuis** aantrekkelijk vindt.

Ambitie nota

'Er komt laagdrempelig aanbod voor mensen met een beperking om thuis te sporten en te bewegen, als opmaat naar structureel sporten en bewegen.' (D66 et al., 2021, p. 9)

Reactie minister

Bij het beslispunt om een landelijke campagne te starten geeft de aan te willen bezien of dit het juiste middel is om mensen met een beperking te ondersteunen bij het (gaan) sporten en bewegen. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Fonds Gehandicaptensport (Uniek Sporten)

10.1 Het proces

Mensen met een beperking ervaren vaker belemmeringen om te sporten dan mensen zonder beperking. Onvoldoende vervoer en sporthulpmiddelen zijn voorbeelden van belemmeringen. Maar mensen met een beperking ervaren ook vaker een gebrek aan energie, pijn en angst voor bijvoorbeeld reacties van de sociale omgeving. Dat weerhoudt ze ervan om mee te doen aan georganiseerde sport, bijvoorbeeld bij een sportvereniging of fitnesscentrum (De Jonge et al., 2022).

Thuis sporten of bewegen kan dan een uitkomst zijn. Dat is laagdrempelig. En je kunt het doen op elk gewenst tijdstip. Door thuis te sporten kunnen mensen zich fitter en zelfverzekerder voelen. Dat kan uiteindelijk de drempel verlagen om over te stappen naar de georganiseerde sport, zo stellen de opstellers van de Nota.

Het aantal fitnessapps is talrijk. Ook op televisie wordt thuis sporten en bewegen gestimuleerd, bijvoorbeeld met het programma 'Nederland in beweging'. Maar deze apps en programma's zijn niet voor iedereen toegankelijk.

Fonds Gehandicaptensport heeft daarom voor mensen met een beperking de gratis app '[Uniek Sporten Thuis](#)' ontwikkeld.²⁴ Deze is op 29 juni 2022 gelanceerd. De app

²⁴ De Uniek Sporten Thuis app is ontwikkeld in samenwerking met [Fonds Gehandicaptensport](#), [Hogeschool van Amsterdam](#), [Hogeschool InHolland](#), en [Virtuagym](#). Het project is een vervolg op het project [Wheelchair Exercise and Lifestyle Study \(WHEELS\)](#).

kan helpen om te beginnen met sporten en bewegen of een aanvulling zijn op de sport- en beweegactiviteiten die iemand doet. Ook activiteitenmedewerkers in de zorg gebruiken de app.

Hoe werkt de app Uniek Sporten Thuis?

De app bevat oefeningen en workouts, ontwikkeld door onder meer deskundige revalidatietrainers. Aanvullend zijn er videoworkouts voor cardio, dans, kracht en yoga. De laatste productie is gemaakt met presentator en oud-topsporter Gregory Sedoc.

De app heeft trainingen voor verschillende typen beperkingen. Je kunt ze filteren op enige, gedeeltelijke en volledige arm- en beenfunctie. En de trainingen zijn op beginners-, gemiddeld en gevorderdenniveau te volgen.

Daarnaast kunnen gebruikers meedoen aan challenges, zoals 20 minuten rolstoelrijden, zo veel als je kunt handbiken en 10 kilometer hardlopen. De app heeft vier community's waar gebruikers met elkaar kunnen chatten.

Om gebruik te kunnen maken van de app, is het noodzakelijk een Uniek Sporten-account aan te maken. Dat kan op de website van Uniek Sporten of via de app.

10.2 De resultaten

In juli 2023 had de app Uniek Sporten Thuis 3.800 profielen. Het aantal maandelijkse (unieke) gebruikers ligt tussen de 300 en 600 mensen. En maandelijks zijn 100 tot 300 activiteiten geregistreerd, zoals stappen, rolstoelrijden, fietsen en hardlopen. Daarnaast deden zo'n 900 gebruikers per maand mee aan een challenge. De app bevat in totaal 2.600 verschillende oefeningen.

Informatie over het type gebruikers heeft het Fonds Gehandicaptensport op moment van schrijven nog niet beschikbaar.

10.3 De impact

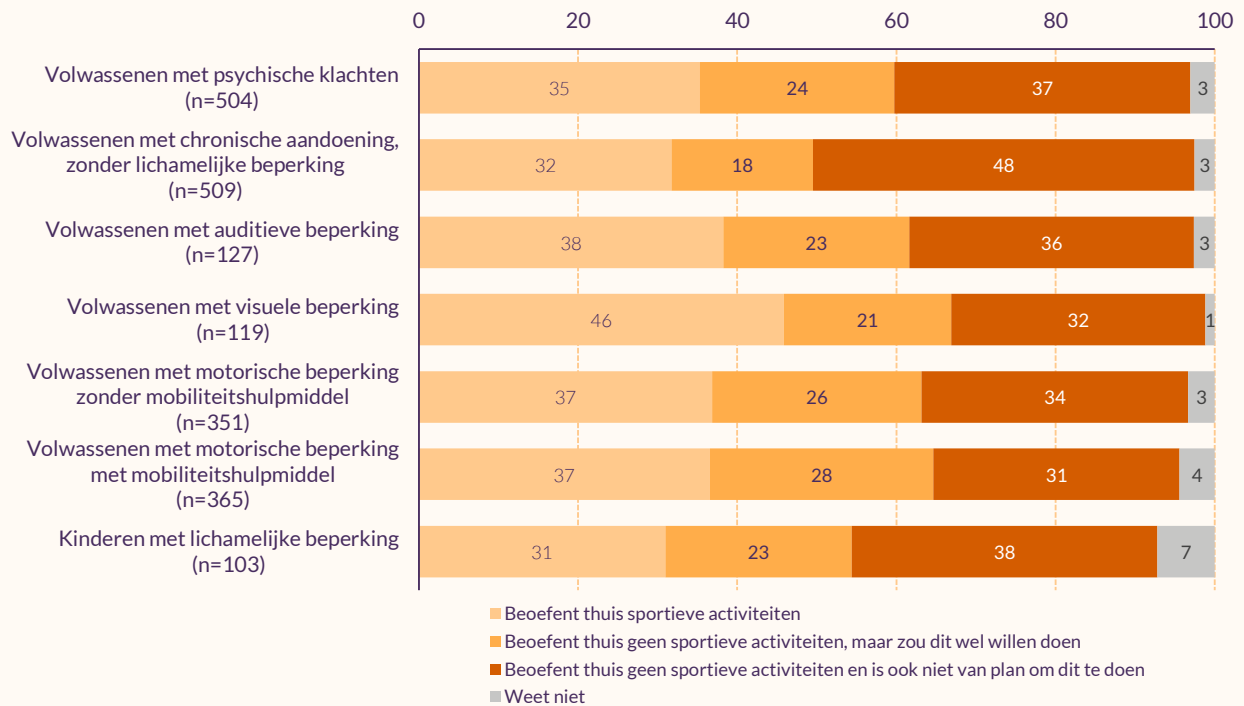
Aandeel mensen dat thuis sportieve activiteiten beoefent

Uit een behoeftenonderzoek voor het Fonds Gehandicaptensport blijkt dat zo'n drie tot vier op de tien mensen met een beperking thuis sporten en/of bewegen (zie [figuur 10.1](#)) (De Jonge et al., 2022).

Figuur 10.1

Beoefening van sportieve activiteiten thuis door mensen met een beperking

(in procenten)

Bron: De Jonge et al., 2022, *Behoeftenonderzoek mensen met een beperking, chronische aandoening en psychische klachten 2022*. Mulier Instituut.

Belemmeringen bij beoefening van sportieve activiteiten thuis

Tussen de drie en vier op de tien mensen met een beperking sporten niet thuis. Onder volwassenen met een chronische aandoening (zonder lichamelijke beperking) is dit aandeel hoger (48%, [figuur 10.1](#)).

Mensen met een lichamelijke beperking, chronische aandoening en/of psychische klachten sporten niet thuis omdat ze:

- er geen zin in of geen behoefte aan hebben;
- buitenshuis al genoeg sporten en bewegen;
- thuis geen goede ruimte beschikbaar hebben; en/of
- ze het niet gezellig vinden.

Daarnaast is thuis sporten voor een deel van de mensen lastig vol te houden. Vier op de tien volwassenen met een beperking die thuis (willen) sporten en bewegen ervaren dit als een belemmering (De Jonge et al., 2022).

Bekendheid en gebruik Uniek Sporten Thuis

Het aandeel mensen met een beperking, chronische aandoening en/of psychische klachten dat bekend is met de app Uniek Sporten Thuis is laag (2-6%). Dit blijkt uit hetzelfde behoeftenonderzoek uit 2022 (De Jonge et al., 2022). Fonds Gehandicaptensport geeft hierbij aan dat de app nog niet landelijk is geïntroduceerd

met een campagne. Ouders van kinderen met een lichamelijke beperking zijn iets meer bekend met de app (11%). Een nog lager aandeel gebruikt de app (0-3%).

Als we uitsplitsen naar het type beperking, blijkt dat volwassenen met een motorische beperking die in het dagelijks leven een mobiliteitshulpmiddel gebruiken het vaakst bekend zijn met de app (8%) en deze het vaakst gebruiken (2%) (De Jonge et al., 2022). Dat is logisch, want de oefeningen in de app zijn veelal gericht op mensen met een motorische beperking.

Drie op de tien volwassenen met een lichamelijke beperking (31%) vinden de app Uniek Sporten Thuis een aantrekkelijk product. Vooral volwassenen met een visuele beperking vinden deze interessant (38%). Dat komt overeen met het hogere aandeel volwassenen met een visuele beperking dat thuis sportieve activiteiten beoefent. Een uitbreiding van de oefeningen en de toegankelijkheid voor mensen met een visuele beperking in de app Uniek Sporten Thuis is dus van toegevoegde waarde (De Jonge et al., 2022).

Fonds Gehandicaptensport geeft aan dat een landelijke promotiecampagne nodig is om de bekendheid van de app te vergroten.

Buurtsportcoaches

In dit hoofdstuk bespreken we de voortgang bij de inzet van buurtsportcoaches voor mensen met een beperking. Daarnaast lichten we toe welke acties zijn genomen voor kennisbevordering voor buurtsportcoaches.

Ambitie nota

'De kennis en het bewustzijn over sporten met een beperking onder buurtsportcoaches vergroten, zodat deze doelgroep beter bereikt kan worden.' (D66 et al., 2021, p.10)

Reactie minister

In haar reactie geeft de minister aan dat gemeenten beleidsvrijheid hebben om buurtsportcoaches in te zetten zoals zij dat nodig vinden. Wel is een van de doelstellingen van de Brede Regeling Combinatiefuncties gericht op de inzet op kwetsbare groepen. Bij de herziening van de regeling worden signalen uit de nota meegenomen. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- BRC-functionarissen (buurtsportcoaches)
- Fonds Gehandicaptensport (Uniek Sporten)
- Gemeenten
- Landelijke Academie Buurtsportcoaches
- Ministerie van VWS
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vereniging Sport en Gemeenten
- Wij buurtsportcoaches

11.1 Het proces

Buurtsportcoaches zijn sportfunctionarissen die gefinancierd worden door het Rijk, gemeenten en (eventueel) lokale organisaties. De [buurtsportcoach](#)²⁵ is de spin in het web in de wijk, zorgt voor verbinding met andere domeinen en brengt mensen aan het sporten en bewegen in de buurt.

De inzet van buurtsportcoaches

Het Rijk financiert de inzet van buurtsportcoaches via de Brede Regeling Combinatiefuncties (BRC). Vanaf 2023 onderscheidt deze regeling zes profielen: buurtsportcoach, cultuurcoach, combinatiefunctionaris onderwijs, clubkadercoach, beweegcoach en coördinator sport en preventie (Ministerie van VWS, 2023a).

Gemeenten bepalen zelf op welke manier en voor welke doelgroepen ze buurtsportcoaches inzetten. De zes profielen en [bestuurlijke afspraken](#), zoals het [Nationaal Sportakkoord](#), gelden als leidraad.

²⁵ Met buurtsportcoach bedoelen we in dit rapport alle profielen uit de BRC.

Kennisbevordering

Verschillende partijen zorgen voor kennisbevordering bij buurtsportcoaches. Zo organiseert MEE (op lokaal niveau) webinars voor sporttrainers en buurtsportcoaches. Bijvoorbeeld '[Iedereen doet mee](#)', over de omgang met uitdagend gedrag tijdens sporttrainingen. Of de webinar '[Hoe krijg je de niet-sporter in beweging](#)', over drempels voor mensen met een (niet-zichtbare) beperking of chronische ziekte.

Ook [Fonds Gehandicaptensport \(Uniek Sporten\)](#) zorgt voor kennisbevordering en -uitwisseling tijdens de jaarlijkse landelijke Uniek Sporten-dag. Deze vond voor het laatst op 2 oktober 2023 plaats en had 170 deelnemers. Daarnaast organiseert het Fonds Gehandicaptensport webinars over bijvoorbeeld de uitleen van sporthulpmiddelen en over specifieke beperkingen of aandoeningen.

Uniek Sporten heeft een community²⁶ waar kennis gedeeld wordt met in totaal 270 buurtsportcoaches en coördinatoren die zich bezighouden met aangepast sporten (Fonds Gehandicaptensport, peildatum 2023). Op de website Uniek Sporten kunnen professionals terecht voor informatie en advies over verschillende onderwerpen. Het Fonds Gehandicaptensport merkt dat er veel wisselingen zijn onder buurtsportcoaches. Daarom heerst bij hen de volgende vraag:

'Hoe krijgen we een nieuwe buurtsportcoach zo snel mogelijk 'up and running'?'

Vanuit de [Landelijke Academie Buurtsportcoaches \(LAB\)](#) is scholing beschikbaar via de regionale academies. In 2022 vond in twee provincies een pilot plaats: de 'Training Inclusie en diversiteit binnen sport en bewegen'. Inhoudelijk ging deze training ook over mensen zonder beperking, zoals lhbtj-personen of mensen met een migratieachtergrond. Op basis van deze pilots is de training doorontwikkeld. Eind 2023 of begin 2024 wordt deze beschikbaar in alle regio's. In de beleidsperiode 2023-2026 werkt LAB vraaggestuurd aan verdere ontwikkeling en/of uitbreiding van de scholingen.

Verder draagt [Wij Buurtsportcoaches](#) bij aan kennisuitwisseling voor buurtsportcoaches. Wij Buurtsportcoaches is een landelijk netwerk voor buurtsportcoaches. Ze zijn bijvoorbeeld betrokken bij de Landelijke Kennisdag Brede Regeling Combinatiefuncties en plaatsen informatie voor buurtsportcoaches online.

²⁶ De app Bundeling wordt gebruikt als communicatieplatform voor alle buurtsportcoaches.

11.2 De resultaten

De inzet van buurtsportcoaches

In 2022 namen 340 gemeenten deel aan de BRC. Hiervan zetten 328 gemeenten buurtsportcoaches in voor sport en bewegen (in totaal 2.783 fte). Gemiddeld was dit 8,5 fte per gemeente. Over deze 328 gemeenten was gemiddeld 0,69 fte bedoeld voor de inzet op sport en bewegen voor mensen met een beperking, een chronische aandoening of gedragsproblematiek. Niet alle gemeenten zetten hier buurtsportcoaches voor in. In de BRC-monitor zien we dat het om drie kwart van de gemeenten gaat (77%) (Heijnen et al., 2022).

Van 247 gemeenten die wel buurtsportcoaches inzetten voor sport en bewegen voor mensen met een beperking, chronische aandoening of gedragsproblematiek, is bekend dat ze hier in totaal 226 fte voor inzetten. Dat is minder dan 1 fte per gemeente (Heijnen, et al., 2022).

Uit een peiling onder 67 buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een beperking, blijkt dat meer dan de helft (58%) minder dan één dag per week hiervoor beschikbaar heeft. Twee op de vijf buurtsportcoaches vinden het aantal uur te weinig (39%, n=67). Sommigen komen door een tekort aan uren niet toe aan alle taken voor sport en bewegen voor mensen met een beperking. Een vijfde van de buurtsportcoaches vindt het (ook) lastig mensen met een beperking te bereiken (Gómez Berns & Van Lindert, 2023).

Kennisbevordering

Uit dezelfde peiling blijkt dat de meeste buurtsportcoaches (enigszins) het gevoel hebben voldoende kennis te hebben over sporten en bewegen voor mensen met een beperking (94%, n=67). Toch heeft een groot deel behoefte aan meer kennis en expertise (85%). Vooral over specifieke aandoeningen willen buurtsportcoaches meer weten. Lees de volledige bevindingen en aanbevelingen in '[Buurtsportcoaches en mensen met een beperking](#)' (Gómez Berns & Van Lindert, 2023).

11.3 De impact

Het effect van de inzet van buurtsportcoaches op de sportdeelname van mensen met een beperking is lastig te meten (Van Lindert et al., 2017). Wel weten we dat drie op de tien Nederlanders (29%) wel eens hebben gehoord van een buurtsportcoach in hun buurt (Gómez Berns et al., 2022). Het aandeel Nederlanders met een beperking of chronische aandoening dat hiervan heeft gehoord, is vergelijkbaar (30%) (Nationaal Sportonderzoek Mulier Instituut, 2022).

De buurtsportcoaches die aangesloten zijn bij Uniek Sporten, zorgen ervoor dat het sport- en beweegaanbod voor mensen met een beperking op het platform Uniek Sporten komt te staan. Ze updaten het aanbod uit de eigen gemeente of regio op de website van Uniek Sporten. Tot 2023 bevatte de website ruim 4.250 sportaanbieders en ongeveer 7.200 activiteiten op 4.800 locaties (Fonds Gehandicaptensport, 2023) (zie ook hoofdstuk 5). Daarnaast beantwoorden

buurtsportcoaches sport- en beweegvragen van inwoners en ondersteunen ze sportclubs die vragen hebben.

In de komende jaren brengen we in kaart wat mensen met een beperking zelf merken van de inzet van buurtsportcoaches.

Speeltuinen voor kinderen met een beperking

In dit hoofdstuk presenteren we de voortgang op het thema speeltuinen voor kinderen met een beperking.

Ambitie nota

'Buitenspelen is belangrijk voor alle kinderen en verdient meer aandacht, niet alleen van de gemeente maar ook van het Rijk. Ook omdat we ervoor moeten zorgen dat kinderen elkaar weer tegen gaan komen. Op dit moment leven duizenden kinderen met een beperking in een sociaal isolement omdat zij geen toegang hebben tot geschikte speelplekken en contact met anderen kinderen.' (D66, et al., 2021, p.11)

Reactie minister

De minister onderschrijft in haar reactie dat speelplekken toegankelijk zijn voor iedereen, en geeft tegelijkertijd aan dat de rol van de overheid hierin beperkt is. Speeltuinen zijn een lokale aangelegenheid. Wel ondersteunt het ministerie van VWS het Samenspeelakkoord en financiert het Samenspeelnetwerk. Het uitvoeringsbudget Sportakkoord kan worden ingezet voor het realiseren van inclusieve speeltuinen. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Het Samenspeelfonds
- Het Samenspeelnetwerk
- Ministerie van VWS
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten
- Vereniging Sport en Gemeenten

12.1 Het proces

De betrokken partijen hebben een gezamenlijk doel, namelijk dat alle kinderen, met en zonder beperking, samen kunnen buitenspelen. Om hier stappen in te zetten moet op zo kort mogelijke termijn in zo veel mogelijk gemeenten in Nederland minimaal één inclusieve speelplek worden gerealiseerd, zo luidt het beslispunt (D66 et al., 2021).

Het [SamenSpeelNetwerk](#) en het [SamenSpeelFonds](#) zijn opgezet door Jantje Beton en Het Gehandicapte Kind en zetten zich in om het aantal gemeenten met een inclusieve speelplek te verhogen, kennis over inclusief buitenspelen te delen en bewustwording over het thema te vergroten. Het ministerie van VWS ondersteunt hen met middelen. Een nieuwe subsidieperiode is net gestart voor de periode van 2023 t/m 2025.

Stimuleren van aanvragen bij het Samenspeelfonds

Het doel van het Samenspeelfonds is om in iedere gemeente minimaal één inclusieve speelplek te creëren waar kinderen samen kunnen spelen. Het fonds ondersteunt organisaties hierin onder andere door ze financieel te ondersteunen. Om het aantal gemeenten met een inclusieve speelplek te verhogen wil het SamenSpeelFonds organisaties²⁷ stimuleren om een aanvraag te doen voor het inclusiever maken van de speelplek.

Hiertoe organiseren zij gerichte activiteiten. Dit zijn bijvoorbeeld online bijeenkomsten waar geïnteresseerden informatie krijgen over het fonds, hoe een aanvraag voor een inclusieve speelplek werkt, en wat een inclusieve speelplek is. Deze bijeenkomsten vinden zes keer per jaar plaats en trekken per keer zo'n tien tot veertien bezoekers.

Ook doet het fonds waar nodig een gerichte oproep. Zo is er in juni 2023 een campagne opgezet gericht aan speeltuinverenigingen in de provincie Zuid-Holland, omdat hier nog relatief weinig inclusieve speelplekken zijn gerealiseerd.

Werken aan een kader buitenspeelbeleid

Het onderwerp buitenspelen is nu vaak opgenomen in verschillende beleidsdomeinen (jeugdbeleid, sportbeleid en/of openbare ruimtebeleid). Daarom is er behoefte aan een kader buitenspeelbeleid, zo blijkt uit gesprekken tussen het ministerie van VWS en diverse uitvoeringsorganisaties (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022a). Een eigen kader kan gemeenten helpen om een inclusieve buitenspeelplek te realiseren, zo is de gedachte.

De inspanningen van de [Buitenspeelcoalitie](#), bestaande uit Jantje Beton, Johan Cruyff Foundation, Krajicek Foundation, Kenniscentrum Sport en Bewegen en het Mulier Instituut, dragen bij aan het vormen van een kader buitenspeelbeleid. Door middel van vier pilots in gemeenten uit verschillende regio's (Rotterdam, Hoogveen, Haarlem en Nijmegen) worden gemeenten ondersteund in het maken van buitenspeelbeleid, waarin inclusief spelen ook een thema is.

Bewustwording en aandacht voor inclusief buitenspelen

Het SamenSpeelNetwerk zet zich op diverse manieren in om bewustwording en aandacht voor inclusief buitenspelen te vergroten. Zij stimuleren gemeenten en speeltuinverenigingen, maar ook andere organisaties en professionals vanuit de zorg en het onderwijs om een SamenSpeelBelofte te doen, waarin afspraken worden gemaakt over het bevorderen van een inclusieve speelcultuur, het realiseren van meer samenspeelplekken en bevorderen van meer kennis over samenspelen.

Beloftemakers nemen actief deel aan het SamenSpeelNetwerk, sluiten aan bij kennis- en netwerkbijeenkomsten en ondernemen actie om de beloofde afspraken na te komen. Momenteel hebben 57 organisaties en professionals, waaronder VNG,

²⁷ Dit kunnen bijvoorbeeld een speeltuinvereniging, buurthuis, buurtvereniging of maatschappelijke organisatie zijn. Om een aanvraag te kunnen doen moet je geregistreerd zijn als stichting of vereniging.

VSG en het ministerie van VWS, een SamenSpeelBelofte gedaan. Het Netwerk blijft zich inzetten om het aantal beloftemakers te laten groeien.

De ervaring van het SamenSpeelFonds is dat veel speeltuinverenigingen zich nog niet bewust zijn van het belang van inclusie.

'Wat ik vaak hoor van speeltuinverenigingen is: "jullie willen dat we toegankelijk worden" of "wij hebben geen kinderen met een beperking". Die bewustwordingsslag, die moeten we echt nog maken'. – SamenSpeelFonds

Ook vanuit gemeenten merkt het fonds dat inclusief buitenspelen, maar ook inclusie in het algemeen, niet altijd op de agenda staat. Zo beschikken maar weinig gemeenten over een lokale inclusieagenda (LIA), zo is de ervaring.

Wat is een lokale inclusieagenda?

Sinds 2016 zijn veel gemeenten aan de slag gegaan met de implementatie van het VN-verdrag Handicap. In een LIA geven zij aan welke maatregelen zij nemen om ervoor te zorgen dat alle inwoners, met en zonder beperking, mee kunnen doen. In het [Overzicht Lokale Inclusie Agenda's 2023](#) van VNG staat welke gemeenten een LIA hebben. Dat zijn er ruim honderd.

Samenspeelcheck

In juni 2022 heeft het SamenSpeelNetwerk de [Samenspeelcheck](#) gelanceerd. Dit is een hulpmiddel voor gemeenten en speeltuinverenigingen om in te zien wat al goed gaat bij een speeltuin en wat moet veranderen om deze inclusief te maken. In de periode van 1 januari 2023 tot 13 augustus 2023 hebben negentig personen de check gebruikt.

Netwerkbijeenkomsten

Vanuit het project 'Iedereen doet mee!' organiseert de VNG netwerkbijeenkomsten voor gemeenten om hen te ondersteunen bij het waarmaken van de doelen van het VN-verdrag Handicap. Deze draaien om het uitwisselen van goede voorbeelden over inclusie binnen de gemeenten en trekken gemiddeld twintig tot dertig deelnemers. Binnen de bijeenkomsten is ook aandacht voor inclusief buitenspelen. In het najaar van 2023 worden vier bijeenkomsten georganiseerd.

Vanuit het SamenSpeelNetwerk, waar VNG als beloftemaker ook bij is aangesloten, worden twee bijeenkomsten per jaar georganiseerd. Tijdens de bijeenkomsten, bedoeld voor speeltuinbestuurders en -verenigingen, beleidsmakers en beloftemakers, staat onderlinge kennisuitwisseling centraal. Gemiddeld trekken de bijeenkomsten zo'n negentig bezoekers.

12.2 De resultaten

Gemeten in juli 2023 zijn in 142 gemeenten al één of meerdere inclusieve samenspeelplekken gerealiseerd óf in ontwikkeling. Dit betekent dat er nog 200 gemeenten zijn waar nog geen inclusieve speelplek is gerealiseerd of wordt ontwikkeld.

In een aantal gemeenten kan geen bijdrage van het SamenSpeelFonds worden toegekend, omdat er geen speeltuinvereniging actief is. Het fonds schat in dat er nog ongeveer 150 gemeenten zijn waar zij een financiële bijdrage kunnen toekennen om een samenspeelplek te realiseren.

In de periode van 1 april 2022 t/m 10 juni 2023 heeft het SamenSpeelFonds 74 aanvragen ontvangen, waarvan er 37 zijn toegekend en zes nog in behandeling zijn.²⁸ Er zijn 31 aanvragen afgewezen of ingetrokken. Volgens het SamenSpeelFonds worden aanvragen vooral vaak afgewezen omdat in de gemeente al een inclusieve speelplek is gerealiseerd. Na verduidelijking van de aanvraagprocedure is het aantal 'passende' aanvragen hoger.

12.3 De impact

Over de ervaringen van kinderen en ouders met speelruimten, en de belemmeringen waar zij tijdens het spelen tegenaan lopen, is nog weinig bekend. Wel heeft het SamenSpeelNetwerk [positieve verhalen](#) van ouders en professionals verzameld. De verhalen gaan over ervaringen met de speelplek in de gemeente die met behulp van het fonds is gerealiseerd, en hebben deels ook als doel om geïnteresseerde aanvragers te inspireren.

Ook deed Stichting het Gehandicapte Kind een [onderzoek](#) naar de participatie van kinderen met een beperking binnen verschillende thema's, waaronder spelen (Stichting het Gehandicapte Kind, 2022).

Uit het onderzoek blijkt dat één op de vier kinderen zonder beperking denkt dat het lastig is om te spelen met een kind dat een handicap heeft. Een nog iets groter aandeel denkt dat kinderen met een handicap het zelf moeilijk vinden om te spelen (28 procent). Ook blijkt uit hetzelfde onderzoek dat kinderen met een beperking minder vaak vriendjes of vriendinnetjes hebben in de buurt dan kinderen zonder beperking (37% tegenover 78%).

²⁸ De periode tussen toekenning van een aanvraag en uiteindelijke realisatie van een samenspeelplek bedraagt gemiddeld acht maanden.

Zwemlessen voor kinderen met een beperking

In dit hoofdstuk laten we zien wat de voortgang is bij het verbeteren van zwemlessen voor kinderen met een beperking.

Ambitie nota

'Voor veel kinderen met een beperking en hun ouders zijn zwemlessen problematisch. Bijna de helft van de kinderen met een beperking blijkt na het zwemlestraject niet zelfredzaam te zijn in het water. Veel van hen behalen geen zwemdiploma. De ambitie is om zwemredzaamheid te verhogen.' (D66, et al., 2021, p. 12)

Reactie minister

De minister onderschrijft het belang van zwemveiligheid voor alle kinderen. De minister geeft aan erop toe te zien dat specifieke aandacht komt voor kinderen met een beperking bij het eventueel toewerken naar een nationaal zwemdiploma. Het ministerie van VWS wil met partners opties verkennen om kinderen met een beperking meer te ondersteunen. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Jeugdfonds Sport en Cultuur
- Ministerie van VWS
- Nationale Raad Zwemveiligheid
- Vereniging Sport en Gemeenten

13.1 Het proces

Om de gestelde ambitie te realiseren is specifieke aandacht en beleid nodig voor zwemonderwijs van kinderen met een beperking, zo luidt het beslispunt bij deze oplossing in de Nota (D66 et al., 2021). Zwemveiligheid, kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid staan hierin centraal.

Het Ministerie van VWS, de Nationale Raad van Zwemveiligheid (NRZ) en Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) zetten zich op diverse manieren in om hier gehoor aan te geven. Hier beschrijven we de belangrijkste ontwikkelingen.

Meer duidelijkheid over de kwaliteit van zwemonderwijs

In Nederland is het beroep van zwemleraar niet beschermd. Dat betekent dat iedereen zwemles mag geven en zwemdiploma's A, B en C en zwemcertificaten mag uitschrijven, zonder aan bepaalde kwaliteitseisen te moeten voldoen. Wel bestaan

er ook Nationale Zwemdiploma's.²⁹ Enkel zwemscholen die voldoen aan de kwaliteitsrichtlijnen van de NRZ, en daarmee in het bezit zijn van een Licentie Nationale Zwemdiploma's, mogen deze uitschrijven.

Volgens het ministerie van VWS en NRZ zou het voor ouders duidelijker moet zijn welke zwemscholen wel en niet in het bezit zijn van een Licentie Nationale Zwemdiploma's, zodat zij een beter geïnformeerde keuze kunnen maken. In plaats van toe te werken naar één nationale richtlijn, focust het ministerie van VWS daarom op meer transparantie over de kwaliteit van zwemonderwijs.

Op de website van NRZ staat al een [overzicht](#) van Licentiehouders Nationale Zwemdiploma's, maar volgens de organisatie is dat niet voldoende. **'Ouders denken dat er wettelijke eisen zijn voor iemand die zwemlessen aanbiedt'**, waardoor ze niet naar de informatie op zoek gaan. NRZ ziet een specifieke rol weggelegd voor de overheid om informatie over de kwaliteit van zwemonderwijs beter te verspreiden en zo meer bewustwording onder ouders te creëren.

Pilot: zwemles direct na schooltijd

Het speciaal onderwijs ervaart veel belemmeringen om schoolzwemmen in te voeren, zo blijkt uit een verkenning van minister Helder (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022a). Dit zijn vooral organisatorische belemmeringen: het brengen en ophalen van kinderen is intensief, het gaat ten koste van schooltijd en vanwege de stijgende energiekosten (voor vervoer én zwembaden) is schoolzwemmen duur.

In de zomer van 2023 is het ministerie van VWS daarom in samenwerking met de VSG een pilot gestart, gericht op speciaal onderwijs scholen in wijken met een lage sociaaleconomische status. In de pilot worden middelen vanuit het programma '[school en omgeving](#)' ingezet om direct na schooltijd zwemles te organiseren. De gedachte is dat zwemlessen op deze manier voor scholen en gemeenten, maar ook voor zwembaden makkelijker te regelen zijn. In dit tijdvak zijn zwembaden namelijk relatief onderbezet. De eerste ervaringen worden in het najaar van 2023 opgehaald.

Zwemachterstanden in beeld

Het ministerie van VWS zet zich in om de zwemvaardigheid van kinderen in beeld te brengen, zodat bij gemeenten bekend wordt of en waar er sprake is van een zwemachterstand. Dit doen zij op twee manieren: 1) door zwemdiplomabezit via scholen in beeld te brengen, en 2) door wijken waar het risico op een lage zwemvaardigheid hoog is te identificeren.

● **Via scholen**

Het leerlingvolgsysteem blijkt niet geschikt voor het in kaart brengen van zwemveiligheid – dit systeem bevat voornamelijk schoolresultaten. Het leerlingtelmoment lijkt wel kansrijk. Tijdens het leerlingtelmoment, dat één keer per

²⁹ Nationale Zwemdiploma's worden landelijk uitgegeven door de Nationale Raad van Zwemveiligheid. Hieronder vallen zwemdiploma's A, B en C, zwemcertificaten, nationale snorkeldiploma's en zwemvaardigheidsdiploma's.

jaar plaatsvindt, beantwoorden leerlingen van basisscholen een aantal basisvragen over (sociale) gezondheid. In groep 6 zouden hier ook vragen over zwemdiplomabezit kunnen worden meegenomen.

In samenwerking met het ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (OCW) en Dienst Uitvoering Onderwijs (DUO) verkent het ministerie van VWS mogelijkheden om vragen over zwemdiplomabezit aan het leerlingtelmoment toe te voegen. Het wijzigen van het telmoment is echter een organisatorische uitdaging. Het ministerie van VWS verwacht dat vragen over zwemvaardigheid in het telmoment niet eerder dan over drie à vier jaar kunnen worden doorgevoerd.

● **Wijken met risico op lage zwemvaardigheid in beeld**

Het ministerie van VWS analyseert momenteel in welke wijken het risico op een lage zwemvaardigheid het hoogst is. Dat gebeurt op basis van bekende demografische en omgevingskenmerken die een invloed kunnen hebben op de zwemvaardigheid van kinderen met en zonder beperking, zoals een lage sociaaleconomische status, afstand tot een zwembad en de aan- of afwezigheid van schoolzwemmen.

De kaart geeft aanleiding voor VWS om in gesprek te gaan met gemeenten waar mogelijk sprake is van een zwemachterstand, om zo te verkennen of ondersteuning nodig is.

Aandacht en beleid vanuit gemeenten

In de aandacht en het beleid voor zwemonderwijs van kinderen met een beperking spelen gemeenten een belangrijke rol. Om hen hierbij te ondersteunen hebben NRZ en VSG gezamenlijk de [Toolkit zwemmen & zwemveiligheid](#) ontwikkeld. De Toolkit staat sinds het najaar van 2022 online en bevat praktijkvoorbeelden, onderzoeken en informatie over zwemmen en zwemveiligheid (Vereniging Sport en Gemeenten, z.d.).

Hiermee willen NRZ en VSG bijdragen aan meer bewustwording over het belang van zwemmen en zwemveiligheid en gemeenten inspireren bij het vormgeven van hun zwembeleid.

● **Aanbod van ondersteuningsregelingen**

Ouders van kinderen met een beperking ervaren de hoge kosten van een vaak langer zwemtraject als belemmering in het leren zwemmen van hun kind (Van der Meijde et al., 2021). Voor ouders met een laag inkomen die zwemles hierdoor niet of nauwelijks kunnen betalen, bieden sommige gemeenten financiële ondersteuning.

In het voorjaar van 2023 had ruim een kwart (27%) van de gemeenten een aparte regeling voor zwemles, zo blijkt uit een peiling van het VSG-panel onder beleidsmedewerkers sport (Stuij & Van der Meijde, 2023). In 2022 was dit aandeel nog iets groter, namelijk ruim een derde (35%).

Een aparte regeling voor zwemles loopt vaak via het Jeugdfonds Sport & Cultuur of is onderdeel van een lokale regeling, zoals een stadspas of een meedoenpakket

(Stuij, Dellas & Dopheide, 2022). Het is mogelijk dat niet alle bevroegde beleidsmedewerkers deze regelingen als ‘apart’ beschouwen. Het daadwerkelijke aandeel gemeenten met een aparte regeling voor zwemles is daarom mogelijk groter.

In de peiling van 2022 hebben we de gemeenten met een zwemlesregeling ook gevraagd welke vergoedingen zij aanbieden. Dit waren vooral vergoedingen van het A-diplomatraject, een volledig Zwem-ABS en/of schoolzwemmen (Stuij & Van der Meijde, 2023).

13.2 De resultaten

Aanvragen financiële ondersteuning voor zwemles uit het JFSC

In 2022 zijn er 17.426 aanvragen gedaan voor een bijdrage uit het Jeugdfonds Sport en Cultuur voor zwemles (sportenbewegenincijfers.nl). Dit is vergelijkbaar met voorgaande jaren (RIVM, z.d.-a). Op het aantal aanvragen voor zwemles voor kinderen met een beperking is momenteel nog geen zicht.

13.3 De impact

Zwemdiplomabezit

In 2022 is 35 procent van de jeugdigen van 6 t/m 16 jaar in het bezit van een A-, B- en C-diploma en heeft 13 procent helemaal geen diploma. Het aandeel kinderen met alle drie de diploma's is ten opzichte van 2020 iets toegenomen (was 32% in 2020). Maar ook het aandeel kinderen zonder zwemdiploma ten opzichte van 2020 is toegenomen (was 9% in 2020). Dit blijkt uit data van de CBS Vrijtijdsomnibus (VTO) (Hollander & Westebroek, 2023).

Het bezitten van één of meerdere zwemdiploma's neemt toe als kinderen ouder worden. Het aandeel kinderen zonder zwemdiploma is hoger onder de 6- t/m 11-jarigen dan onder kinderen van 12 t/m 16 jaar. Het lijkt erop dat kinderen na de basisschool nog hun zwemdiploma C halen. Na het twaalfde levensjaar hebben bijna alle kinderen, op een paar procentpunten na, in ieder geval het A-diploma behaald (Hollander & Westebroek, 2023). Uitsplitsingen naar kinderen met een beperking zijn vanwege de lage aantallen in de steekproef niet mogelijk.

In het najaar van 2020 hebben 310 ouders van kinderen met een motorische beperking en/of gedragsmatige ondersteuningsbehoeften een online vragenlijst ingevuld (Hilhorst, 2021). Van de 13- t/m 18-jarige kinderen met een motorische beperking of ontwikkelingsprobleem heeft 13 procent geen zwemdiploma. Van de kinderen die wél een zwemdiploma of -certificaat hebben, is ruim één op de vijf in het bezit van een C diploma. Nog eens 22 procent heeft (nog) geen diploma, maar wel een zwemcertificaat behaald.

Niet alle ouders van kinderen met een motorische beperking en/of gedragsmatige ondersteuningsbehoeften vinden dat hun kind na het volgen van zwemles voldoende kan zwemmen, zo blijkt uit het onderzoek van Hilhorst (2021).

45 procent van de ouders die meededen aan het onderzoek, vindt hun kind na het zwemlestraject onvoldoende zelfredzaam in het water.

Trots op gehandicaptentopspporters

In dit hoofdstuk beschrijven we de stappen die ondernomen worden om de paralympische sport gelijkwaardig aan de olympische sport te maken. Daarbij gaan we in op de financiering, de bekendheid en het bereik van de paratopsport.

Ambitie nota

'De topsporters met een beperking worden ondersteund. We trekken de topsportambities zoveel mogelijk gelijk. In 2030 staan we in de top vijf van de medaillespiegel op de Paralympics.' (D66 et al., 2021, p.13)

Reactie minister

De minister ondersteunt de ambitie en is trots op de paralympische prestaties. Het ministerie van VWS zet in op het vergroten van de inspirerende waarde van paralympische sporten door het bereik te vergroten en het aantrekkelijker te maken voor een breder publiek. (Tweede Kamer der Staten-Generaal, 2022b)

Betrokken partijen

- Ministerie van VWS
- NOC*NSF
- Vereniging Sport en Gemeenten

14.1 Het proces

Om de ambitie met betrekking tot topsport te behalen, zijn twee beslispunten geformuleerd. Allereerst is het de bedoeling dat kritisch wordt gekeken naar de positie van de para-topsporter. Ten tweede moeten topsportevenementen meer bereik en bekendheid krijgen.

Positie van de para-topsporter

Ten opzichte van andere landen heeft de paralympische sport in Nederland al een erg goede positie volgens NOC*NSF. (Para-)topsporters met een A- of HP-status (High Potential) die 18 jaar of ouder zijn, hebben recht op maandelijkse financiële ondersteuning. Deze wordt uitgekeerd via de [stipendiumregeling](#). Het ministerie van VWS financiert deze regeling. Daarnaast kunnen topsporters reis- en verblijfskosten tot 300 euro per maand vergoed krijgen. Deze vergoeding wordt ook door het ministerie van VWS gefinancierd.

Om de paralympische topsport door te ontwikkelen, heeft het ministerie van VWS advies ontvangen van de Nederlandse Sportraad (Nederlandse Sportraad, 2022). Daarin staat dat de paralympische topsport in Nederland (grotendeels) over gelijke

voorzieningen beschikt als de olympische topsport. Maar dat betekent niet dat de positie van de paralympische topsport gelijkwaardig is aan de positie van de olympische sport. Voor een gelijkwaardige positie zijn soms specifieke voorzieningen nodig, zoals sporthulpmiddelen, vervoer en verzorging. Dat zijn voorwaarden om te kunnen sporten.

Naar aanleiding van het advies van de Nederlandse Sportraad, werken NOC*NSF en het ministerie van VWS de lijn uit tussen sportparticipatie en uiteindelijk paralympische topsport. Ze brengen eerst in kaart welke voorzieningen ervoor nodig zijn. De financiële regeling (stipendiumregeling) is daar één van. Volgens NOC*NSF gebruiken sommige sporters de regeling nu niet. Dat komt doordat sporters denken dat hun recht op een uitkering via UWV vervalt wanneer ze stoppen met sporten.

Vervolgens stellen NOC*NSF en het ministerie van VWS een plan van aanpak op. Daarin wordt verwerkt welke voorzieningen en middelen nodig zijn om de positie van de paratopsporter te waarborgen. Op 13 december 2023 organiseerden de partners van het sportakkoord een strategie bijeenkomst met betrokken partijen. Daar wordt de slag naar de praktijk gemaakt, waarbij aandacht is voor iedereen: van beginnende jeugd, tot aan zij-instromer en paralympisch topsporter.

Meer bereik en bekendheid

Het gebrek aan gelijkwaardigheid is volgens de Nederlandse Sportraad ook terug te zien in de geringe mate waarin de paralympische topsport is opgenomen in reguliere sportevenementen. Daarnaast is er – naast de Paralympische Spelen – weinig media-aandacht voor de paralympische topsport.

Het ministerie van VWS is aan de slag gegaan met het advies van de Nederlandse Sportraad. Het ministerie laat naar verwachting in 2024 een internationaal onderzoek uitvoeren. Het doel daarvan is na te gaan hoe media ingezet kunnen worden om de maatschappelijke waarde van topsport te vergroten. De geleerde lessen kunnen dan in Nederland toegepast worden.

Tegelijkertijd bekijkt het ministerie van VWS met partijen als NOC*NSF en de Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) hoe evenementen aantrekkelijker gemaakt kunnen worden, voor zowel de top- als de breedtesport. Storytelling wordt hierbij gezien als een belangrijk instrument.

14.2 De resultaten

Het ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG hebben een Nationale Topsportevenementenstrategie. De strategie zet in op het vergroten van de maatschappelijke waarde van topsportevenementen. Een onderdeel hiervan is maatschappelijk verantwoord organiseren. Inclusie en toegankelijkheid spelen hier een centrale rol in.

Daarnaast heeft het ministerie van VWS een subsidieregeling voor de organisatie van eenmalige internationale topsportevenementen. Daarmee krijgen organisatoren een deel van de kosten vergoed.

Subsidieregeling van VWS

Het uitgangspunt van de subsidieregeling is een vergoeding van maximaal 25 procent van de subsidiabele kosten, met een maximum van 2,5 miljoen euro. Voor evenementen gericht op deelnemers met een beperking geldt een vergoeding van maximaal 50 procent van de subsidiabele kosten, met een maximum van 2,5 miljoen euro. Deze evenementen hebben vaak hogere kosten aan de faciliteiten en worden in het algemeen minder gesponsord.

Verder krijgt de paralympische sport aandacht binnen het topsportbeleid van NOC*NSF. Dat gebeurt als onderdeel van de pijler 'maatschappelijke waarde van topsport'. Dit beleid is nog in ontwikkeling.

Om ook in de media de paralympische sport onder de aandacht te brengen, heeft NOC*NSF een nieuwe communicatiemedewerker aangesteld. Deze medewerker richt zich specifiek op de paralympische sport. Daarnaast is de paralympische sport onder de aandacht gebracht van andere medewerkers van NOC*NSF, zodat deze gelijkwaardiger wordt opgepakt.

14.3 De impact

Informatie over wat de paratopsporters zelf merken van de regelingen verzamelt het Mulier Instituut nog (verwacht in 2024). Cijfers over het bereik van en de bekendheid met de Paralympische Spelen zijn er wel. Die presenteren we in deze paragraaf. Daarnaast gaan we kort in op het bereik van de European Para Championships (EPC), die van 8 tot en met 20 augustus 2023 zijn georganiseerd in Rotterdam.

De Paralympische Spelen

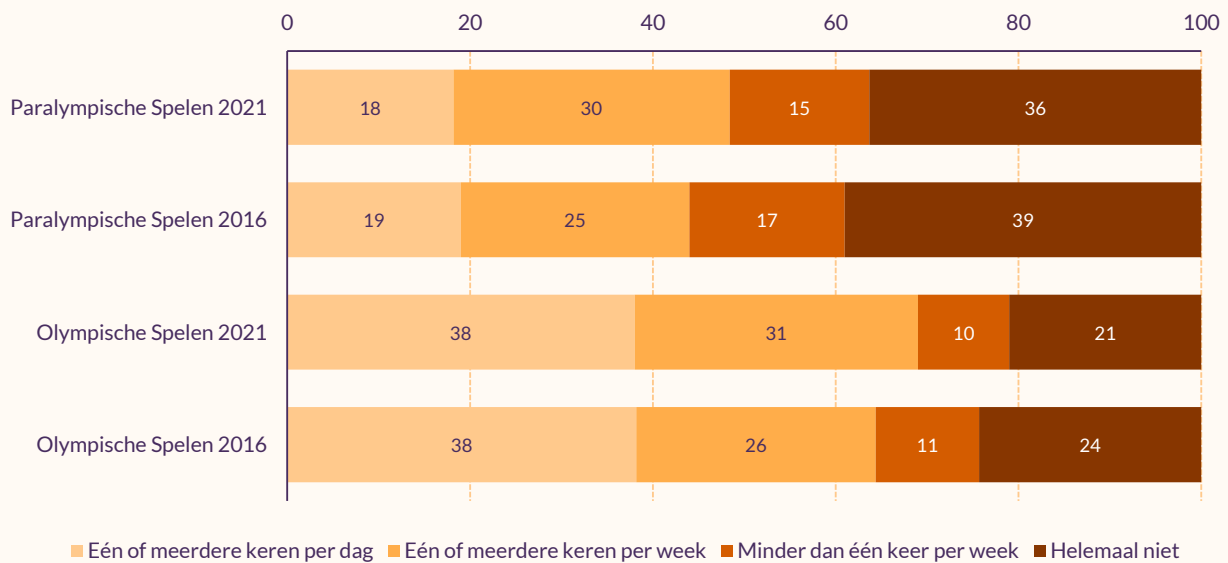
Onderzoek laat zien dat Nederlanders de Paralympische Spelen minder vaak volgen dan de Olympische Spelen ([figuur 14.1](#)). Drie op de tien Nederlanders (28%) zijn wel (veel) positiever gaan denken over sporten voor mensen met een beperking sinds de Olympische en Paralympische Spelen in Tokio (niet in figuur) (Dopheide et al., 2022).

Figuur 14.1

Mate waarin de Paralympische en Olympische Spelen in Tokio (2021) en Rio (2016) via de media (televisie, radio, krant, sociale media/internet) zijn gevolgd door de Nederlandse bevolking*

(in procenten, n 2021=1.644, n 2016=1.530)

Bron: Dopheide, M., Hover, P., & Balk, L. (2022). *Belangstelling en beleving Olympische en Paralympische Spelen Tokyo 2020*. Mulier Instituut. De respondentgroep van 2016 was tussen de 15 en 80 jaar oud. In 2021 was de respondentgroep tussen de 18 en 85 jaar oud.

Twee op de drie Nederlanders (62%) vinden het niet logisch dat paralympische sporters minder aandacht krijgen dan olympische sporters. Als de media er meer aandacht aan besteedden, zouden twee op de vijf (40%) Nederlanders er meer naar kijken of over lezen (allemaal niet in figuur).

European Para Championships als startpunt voor meer bereik en bekendheid

In 2023 zijn voor het eerst de [European Para Championships \(EPC\)](#) georganiseerd. Deze vonden plaats in Rotterdam. De EPC is een multi-sport evenement, waar verschillende Europese Kampioenschappen plaatsvinden.

Bijna 15.000 bezoekers kochten een ticket voor de wedstrijden in Ahoy. Via de livestream hadden de EPC 1.320.000 live views. En op TikTok trok de sport goalball honderdduizenden kijkers. Het Mulier Instituut werkt nog aan een rapportage over de EPC (verwacht in 2024).

Conclusie & vooruitblik

Dit is de eerste voortgangsrapportage over de nota 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' van D66, SP en GroenLinks. In dit hoofdstuk bespreken we eerst de belangrijkste conclusies over de voortgang op de in de nota geformuleerde oplossingen. We schetsen kort de ontwikkelingen in de sport- en beweegdeelname. Vervolgens reflecteren we op de bevindingen. We sluiten af met een blik vooruit op het vervolg van de monitor en de beleidsuitvoering.

Het doel van de jaarlijkse voortgangsrapportages is inzicht te geven in de mate waarin en wijze waarop de geformuleerde oplossingen voor de ambitie 'sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030' worden omgezet in concrete maatregelen (acties en handelingen van organisaties en individuen) en de mate waarin betrokkenen hierop resultaat zien of ervaren in de periode 2023-2030.

Uiteindelijk doel is met de inzichten de voortgang richting de ambitie tot 2030 in de tijd te volgen, zodat beleid en maatregelen op basis van de resultaten eventueel kunnen worden bijgesteld.

15.1 Conclusies sport- en beweegdeelname

Het dichten van de kloof in de sport- en beweegdeelname tussen mensen met en zonder beperking is onderdeel van de ambitie in de Nota gehandicaptensport.

- In 2022 voldoet 43,1 procent van de Nederlanders van 12 jaar en ouder aan de beweegrichtlijnen. Bij mensen met een lichamelijke beperking is dat percentage veel lager: 21,6 procent.
- In 2022 doet 22,9 procent van de mensen van 12 jaar en ouder met één of meer matige tot ernstige lichamelijke beperkingen wekelijks aan sport. Bij de algemene bevolking gaat het om 52,1 procent. Bij de algemene bevolking is de sportdeelname wat gedaald. Bij mensen met een beperking is ook sprake van een lichte daling en een schommelend beeld over de tijd.
- De kloof is nog onverminderd groot en lijkt niet af te nemen, ondanks het beleid dat sinds de eeuwwisseling is ingezet om hierin verandering te brengen.
- Meer en specifiek onderzoek naar subgroepen van mensen met een beperking is nodig om te kijken welke groepen eventueel wel profiteren van het beleid.
- Over kinderen met een beperking en hun sport- en beweegdeelname zijn nauwelijks cijfers beschikbaar. Het Mulier Instituut en het RIVM ontwikkelen met subsidie van het ministerie van VWS een monitor waarmee de deelname van kinderen en jongeren met en zonder beperking aan vrijetijdsactiviteiten beter kan worden gemeten. Resultaten van een pilotonderzoek verwachten we begin 2024.

- Mensen met een verstandelijke beperking lijken meer te sporten en bewegen dan mensen met een lichamelijke beperking. In 2020 deed 33 procent van de mensen met een verstandelijke beperking (vanaf 4 jaar) minstens wekelijks aan sport. 14 procent van de mensen met een verstandelijke beperking (sporters en niet-sporters) was lid van een sportvereniging.

15.2 Conclusies over oplossingen

Vindbaarheid en bekendheid

- Doel is dat iedere (potentiële) sporter met een beperking (en mensen uit de sociale omgeving) bekend is met het online platform Uniek Sporten. Het platform heeft een bijna landelijke dekking met 332 aangesloten gemeenten eind juni 2023. Er zijn ruim 4.000 clubs en ruim 7.000 activiteiten op te vinden. In 2022 trok de website tegen de 700.000 bezoekers. Dit zijn 484.000 unieke bezoekers. Toch is het aandeel mensen met een beperking in Nederland dat bekend is met de app en website Uniek Sporten nog laag. Ouders van kinderen met een beperking kennen het platform het best (24%). De term Uniek Sporten is op gemeentewebsites nog weinig te vinden (bij 47 van de 342).
- Diverse uitvoeringsorganisaties en professionals dragen op hun eigen manier bij aan de vindbaarheid en bekendheid van sportmogelijkheden voor mensen met een beperking. Veel afstemming daarover hebben zij nog niet. De organisaties vinden dat, naast Uniek Sporten, ook warme toeleiding nodig is om mensen met een beperking toe te leiden naar een passende sport- en beweegactiviteit. Dit geldt vooral voor mensen met een beperking die minder zelfredzaam zijn. Professionals zoals buurtsportcoaches (vanuit gemeenten en regionale samenwerkingsverbanden aangepast sporten) en MEE-consulenten spelen daarin een belangrijke rol.
- Van belang is dan ook dat professionals en mensen uit de sociale omgeving van personen met een beperking bekend zijn met de sportmogelijkheden van en voor mensen met een beperking. Uitvoeringsorganisaties delen daarover kennis en informatie en bieden diverse opleidingen of webinars aan voor professionals. De informatie voor professionals is op dit moment nog niet gebundeld op een centrale plek.
- Meer onderzoek is nodig om te bekijken of mensen met een beperking het sport- en beweegaanbod goed kunnen vinden. En hoe ze ernaar zoeken. Uitvoeringsorganisaties vinden het belangrijk dat goed wordt gelet op de kwaliteit van de data op Uniek Sporten en pleiten voor onderzoek naar de klanttevredenheid.

Sportmogelijkheden voor mensen met een verstandelijke beperking

- Er is nog geen duidelijke aanpak ontwikkeld om de sportmogelijkheden voor mensen met een (lichte) verstandelijke beperking bij sportaanbieders te vergroten. Partijen als MEE, Gehandicaptensport Nederland en Special Olympics Nederland, dragen bij aan (kennis over) sport- en beweegstimulering van mensen met een verstandelijke beperking in het

algemeen. Over mensen met een lichte verstandelijke beperking is nog weinig kennis en nog weinig afstemming hoe deze te vergroten.

- Mensen met een (lichte) verstandelijke beperking zijn gebaat bij warme toeleiding naar sport- en beweegaanbod. Ook is extra begeleiding of aandacht nodig vanuit de sport- en beweegaanbieder om plezier en verbinding te vergroten en uitval door tegenslagen tegen te gaan.
- In 2020 had 19 procent van alle reguliere sportverenigingen in Nederland één of meerdere leden met een verstandelijke beperking. 75 procent van de verenigingen zegt bereid te zijn om meer leden te verwelkomen. Maar een deel ziet nog belemmeringen, zoals te weinig gekwalificeerd kader. Het Mulier Instituut verricht de komende jaren onderzoek naar de sport- en beweegdeelname van mensen met een verstandelijke beperking en de barrières die ze daarbij tegenkomen. Dit moet input leveren om beleid en aanpak voor sport- en beweegdeelname voor mensen met een verstandelijke beperking te verbeteren.

Sporthulpmiddelen

- In iedere gemeente is de aanschaf van sporthulpmiddelen anders geregeld. Hierdoor worden mensen met vergelijkbare ondersteuningsbehoeften ongelijk behandeld. Daarom hebben Gehandicaptensport Nederland, Kenniscentrum Sport en Bewegen en Special Heroes Nederland samen een handleiding ontwikkeld om de procedure rond aanschaf van een sporthulpmiddel te verhelderen. Er zijn ideeën voor een landelijk kennisplatform. Daarnaast maken Fonds Gehandicaptensport (voor volwassenen) in samenwerking met de Esther Vergeer Foundation (voor kinderen) werk van de inrichting van een landelijk loket voor de uitleen en aanschaf van sporthulpmiddelen.
- In 2023 waren 264 van de 342 gemeenten aangesloten bij Uniek Sporten Uitleen en in 2022 waren er 150 uitleentrajecten. Sinds de start van Uniek Sporten Hulpmiddelen hebben 916 mensen een aanvraag gedaan voor de aanschaf van een sporthulpmiddel (peildatum 20 juli 2023). Daarvan zijn 510 aanvragen goedgekeurd. De overige 406 aanvragen zitten nog in het proces van afhandeling of zijn geannuleerd. Financiering kwam van het ministerie van VWS, eigen middelen van Fonds Gehandicaptensport, bijdragen van sponsors en gemeenten.
- Er is slecht zicht op de omvang van de groep mensen met een beperking dat een sporthulpmiddel nodig heeft en behoefte aan meer duidelijkheid daarover.
- Fonds Gehandicaptensport verzamelt (achtergrond)gegevens van de aanvragers van sporthulpmiddelen. Dat geeft inzicht in de groep mensen die een sporthulpmiddel nodig heeft. De komende jaren is het belangrijk ook de sportachtergronden van de aanvragers te monitoren, en de opvolging van het gebruik van sporthulpmiddelen (hoe lang worden ze gebruikt?).

Vervoer

- Stichting Special Heroes Nederland coördineert de landelijke sportvervoersvoorziening. Deze is oorspronkelijk bedoeld voor mensen met

een (ernstige) lichamelijke beperking die teamsporten beoefenen. Special Heroes Nederland verkent momenteel de mogelijkheden om de voorziening uit te breiden, waardoor ook mensen die een individuele sport beoefenen en mensen met een visuele beperking een aanvraag kunnen doen.

- Special Heroes Nederland registreert het aantal personen dat 1) zich aanmeldt voor de sportvervoersvoorziening (165 in 2022), 2) een aanvraag doet om met de voorziening te reizen (118 in 2022) en 3) daadwerkelijk met de voorziening reist (110 in 2022). Volgens Special Heroes Nederland is het aantal personen dat daadwerkelijk gebruik maakt van het vervoer na de coronacrisis lager. In het aantal aanmeldingen verwacht Special Heroes Nederland wel een inhaalslag.
- Veel mensen met een beperking maken gebruik van andere mogelijkheden dan de sportvervoersvoorziening om de sportplek te bereiken, zoals de Wmo-regiotaxi of vervoer door kennissen, vrienden of familie. De sportvervoersvoorziening is dus niet de enige oplossing, maar biedt een belangrijke aanvullende voorziening, aangezien overige vervoersopties niet voor iedereen een uitkomst bieden.
- Vervoer is een grotere belemmering om te sporten voor mensen met dan zonder beperking, maar is niet voor iedere persoon met een beperking een probleem. Dit geldt voor 17 procent van volwassenen met een lichamelijke beperking en 19 procent van kinderen met een beperking. Niet alleen het vervoer zelf, maar ook de kosten voor het vervoer kunnen een belemmering vormen.
- De sportvervoersvoorziening biedt nog maar een beperkte oplossing voor het wegwerken van belemmeringen met vervoer, omdat deze op een specifieke groep is gericht en mogelijk slechts geringe bekendheid geniet. Special Heroes Nederland is momenteel de enige partij met kennis over dit thema.

Samen sporten: sportmaatjes

- Er zijn nog niet veel sportmaatjesprojecten gericht op mensen met een beperking. Deze zijn veelal lokaal georganiseerd, wat volgens betrokkenen het beste werkt. Een landelijk initiatief van NOC*NSF is wegens gebrek aan belangstelling gestopt.
- Samen sporten kan voor mensen met een beperking een stimulans zijn om daadwerkelijk te (beginnen met) sporten. De vraag is nog hoe dit beter kan worden georganiseerd.
- Het monitoren van de resultaten van lokale maatjesprojecten is lastig. Wel blijkt dat een warme toeleiding naar passend sport- en beweegaanbod belangrijk is voor mensen met een beperking die minder zelfredzaam zijn. Toekomstig onderzoek moet uitwijzen of maatjes vooral van belang zijn voor de toeleiding en/of wanneer deze ook blijvend nodig zijn.

Thuis sporten

- Thuis sporten of bewegen is een laagdrempelige manier om te beginnen met bewegen en kan een aanvulling zijn op het buitenshuis sporten en bewegen. Barrières als vervoer, een ontoegankelijke accommodatie en angst voor

reacties van anderen zijn dan niet van toepassing. De app Uniek Sporten Thuis biedt verschillende workouts aan voor mensen met verschillende typen beperkingen. Ook activiteitenbegeleiders van zorginstellingen kunnen de app gebruiken.

- In 2023 had de app Uniek Sporten Thuis 3.800 profielen. Het aantal maandelijkse (unieke) gebruikers lag tussen de 300 en 600 mensen.
- Toch zijn nog weinig mensen met een beperking in Nederland bekend met de app Uniek Sporten Thuis. Hier meer bekendheid aan geven, kan mensen met een beperking stimuleren om (ook) thuis te (blijven) sporten en bewegen.

Buurtsportcoaches

- Twee op de vijf buurtsportcoaches die zich inzetten voor mensen met een beperking, geven aan dat zij te weinig tijd hebben om mensen met een beperking toe te leiden naar sport- en beweegaanbod. De warme toeleiding, die uitvoeringsorganisaties zo belangrijk vinden, komt daardoor in het gedrang.
- In 2022 is per gemeente minder dan 1 fte aan buurtsportcoaches beschikbaar voor mensen met een beperking. Daar is ten opzichte van 2019 weinig aan veranderd. Een deel van de buurtsportcoaches verwacht dankzij Sportakkoord II meer uren te krijgen. Uit de monitoring van de Brede Regeling Combinatiefuncties de komende jaren moet blijken of inderdaad meer fte worden ingezet voor sport en bewegen voor mensen met een beperking.
- Het merendeel van de buurtsportcoaches (94%) geeft aan wel het gevoel te hebben voldoende kennis te hebben over sport en bewegen voor mensen met een beperking. Toch willen de meesten (85%) hun kennis uitbreiden, vooral op het gebied van specifieke typen beperkingen. Buurtsportcoaches kunnen daarvoor vooral terecht bij Fonds Gehandicaptensport en MEE NL. Kennisbevordering van de Landelijke Academie Buurtsportcoaches is in mindere mate gericht op sport en bewegen voor mensen met een beperking.
- Of mensen met een beperking zelf bekend zijn met en profijt hebben van het werk van buurtsportcoaches in hun omgeving, is nog niet bekend en krijgt aandacht in het vervolg van de monitor.

Speeltuinen voor kinderen met een beperking

- Het SamenSpeelNetwerk, het SamenSpeelFonds en het ministerie van VWS streven samen naar zoveel mogelijk gemeenten met minimaal één inclusieve speelplek die ook toegankelijk is voor kinderen met een beperking. Het Fonds stimuleert organisaties om hiervoor een aanvraag te doen. Het Netwerk zet zich voornamelijk in om kennis en bewustwording over inclusief buitenspelen te vergroten. Beide organisaties organiseren hiertoe gerichte activiteiten.
- In 142 gemeenten (per juli 2023) zijn al één of meerdere inclusieve samenspeelplekken gerealiseerd óf in ontwikkeling.
- Op de impact van gerealiseerde inclusieve speelruimten is nog weinig zicht. Dit geldt ook voor de belemmeringen waar kinderen én hun ouders tegenaan lopen tijdens het spelen. Onderzoek naar de ervaringen van kinders en hun ouders is nodig om dit in beeld te brengen. Wel is er kennis over de

ervaringen van kinderen zonder een beperking: een groot deel (ruim één op de vier) denkt dat kinderen met een handicap het moeilijk vinden om te spelen (Stichting het Gehandicapte Kind, 2022).

Zwemlessen voor kinderen met een beperking

- Het ministerie van VWS, de Nationale Raad van Zwemveiligheid en de Vereniging Sport en Gemeenten zijn de belangrijkste (partner)organisaties voor het verbeteren van zwemonderwijs van kinderen met een beperking. Aandacht gaat vooral uit naar de volgende onderwerpen: 1) toewerken naar meer duidelijkheid over de kwaliteit van zwemonderwijs, 2) zwemachterstanden in beeld brengen, 3) een pilot organiseren voor zwemles direct na schooltijd, en 4) gemeenten ondersteunen bij hun aandacht en beleid voor zwemonderwijs voor kinderen met een beperking.
- Cijfers over kinderen met een beperking in relatie tot zwemles zijn nauwelijks voorhanden. Daarvoor is specifiek onderzoek nodig.

Trots op gehandicapte topsporters

- Vergoedingen voor olympiërs en paralympiërs zijn gelijk. Maar het lijkt erop dat paralympiërs meer kosten maken dan olympiërs om topsport te kunnen beoefenen. Bijvoorbeeld doordat ze een sporthulpmiddel of extra begeleiding nodig hebben. Onderzoek is nodig om hier meer duidelijkheid over te krijgen.
- Het ministerie van VWS, NOC*NSF en VSG hebben een nationale topsportstrategie. Daarin is aandacht voor inclusie en toegankelijkheid. Om ook in de (massa)media de paralympische sport meer aandacht te geven, heeft NOC*NSF een speciale communicatiemedewerker aangesteld.
- Het ministerie van VWS heeft een subsidieregeling voor de organisatie van eenmalige internationale topsportevenementen. Daarmee krijgen organisatoren een deel van de kosten vergoed.
- Op 13 december 2023 organiseerden de partners van het sportakkoord een strategie bijeenkomst met betrokken partijen. Het doel is gezamenlijk een de slag naar de praktijk te maken, waarbij aandacht is voor iedereen: van beginnende jeugd, tot aan zij-instromer en paralympisch topsporter.
- Het Mulier Instituut doet nog onderzoek naar hoe paralympiërs hun positie in de topsport zelf ervaren. Resultaten worden verwacht in 2024.

15.3 Reflectie op de bevindingen

Vooraf eerste inzicht in proces

- Deze rapportage is de eerste in de reeks voortgangsrapportages over de voortgang op de ambitie 'sport en bewegen voor mensen vanzelfsprekend in 2030'. Via een belronde onder uitvoeringsorganisaties, registratiedata en literatuur- en deskresearch hebben we de stand van zaken op proces-, resultaat- en impactniveau in kaart gebracht van de voortgang van de oplossingen die moeten bijdragen aan het realiseren van de ambitie.
- We hebben vooral inzicht gekregen in het proces, minder in het resultaat en nauwelijks in de impact. Dat laatste is ingecalculeerd. De maatregelen hebben de tijd nodig om in te werken op mensen met een beperking en hun sociale

omgeving (de einddoelgroepen). Voor deze rapportage hebben we hen bovendien nog niet uitgebreid geproken en bevroegd, los van de klankbordgroep van mensen met ervaringskennis die we momenteel vormen voor de monitor.

Rijdende trein, maar nog weinig monitoring

- Tijdens de belronde bleek dat uitvoeringsorganisaties zich de Nota gehandicaptensport dikwijls nog eigen moesten maken. De belronde was in die zin een 'wake up call' voor organisaties om na te denken over hoe zij zelf bij kunnen dragen aan het bieden van inzicht in proces en resultaat. Organisaties konden al best veel delen, maar er zijn nog veel hiaten in de data die nodig zijn om goed over de voortgang te rapporteren. Met organisaties hebben we afgesproken dat zij input gaan verzamelen over indicatoren waarin zij zelf ook interesse in hebben. Hierover gaan we begin 2024 met hen in gesprek.
- Enkele uitvoeringsorganisaties waren wel goed bekend met de Nota en verwachtten eigen aangedragen oplossingen terug te zien in de uiteindelijke tekst. In de nota wordt terecht gesteld dat er al veel gebeurt om sporten en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend(er) te maken. De uitvoeringsorganisaties werken allemaal aan verschillende oplossingen, dikwijls op hun eigen manier en met een eigen visie. Vaak vanuit bestaande subsidierelaties met het ministerie van VWS. De nota start dus niet vanaf een nulpunt.

Nota houdt geen rekening met structurele belemmeringen

- In de nota worden oplossingen geformuleerd voor drempels die sporten en bewegen bij mensen met een beperking in de weg staan. Organisaties geven aan dat als effectief aan deze set van oplossingen wordt gewerkt al behoorlijk veel resultaat geboekt kan worden in het bereiken van de ambities. Tegelijkertijd stellen ze dat de Nota niet de 'volledige lading dekt' van wat nodig is om de ambitie uit de nota te bereiken. Er is verwarring over hoe de nota dan samenhangt met bestaand beleid vanuit bijvoorbeeld het Sportakkoord. In het Sportakkoord is bijvoorbeeld wel aandacht voor financiële drempels en de toegankelijkheid van accommodaties. In de nota worden deze niet expliciet benoemd. Begin 2024 voeren we een gesprek met uitvoeringsorganisaties om hun visie hierop te horen.
- De Nota kijkt niet naar oplossingen in de organisatie van het beleids- en organisatielandschap van de gehandicaptensport. In eerder onderzoek lieten we zien dat het landschap een complex geheel is van organisaties met verschillende rollen op verschillende niveaus. In de basis is consensus over de stip op de horizon (stimuleren sportdeelname van mensen met een beperking). Hoe daar te komen verschillen partijen soms over van mening. Verder is onvoldoende afstemming tussen partijen over wie welke rol in het landschap vervult en juist niet. We beschouwen dit als een structurele belemmering in het dynamische en complexe systeem van de gehandicaptensport, dat het samen realiseren van oplossingen niet bevordert. We zien dit terug in deze voortgangsrapportage in de beschrijving

van alle diverse initiatieven van organisaties zonder dat deze op één centrale plek samenkomen. Organisaties hebben wel de wil om aan de oplossingen te werken, maar moeten nog veel meer afstemmen.

- Een vraag daarbij is wie eindverantwoordelijkheid draagt voor de coördinatie van het plan. De Tweede Kamer is de initiatiefnemer, maar niet de uitvoerder. Het lijkt erop dat het ministerie van VWS door herbevestiging van de ambitie en toezegging de kamer jaarlijks te informeren over de voortgang van de ambitie de regierol heeft opgepakt. Gezien de geringe afstemming tussen uitvoeringsorganisaties op dit moment, is een regierol in het landschap van de gehandicaptensport, voor welke partij dan ook, geen overbodige luxe.
- In de voortgangsrapportage hebben we geprobeerd een zo evenwichtig mogelijk beeld te geven van de inbreng van alle partijen. Sommige partijen komen wat prominenter aan bod omdat ze in de Nota de aangewezen partij zijn om uitvoering te geven aan een bepaalde oplossing. Andere organisaties zijn buiten beeld gebleven omdat ze niet expliciet benoemd zijn in de nota of in de brief van de minister als reactie op de nota. Dat wil niet zeggen dat deze partijen, die wel een rol in het landschap van de gehandicaptensport hebben, geen rol bij de oplossingen (kunnen) vervullen. In volgende voortgangsrapportages zullen we hun rol verder verkennen en waar nodig beschrijven.

Einddoelgroepen nota niet duidelijk

- Ondanks dat in de Nota wordt verwezen naar mensen met een lichamelijke en/of verstandelijke beperking, is niet geheel duidelijk wie de einddoelgroepen zijn van de oplossingen in de Nota, uitgezonderd de punten over sportmogelijkheden voor mensen met een verstandelijke beperking en sporthulpmiddelen. Uitvoeringsorganisaties hanteren dikwijls een brede definitie van beperkingen en geven aan dat voor specifieke groepen specifieke benaderingen nodig zijn. Dit geldt vooral bij het punt Vindbaarheid en bekendheid. We gaan met organisaties en de klankbordgroep van mensen met ervaringskennis in gesprek om te bepalen of we in de monitor zelf ook op specifieke groepen moeten inzoomen.

15.4 Vooruitblik

Voor het ministerie van VWS en de uitvoeringsorganisaties hebben we de volgende adviezen:

- Ministerie van VWS: zoek samen met alle partijen naar de samenhang binnen de nota (hoe hangen de oplossingen samen?) en met ander beleid (Sportakkoord en Toekomstvisie para-breedte- en topsport). Schep duidelijkheid aan uitvoeringsorganisaties wat hen daarin te doen staat.
- Organiseer een structureel overleg over hoe binnen het landschap van de gehandicaptensport meer afstemming over taken en rollen kan worden bereikt. En doe dit eventueel ook per oplossing, zodat organisaties niet naast, maar met elkaar werken aan de gezamenlijke uitvoering.

- Uitvoeringsorganisaties: bekijk op welke wijze je zelf een bijdrage kunt leveren aan het volgen van de voortgang op en opbrengsten van uitgevoerde activiteiten.

Voor het vervolg van de monitor hebben we de volgende voornemens:

- We halen input op van organisaties in het landschap die nog buiten beeld bleven in deze eerste rapportage.
- In deze eerste voortgangsrapportage hebben we vooral inzicht gekregen in hoe bij de Nota betrokken organisaties uitvoering geven aan de oplossingen. De uitvoeringsorganisaties maken deel uit van de zogenaamde controlesfeer van het beleid (zie [figuur 3.1](#)). We hebben wat minder zicht gekregen op de veranderingen in het gedrag en de acties van intermediaire actoren die zich in de indirecte invloedssfeer bevinden. In het vervolg van de monitor halen we ook bij hen input op. Dit zijn bijvoorbeeld buurtsportcoaches, verenigingen en gemeenten. Ook de einddoelgroepen zelf (de indirecte invloedssfeer) bevragen we.
- We geven een vervolg aan de inzet van mensen met ervaringskennis in de klankbordgroep. We betrekken hen waar zij willen en kunnen bij de ontwikkeling van methoden voor de monitor en reflecteren met hen op de eerste voortgangsrapportage.
- We maken een verdere afbakening van indicatoren op basis waarvan we data verzamelen, in overleg met de uitvoeringsorganisaties.

Bronnen

- Bicket, M., Christie, I., Gilbert, N., Hills, D., Penn, A., & Wilkinson, H. (2020). *Magenta Book. Supplementary Guide: Handling complexity in policy evaluation*. (Issue March, p. 97). HM Treasury.
<https://www.gov.uk/government/publications/the-magenta-book>
- Brandsema, A., Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2017). *Sport en bewegen voor mensen met gedragsproblemen en/of autisme spectrum stoornis*. Mulier Instituut/ Kenniscentrum Sport en Bewegen.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/22856/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-gedragsproblemen-en-of-autisme-spectrum-stoornis/>
- CBS. (2023a). *CBS StatLine: Leerlingen praktijkonderwijs*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85380NED/table?ts=1700823762931>
- CBS. (2023b). *CBS StatLine: Gezondheid en zorggebruik; persoonskenmerken*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/85454NED/table?ts=1700581166776>
- CBS. (2023c). *CBS StatLine: Leerlingen op speciale scholen*.
<https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/83296NED/table?ts=1700823358296>
- D66, Groen Links, & SP. (2021). *Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!*
https://www.sp.nl/sites/default/files/nota_gehandicaptensport.pdf
- Darcy, S., Lock, D., & Taylor, T. (2017). Enabling Inclusive Sport Participation: Effects of Disability and Support Needs on Constraints to Sport Participation. *Leisure Sciences*, 39(1), 20–41. <https://doi.org/10.1080/01490400.2016.1151842>
- De Jonge, M., Gómez Berns, A., & Van Lindert, C. (2022). *Behoeftenonderzoek mensen met een beperking, chronische aandoening en psychische klachten 2022*.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27285/behoeftenonderzoek-mensen-met-een-beperking-chronische-aandoening-en-psychische-klachten-2022/>
- De Jonge, M., Gutter, K., & Van Lindert, C. (2021). *De regionale aanpak voor sporten en bewegen voor mensen met een beperking*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25988/de-regionale-aanpak-voor-sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking/>
- De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020a). *Het sport- en beweeggedrag van kinderen met een beperking: een verkenning*.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25738/het-sport-en-beweeggedrag-van-kinderen-met-een-beperking/>
- De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2020b). *Invloed van de coronamaatregelen op actieve mensen met een beperking, factsheet 2020/36*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25613/invloed-van-de-coronamaatregelen-op-actieve-mensen-met-een-beperking/>

- De Jonge, M., Van Lindert, C., & Van den Dool, R. (2020). *Behoeftenonderzoek mensen met een beperking*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25411/behoeftenonderzoek-mensen-met-een-beperking/>
- Dopheide, M., Hover, P., & Balk, L. (2022). *Belangstelling en beleving Olympische en Paralympische Spelen Tokyo 2020*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26566/belangstelling-en-beleving-olympische-en-paralympische-spelen-tokyo-2020/>
- Earl, S., Carden, F., & Smutylo, T. (2001). *Outcome Mapping. Building Learning and Reflection into Development Programs*.
- Fonds Gehandicaptensport. (z.d.). *Jaarverslag Fonds Gehandicaptensport 2022*. Fonds Gehandicaptensport. Geraadpleegd op 29 november 2023, via
<https://www.fondsgehandicaptensport.nl/jaarverslag/>
- Fonds Gehandicaptensport, NOC*NSF, & Kantar Public. (2023). *Sportdeelname Index April 2023*. <https://nocnsf.nl/sportdeelname-index-fonds-gehandicaptensport>
- Gómez Berns, A., & Van Lindert, C. (2023). *Buurtsportcoaches en mensen met een beperking: de inzet van buurtsportcoaches voor sport en bewegen voor mensen met een beperking, factsheet 2023/22*.
- Gómez Berns, A., Vrieswijk, S., Heijnen, E., & Van Stam, W. (2022). *Sport en bewegen in de buurt (2022)*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27053/sport-en-bewegen-in-de-buurt-2022/>
- Gutter, K., De Jonge, M., & Van Lindert, C. (2021). *Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: aandacht van sportbonden voor inclusief sporten en bewegen*. Mulier Instituut. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26140/sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-aandacht-van-sportbonden-voor-inclusief-sporten-en-bewegen/>
- Gutter, K., & Van Lindert, C. (2020a). *Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: beleid en activiteiten van gemeenten, factsheet 2020/34*. Mulier Instituut. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25621/sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-beleid-en-activiteiten-van-gemeenten/>
- Gutter, K., & Van Lindert, C. (2020b). *Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: de inzet van de buurtsportcoach, factsheet 2020/41*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25670/sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-de-inzet-van-de-buurtsportcoach/>
- Gutter, K., Van Lindert, C., & Van Kalmthout, J. (2021). *Sporten en bewegen voor mensen met een beperking: aanbod van verenigingen*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25793/sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking-aanbod-van-verenigingen/>
- Haarmann, A., Voss, H., & Boeije, H. (2019). *Sporten en bewegen door mensen met een lichte verstandelijke beperking: belemmeringen en mogelijkheden*. Nivel.
<https://www.nivel.nl/en/publicatie/sporten-en-bewegen-door-mensen-met-een-lichte-verstandelijke-beperking-belemmeringen-en>
- Habets, V. (2022). *Factsheet inventarisatie vervoer naar sportactiviteiten*. Stichting Special Heroes Nederland. <https://specialheroes.nl/wp->

- [content/uploads/2022/03/Factsheet-inventarisatie-sportvervoer_Stichting-Special-Heroes-Nederland.pdf](#)
- Hawe, P., Shiell, A., & Riley, T. (2009). Theorising Interventions as Events in Systems. *American Journal of Community Psychology*, 43(3-4), 267-276.
<https://doi.org/10.1007/s10464-009-9229-9>
- Heijnen, E., Van Stam, W., Gómez Berns, A., & Vrieswijk, S. (2022). *Monitor Brede Regeling Combinatiefuncties 2022*.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27077/monitor-brede-regeling-combinatiefuncties-2022/>
- Hilhorst, J. (2021). *Ouders van kinderen met een beperking of ontwikkelingsprobleem over zwemveiligheid en zwemlessen*. Nationale Raad Zwemveiligheid.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25991/ouders-van-kinderen-met-een-beperking-of-ontwikkelingsprobleem-over-zwemveiligheid-en-zwemlessen/>
- Hollander, E., & Westerbroek, M. (2023). *Zwemvaardigheid 2022: inzicht in het zwemdiplomabezit van kinderen, factsheet 2023/27*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/27769/zwemvaardigheid-2022/>
- Hoogendam, A., & Kusters, A. (2023). *Monitorplan Sportakkoord II: versie 1; juni 2023*.
- Hoogendoorn, M. P., & De Hollander, E. L. (2016). *Belemmeringen en drijfveren voor sport en bewegen bij ondervertegenwoordigde groepen*. RIVM.
- Houwing, J., & Berends, F. (2023). *MEE NL. Jaarbeeld 2022 Publieksversie*. MEE NL.
<https://indd.adobe.com/view/c4971587-9ff2-44d3-8eb9-c64e798c8aca>
- Jolley, G. (2014). Evaluating complex community-based health promotion: Addressing the challenges. *Evaluation and Program Planning*, 45, 71-81.
<https://doi.org/10.1016/j.evalprogplan.2014.03.006>
- Kenniscentrum Sport en Bewegen, Special Heroes Nederland, Gehandicaptensport Nederland, & Esther Vergeer Foundation. (2022). *Handreiking sporthulpmiddelen Samen zorgen dat sporters geen extra beperking ervaren. Nieuwe uitgave 2022*.
<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=11075&m=1670416311&action=file.download>
- Kennisplein Gehandicaptensector. (2023). *Ernstige meervoudige beperking (EMB)*
<https://www.kennispleingehandicaptensector.nl/clientgroepen/ernstige-meervoudige-beperking>
- Leemrijse, C., Kappen, H., & Boeije, H. (2019). *Sporten door mensen met een lichamelijke beperking: belemmeringen en mogelijkheden*.
- McLeroy, K. R., Bibeau, D., Steckler, A., & Glanz, K. (1988). An Ecological Perspective on Health Promotion Programs. *Health Education Quarterly*, 15(4), 351-377.
<https://doi.org/10.1177/109019818801500401>
- Mehtälä, M. A., Sääkslahti, A., Inkinen, M., & Poskiparta, M. E. (2014). A socio-ecological approach to physical activity interventions in childcare: a systematic review. *International Journal of Behavioral Nutrition and Physical Activity*, 11(1), 22. <https://doi.org/10.1186/1479-5868-11-22>
- Ministerie van VWS. (2018a). *Nationaal Sportakkoord. Sport Verenigt Nederland*. Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/23878/nationaal-sportakkoord/>

- Ministerie van VWS. (2018b). *Programma VN-Verdrag Onbeperkt Meedoen! Implementatie VN-verdrag inzake de rechten van mensen met een handicap*. <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/rechten-van-mensen-met-een-handicap/documenten/rapporten/2018/06/01/programma-vn-verdrag-onbeperkt-meedoen>
- Ministerie van VWS. (2023a). *Bestuurlijke afspraken Brede Regeling Combinatiefuncties 2023-2026*. <https://open.overheid.nl/documenten/ronl-437a5599f4a07e90a8fc8e84370edaff56383707/pdf>
- Ministerie van VWS. (2023b). *Werkplan Sportakkoord II. Van hoofdlijnen naar uitvoering*.
- Ministerie van VWS, VSG, VNG, NOC*NSF, & POS. (2022). *Hoofdlijnen Sportakkoord II. Sport versterkt*. <https://www.sportakkoord.nl/wp-content/uploads/sites/3/2023/06/Hoofdlijnen-Sportakkoord-II.pdf>
- Moore, G. F., Evans, R. E., Hawkins, J., Littlecott, H., Melendez-Torres, G. J., Bonell, C., & Murphy, S. (2019). From complex social interventions to interventions in complex social systems: Future directions and unresolved questions for intervention development and evaluation. *Evaluation*, 25(1), 23–45. <https://doi.org/10.1177/1356389018803219>
- Nederlandse Sportraad. (2022). *Gelijkwaardig en inclusief - advies over de doorontwikkeling van paralympische topsport*. Nederlandse Sportraad. <https://www.nederlandse-sportraad.nl/adviezen/documenten/publicaties/2022/03/31/gelijkwaardig-en-inclusief---advies-over-de-doorontwikkeling-van-paralympische-topsport>
- Psychisch Kompas. (2023). *Neurobiologische ontwikkelingsstoornissen*. <https://www.psychischkompas.nl/aandoeningen/neurobiologische-ontwikkelingsstoornissen>
- Reitsma, M., Hoogendam, A., Kwaastniet, R., & Van der Poel, H. (2022). *Monitor Sportakkoord 'Sport verenigt Nederland'. De oogst van het sportakkoord*. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26800/monitor-sportakkoord-sport-verenigt-nederland-de-oogst-van-het-sportakkoord/>
- RIVM. (z.d.-a). *Deelname aan Jeugdfonds Sport & Cultuur*. Geraadpleegd 30 november 2023, via <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/beleid/sportakkoord/inclusief-sporten#Jeugdfonds>
- RIVM. (z.d.-b). *Op de kaart:samenwerkingsverbanden Aangepast sporten per gemeente*. Geraadpleegd 28 november 2023, via <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kaarten/onbeperktbewegen/beleid>
- RIVM. (z.d.-c). *Overzicht kernindicatoren sporten en bewegen. Beweegrichtlijnen*. Geraadpleegd 4 december 2023, via <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/beweegrichtlijnen>
- RIVM. (z.d.-d). *Overzicht kernindicatoren sporten en bewegen. Sportdeelname wekelijks*. Geraadpleegd 4 december 2023, via <https://www.sportenbewegenincijfers.nl/kernindicatoren/sportdeelname-wekelijks>
- Sallis, J. F., Owen, N., & Fisher, E. B. (2008). Ecological models of health behavior. In K. Glanz, B. K. Rimer, & K. Viswanath (Eds.), *Health behavior and health education: Theory, research, and practice* (4th ed., pp. 465–485). Jossey-Bass.

- Schippers, A. (2021). *Gouden Verbindingen Kennis ervaren, herkennen en erkennen. Oratie*. Universiteit voor Humanistiek/Disability Studies in Nederland.
<https://www.uvh.nl/actueel/nieuws/oratie-alice-schippers-leven-met-beperkingen-brengt-unieke-kennis-die-kunnen-we-met-creativiteit-ontsluiten?sresult=11644453345&swords=Gouden+verbindingen>
- Stichting het Gehandicapte Kind. (2022). *Onderzoek 2022 Hoe ervaren kinderen (met en zonder handicap) hun dagelijkse leven én hoe zien zij hun toekomst?* Stichting het Gehandicapte Kind.
https://gehandicaptkind.nl/sites/default/files/assets/files/pdf/Onderzoeksrapport_2022_Stichting%20het%20Gehandicapte%20Kind.pdf
- Stuij, M., Dellas, V. & Dopheide, M. (2022). *Zwemles voor kinderen die opgroeien in armoede: een studie naar ervaringen van ouders en ondersteuning vanuit gemeenten*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26808/zwemles-voor-kinderen-die-opgroeien-in-armoede/>
- Trimbos Instituut. (z.d.-a). *Psychische aandoeningen*. Geraadpleegd 24 november 2023, via <https://www.trimbos.nl/begrippenlijst/psychische-aandoeningen/>
- Trimbos Instituut. (z.d.-b). *Psychische aandoeningen in de algemene bevolking*. Geraadpleegd 24 november 2023, via <https://www.trimbos.nl/kennis/cijfers/psychische-gezondheid-ggz/#aandoeningen>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2021). *Tweede Kamer der Staten-Generaal. In Verslag van een commissiedebat, gehouden op 29 juni 2021, over Sportbeleid (30 234, nr. 275)*.
<https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2021D29108&did=2021D29108>
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2022a). *Bijlage 1. Moties en toezeggingen. Sportstelsel en sportbeleid vanaf 2023. Kamerstuk 36.200 XVI, nr. 32*.
https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/brieven_regering/detail?id=2022D48963&did=2022D48963
- Tweede Kamer der Staten-Generaal. (2022b). *Toekomstig sportbeleid; Brief regering; Reactie op de notitie 'Sport en bewegen voor mensen met een beperking vanzelfsprekend in 2030!' 30234, nr. 296*.
<https://www.parlementairemonitor.nl/9353000/1/j9vvi5epmj1ey0/vlr9hqahf3zm>
- Van den Berg, L., & Habets, V. (2018). *Sportvervoer voor mensen met een beperking*. Kenniscentrum Sport/Stichting Special Heroes Nederland.
<https://www.kennisbanksportenbewegen.nl/?file=9275&m=1593435302&action=file.download>
- Van den Dool, R., Van Lindert, C., Van den Berg, S., & Wendel-Vos, W. (2022). *Deelname aan sport en bewegen door mensen met een beperking. Stand van zaken eind 2019*. Mulier Instituut.
<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26505/deelname-sport-en-bewegen-door-mensen-met-een-beperking/>
- Van der Meijde, L., Suijlekom, A., & Stuij, M. (2021). *Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking: een kwalitatieve studie naar ervaringen van ouders*.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26415/belemmeringen-bij-het-leren-zwemmen-voor-kinderen-met-een-beperking/>

Van der Meijde, L., Van Suijlekom, A., & Stuij, M. (2021). *Belemmeringen bij het leren zwemmen voor kinderen met een beperking: een kwalitatieve studie naar ervaringen van ouders.*

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26415/belemmeringen-bij-het-leren-zwemmen-voor-kinderen-met-een-beperking/>

Van der Velden, E., & Koenraadt, M. (2017). *Rapportage behoefte onderzoek Sportmaatje (intern rapport).*

Van Lindert, C. (2019). Verschil is normaal: naar een lokale inclusieagenda voor sport en bewegen. *Sport & Strategie, Jaargang 13*(Editie 6), 30–31.

Van Lindert, C., Brandsema, A., Scholten, V., & Van der Poel, H. (2017). *Evaluatie Buurtsportcoaches. "De Brede impuls combinatiefuncties als werkend proces."* Mulier Instituut. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/22940/evaluatie-buurtsportcoaches/>

Van Lindert, C., & De Jonge, M. (2020). *Houding ten aanzien van sporten door en voor mensen met een beperking, factsheet 2020/38.* Mulier Instituut.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25619/houding-ten-aanzien-van-sporten-door-en-voor-mensen-met-een-beperking/>

Van Lindert, C., & De Jonge, M. (2022). *Inclusief sporten en bewegen voor mensen met een beperking. Landschap en betekenissen.* Mulier Instituut.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/26684/inclusief-sporten-en-bewegen-voor-mensen-met-een-beperking/>

Van Lindert, C., De Jonge, M., & Balk, L. (2020). *Ontmoetingen tussen sporters met en zonder verstandelijke beperking: 1-meting #PlayUnified.* Mulier Instituut.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/25669/ontmoetingen-tussen-sporters-met-en-zonder-verstandelijke-beperking/>

Van Lindert, C., Scheerder, J., & Brittain, I. (2023). The Landscape of Sport for Persons with a Disability: A System Within a System. In *The Palgrave Handbook of Disability Sport in Europe* (pp. 561–598). Palgrave Macmillan.

https://doi.org/10.1007/978-3-031-21759-3_23

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2019). *Sport en bewegen voor mensen met een verstandelijke beperking.*

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24689/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-verstandelijke-beperking/>

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022a). *Sport en bewegen voor mensen met een auditieve beperking, factsheet.* Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24002/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-auditieve-beperking/>

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022b). *Sport en bewegen voor mensen met een chronische aandoening, factsheet.* Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/22855/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-chronische-aandoening/>

Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022c). *Sport en bewegen voor mensen met een lichamelijke beperking, factsheet.* Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen.

<https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/22858/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-lichamelijke-beperking/>

- Van Lindert, C., & Van den Berg, L. (2022d). *Sport en bewegen voor mensen met een visuele beperking, factsheet*. Mulier Instituut/Kenniscentrum Sport en Bewegen. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/24001/sport-en-bewegen-voor-mensen-met-een-visuele-beperking/>
- Vereniging Sport en Gemeenten. (n.z.d.). *Toolkit zwemmen & zwemveiligheid*. Geraadpleegd 30 november 2023, via <https://sportengemeenten.nl/producten-diensten/toolkit-zwemmen-zwemveiligheid/>
- Vermeij, L., & Hamelink, W. (2021). *Lang niet toegankelijk. Ervaringen van Nederlanders met een lichamelijke beperking als spiegel van de samenleving*. Sociaal en Cultureel Planbureau. <https://www.scp.nl/publicaties/publicaties/2021/06/08/lang-niet-toegankelijk>
- Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap, New York, 13-12-2006, (2006). https://wetten.overheid.nl/BWBV0004045/2016-07-14#Verdrag_2
- Volksgezondheidszorg.info. (z.d.). *Verstandelijke beperking*. Geraadpleegd 24 november 2023, via <https://www.vzinfo.nl/verstandelijke-beperking#node-prevalentie-van-verstandelijke-beperking>
- Von Heijden-Brinkman, A., Van den Dool, R., Van Lindert, C., & Breedveld, K. (2013). *(On)beperkt sportief 2013: monitor sport- en beweegdeelname van mensen met een handicap*. <https://www.mulierinstituut.nl/publicaties/12543/onbeperkt-sportief-2013/>
- Waterlander, W. E., Singh, A., Altenburg, T., Dijkstra, C., Luna Pinzon, A., Anselma, M., Busch, V., Houtum, L., Emke, H., Overman, M. L., Chinapaw, M. J. M., & Stronks, K. (2021). Understanding obesity-related behaviors in youth from a systems dynamics perspective: The use of causal loop diagrams. *Obesity Reviews*, 22(7), 1–16. <https://doi.org/10.1111/obr.13185>
- Woittiez, I., Eggink, E., & Ras, M. (2019). *Het aantal mensen met een licht verstandelijke beperking: een schatting. Notitie ten behoeve van het IBO-LVB. Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP)*.
- World Health Organization. (2002). *Towards a Common Language for Functioning, Disability and Health. International Classification of Functioning, Disability and Health (ICF)*. <https://www.who.int/publications/m/item/icf-beginner-s-guide-towards-a-common-language-for-functioning-disability-and-health>

Bijlage 1 – Ambities en beslispunten Nota gehandicaptensport

Vindbaarheid en bekendheid

Ambitie:

- Iedere gehandicapte sporter is bekend met Uniek Sporten en bij voorkeur geldt dat ook voor de directe groep rondom deze personen, zoals ouders, hulpverleners, etc. Voor iedere sporter met een beperking is er een sportvereniging waar ze erbij horen.

Beslispunten:

- Er komt een landelijke campagne met als doel de 1,7 miljoen mensen met een beperking te bereiken, zodat Uniek Sporten daarna ruime bekendheid heeft. Aansluiting kan worden gezocht bij al bestaande campagnes.
- De minister maakt een plan met sportkoepels (waaronder sportbonden) en Gehandicaptensport Nederland (GSN) waarin wordt uitgewerkt hoe sportverenigingen kunnen worden ondersteund om mensen met een licht verstandelijke beperking op te nemen in de teams en aparte G-teams op te richten.

Bron: D66 et al., 2021

Hulpmiddelen

Ambitie:

- Zonder geschikt hulpmiddel is bewegen soms niet eens een optie. Om te kunnen sporten en bewegen zijn mensen met een beperking vaak afhankelijk van bepaalde sporthulpmiddelen. Denk aan een sportrolstoel, een handbike, een prothese. Dat is cruciaal, echt een voorwaarde om überhaupt te kunnen starten of dit zelfs maar te overwegen. We willen hierin zoveel mogelijk drempels wegnemen.

Beslispunten:

- Er komt nu snel één landelijk loket waar gemeenten en zorgverzekeraars kunnen aankloppen voor hulp en er duidelijkheid wordt gegeven hoe de vergoeding in z'n werk gaat en wat er van gemeenten en verzekeraars verwacht mag worden. Dit hoeft geen meerkosten te betekenen maar leidt wel tot een efficiëntere en eerlijkere afhandeling van aanvragen en een heldere structuur.
- Bij dit loket kan wellicht ook de uitleen van sporthulpmiddelen ondergebracht worden. Het moet duidelijk worden waar iemand terecht kan; iemand moet de gelegenheid hebben een sport uit te proberen alvorens definitief een duur sporthulpmiddel aan te schaffen en/of vergoed te krijgen

Bron: D66 et al., 2021

Vervoer

Ambitie:

- De wens is om zo inclusief mogelijk sporten en bewegen mogelijk te maken waarbij het vervoer geen belemmering is. Dat is het helaas te vaak nu nog wel het geval.

Beslispunt:

- De minister van VWS neemt het initiatief, met betrokken partijen, om de vervoersproblematiek in kaart te brengen en de verantwoordelijkheden die op landelijk, regionaal en lokaal niveau belegd zijn te beschrijven. Hierbij wordt nadrukkelijk geluisterd naar de belangen en wensen van mensen met een beperking die willen sporten en bewegen.

Bron: D66 et al., 2021

Samen sporten: sportmaatjes

Ambitie:

- Mensen met een beperking die in gezelschap willen sporten moeten makkelijker gekoppeld kunnen worden aan vrijwilligers die sportmaatje willen zijn.

Beslispunt:

- De minister wordt verzocht om vraag en aanbod van sportmaatjes te coördineren en te faciliteren, bijvoorbeeld door het opzetten van een sportmaatjesproject en -platform. Hier kunnen sportopleidingen wellicht een goede rol in spelen.

Bron: D66 et al., 2021

Thuis sporten

Ambitie:

- Er komt laagdrempelig aanbod voor mensen met een beperking om thuis te sporten en te bewegen, als opmaat naar structureel sporten en bewegen.

Beslispunt:

- De minister wordt gevraagd een landelijke campagne te starten of te financieren om 1,7 miljoen mensen te bereiken waarbij bijvoorbeeld Uniek Sporten Thuis als een laagdrempelig aanbod wordt meegenomen en een opmaat is naar structureel sporten en bewegen. Aansluiting kan worden gezocht bij al bestaande campagnes, zoals fitopjouwmanier.nl en de campagnes voor georganiseerde sport.

Bron: D66 et al., 2021

Buurtsportcoaches

Ambitie:

- De kennis en het bewustzijn over sporten met een beperking onder buurtsportcoaches willen we vergroten, zodat deze doelgroep beter bereikt kan worden.

Beslispunt:

- Om er voor te zorgen dat er meer tijd beschikbaar komt bij de combinatiefunctionarissen en buurtsportcoaches voor het structureel bevorderen van sporten en bewegen voor mensen met een beperking kan het criterium 'stimulering van sporten en bewegen met een beperking' worden opgenomen bij het toekennen van geld uit het Sportakkoord en/of de Brede Regeling Combinatiefuncties. Voor alle functionarissen en coaches wordt gezorgd voor kennisbevordering op het gebied van gehandicaptensport.

Bron: D66 et al., 2021

Speeltuinen voor kinderen met een beperking

Ambitie:

- Buitenspelen is belangrijk voor alle kinderen en verdient meer aandacht, niet alleen van de gemeenten maar ook van het Rijk. Ook omdat we ervoor moeten zorgen dat kinderen elkaar weer tegen gaan komen. Op dit moment leven duizenden kinderen met een beperking in een sociaal isolement omdat zij geen toegang hebben tot geschikte speelplekken en contact met andere kinderen.

Beslispunt:

- De minister draagt bij aan de ambitie dat de toegankelijkheid van speeltuinen voor kinderen met een beperking verbetert en gaat hierover het gesprek aan met de VNG en de Vereniging Sport en Gemeenten met als doel een kader inclusief speelruimtebeleid op te stellen. Zodat op zo kort mogelijke termijn in zoveel mogelijk gemeenten in Nederland minimaal één inclusieve samenspeelplek is gerealiseerd.

Bron: D66 et al., 2021

Zwemlessen voor kinderen met een beperking

Ambitie:

- Voor veel kinderen met een beperking en hun ouders zijn zwemlessen problematisch. Bijna de helft van de kinderen met een beperking blijkt na het zwemlestraject niet zelfredzaam te zijn in het water. Veel van hen behalen geen zwemdiploma, namelijk dertien procent ten opzicht van vier procent bij de gehele Nederlandse jeugd. Wij willen de zwemredzaamheid verhogen.

Beslispunt:

- Er komt specifieke aandacht en beleid voor zwemonderwijs voor kinderen met een beperking. Daarbij staan zwemveiligheid, kwaliteit, betaalbaarheid en toegankelijkheid centraal. Ouders van een kind met een beperking horen niet duurder uit te zijn en moeten ook kunnen vertrouwen op de kwaliteit van de zwemles. Zo nodig komt er een specifieke richtlijn en/of een licentie voor aanbieders van zwemles voor kinderen met een beperking.

Bron: D66 et al., 2021

Topsport

Ambitie:

- De topsporters met een beperking worden ondersteund. We trekken de topsportambities zoveel mogelijk gelijk. In 2030 staan we in de top vijf van de medaillespiegel op de Paralympics.

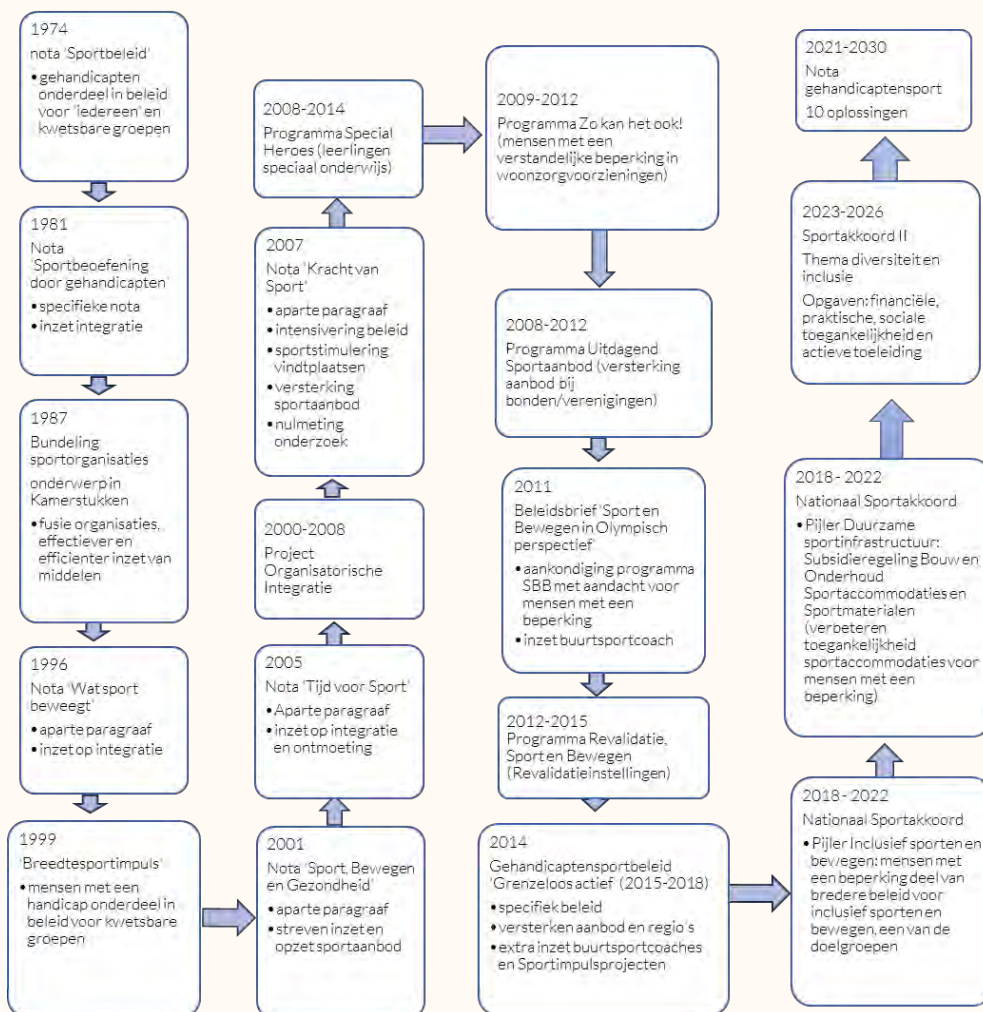
Beslispunt:

- De minister laat de financiering van de gehandicapentopsport eens kritisch bekijken. De vergoedingen en regels voor bijverdiensten voor para-atleten zouden mogelijk anders moeten worden omdat er sprake is van extra kosten door de beperking.
- De minister beziet hoe topsportevenementen van gehandicapentensport een groter bereik kunnen krijgen waardoor er meer bekendheid kan komen, zodat deze evenementen als voorbeeldfuncties kunnen dienen.

Bron: D66 et al., 2021

Bijlage 2 - Tijdlijn beleidsprogramma's gehandicaptensport

Figuur B2.1
Tijdlijn beleidsprogramma's gehandicaptensport (vanaf 1974)

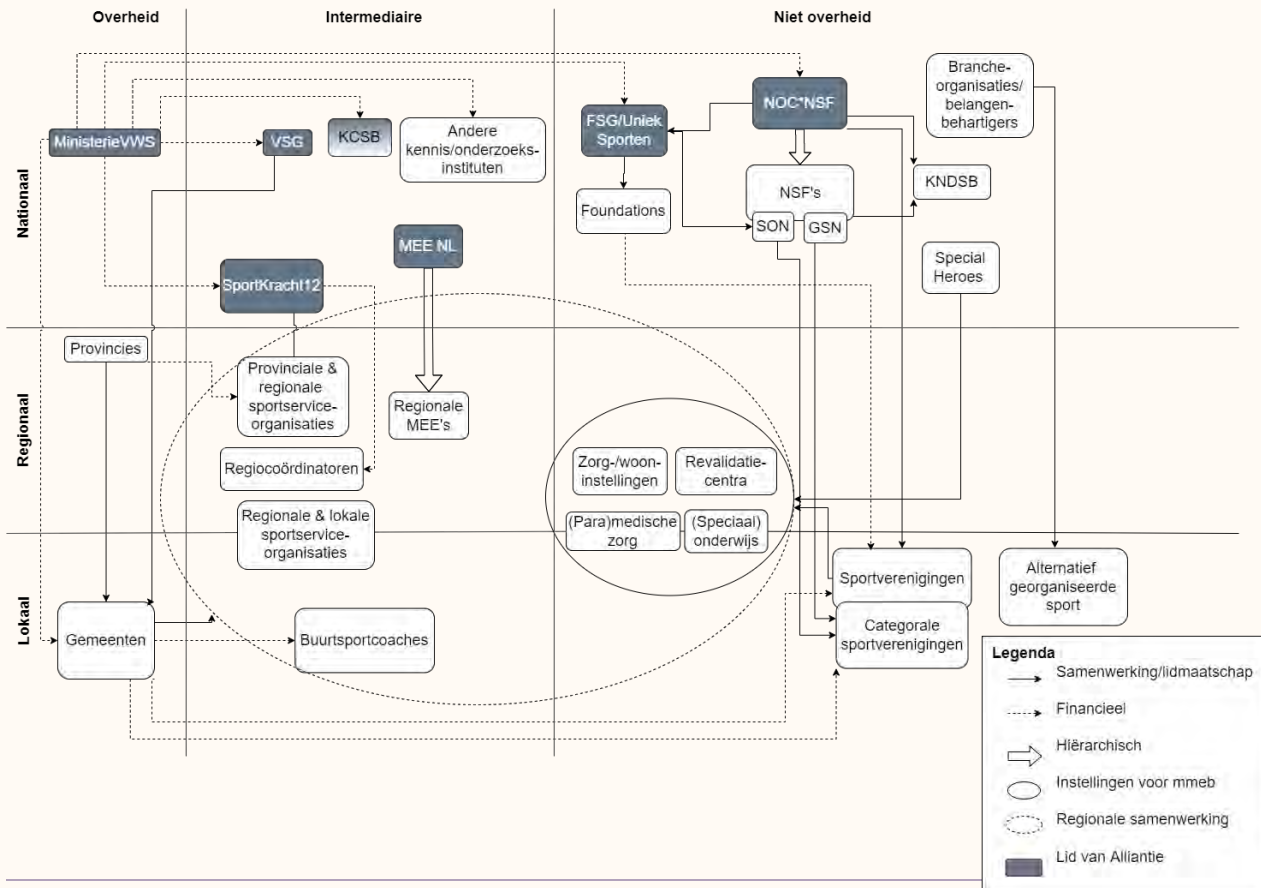

Bron: Van Lindert & De Jonge, 2022. Bewerking: Mulier Instituut.

Bijlage 3 - Actoren in landschap

Figuur B3.1

Sport- en beweeglandschap voor mensen met een beperking in Nederland

Bron: Van Lindert & De Jonge (2022).

Bijlage 4 – Betrokken organisaties

Deze bijlage geeft een overzicht van alle uitvoeringsorganisaties, beleidspartners en andere betrokken actoren die in deze monitor zijn meegenomen. We beschrijven de rol van de organisaties in het landschap van sport en beweging met een beperking en geven waar mogelijk een verwijzing naar hun eigen website.

Bron: Van Lindert & De Jonge, 2022.

BRC-functionarissen (Buurtsportcoaches)

Buurtsportcoaches worden via de gemeente of lokale (sport)organisaties in dienst genomen om mensen toe te leiden naar sporten en bewegen. In veel gemeenten worden buurtsportcoaches specifiek ingezet op mensen met een beperking. Buurtsportcoaches voeren verschillende taken uit, waaronder het verbinden van partijen, activiteitenaanbod organiseren en sportaanbieders ondersteunen.

Esther Vergeer Foundation (EVF)

Esther Vergeer Foundation (EVF) werft geld via onder andere donaties, landelijke loterijen en sponsors. Op deze manier financiert EVF de organisatie van evenementen en de ontwikkeling en implementatie van projecten op het gebied van sporten en bewegen voor mensen met een beperking.

Fonds Gehandicaptensport (FGS)

Fonds Gehandicaptensport werft geld om sporten en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken en zorgt voor financiële middelen voor andere partijen om sport voor mensen met een beperking mogelijk te maken. Deels door geld te verstrekken aan diverse partijen wil het fonds bijdragen aan de gelijkwaardige sportparticipatie onder mensen met een beperking. Ook heeft het fonds een aantal eigen projecten, zoals Uniek Sporten.

Gemeenten

Gemeenten voeren verschillende activiteiten uit om sporten en bewegen voor mensen met een beperking mogelijk te maken, zoals het verminderen van financiële drempels en de inzet van buurtsportcoaches. Veel gemeenten hebben beleidsdoelstellingen op het gebied van (inclusief) sporten en bewegen voor mensen met een beperking, vastgelegd in het lokale sportakkoord en/of beleidsnota's. Hiermee zoeken zij op lokaal niveau de samenwerking met publiek-private partijen.

Gehandicaptensport Nederland (GSN)

Gehandicaptensport Nederland (GSN) is een sportbond voor de takken van sport en sportverenigingen die niet passen bij een reguliere sportbond. De bond is verantwoordelijk voor de organisatie van verschillende takken van sport specifiek

voor mensen met een beperking, zoals bijvoorbeeld goalbal, blindenvoetbal en rolstoelrugby. Ook fungeert de organisatie als vraagbaak en kennisorganisatie op het gebied van sporten en bewegen voor mensen met een beperking.

Het Gehandicapte Kind

[Het Gehandicapte Kind](#) is een foundation en zet zich in om de ontwikkeling van evenementen en projecten op het gebied van sporten en bewegen voor groepen mensen met een beperking te financieren. Dit doen zij door geld te werven, bijvoorbeeld via sponsors.

Jeugdfonds Sport en Cultuur

[Het Jeugdfonds Sport en Cultuur](#) is een fonds, hoofdzakelijk gebaseerd op gemeentelijke middelen uit het armoedebeleid, dat financiële ondersteuning biedt aan ouders die deelname aan sport en cultuur voor hun kind niet kunnen betalen.

Kenniscentrum Sport & Bewegen (KCSB)

[Kenniscentrum Sport & Bewegen](#) (KCSB) verzamelt en verspreidt informatie en kennis over sporten en bewegen voor mensen met een beperking en maakt dit toegankelijk. KCSB verspreidt kennis en informatie onder verschillende partijen, zoals overheden, sportbonden en -aanbieders en zorginstellingen. De organisatie werkt samen met partijen die onderzoek doen en/of programma's ontwikkelen en implementeren, en onderhoudt een database voor erkende sport- en beweeginterventies.

Ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport

[Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport](#) (VWS) heeft in het landelijk sportbeleid aandacht voor sport en bewegen voor mensen met een beperking. Hierin heeft het ministerie een stimulerende, faciliterende en regisserende rol. Het ministerie wil bijvoorbeeld stimuleren dat organisaties samenwerken op lokaal niveau om sport mogelijk te maken, financiert programma's die bijdragen om voor iedereen een passende en veilige sport- en beweegomgeving te realiseren, en regisseert door organisaties samen te brengen binnen het Sportakkoord om zo tot een gezamenlijke beleidsagenda te komen. Het ministerie van VWS is partner van het Sportakkoord.

MEE NL

[MEE NL](#) is een landelijke coöperatieve vereniging en bestaat uit twintig regionale MEE's. MEE helpt mensen met een niet-zichtbare beperking bij zaken op het gebied van wonen, werk, vrije tijd en financiën. Ook focust MEE op het toeleiden van mensen met een niet-zichtbare beperking naar sport. Op landelijk en regionaal niveau is MEE NL betrokken bij de uitvoering van het Nationaal Sportakkoord.

Nationale Raad Zwemveiligheid

[De Nationale Raad Zwemveiligheid](#) (NRZ) is een sportkoepel op landelijk niveau voor zwembaden. NRZ vertegenwoordigt de belangen van de zwembadenindustrie en biedt ondersteuning in de vorm van kennis en opleidingen over het bedienen van mensen met een beperking.

NOC*NSF

[NOC*NSF](#) is een koepelorganisatie van alle sportbonden in Nederland en speelt een rol op het gebied van topsport (paralympische sport) en breedtesport voor mensen met een beperking. Binnen de topsport is het doel om meer medailles in meer sporten te halen. Binnen de breedtesport is het doel om meer Nederlanders aan het sporten te krijgen en plezier in het sporten te ervaren. NOC*NSF is partner van het Sportakkoord.

SamenSpeelFonds

Het [SamenSpeelFonds](#) wordt ondersteund met middelen vanuit het Rijk en heeft als doel om speeltuinverenigingen financieel te ondersteunen bij het inclusiever maken van een speelplek in de gemeente.

SamenSpeelNetwerk

Het [SamenSpeelNetwerk](#) zet zich in om kennis en bewustwording over inclusief buitenspelen te bevorderen. Het netwerk organiseert hiertoe kennisbijeenkomsten en stimuleert een brede groep professionals die te maken hebben met buitenspelen om in te zetten op inclusie.

Sportkracht12

[Sportkracht12](#) is een netwerk van twaalf provinciale sportorganisaties. Iedere provinciale sportorganisatie heeft haar eigen doelen als het gaat om sporten en bewegen voor mensen met een beperking; Sportkracht12 is betrokken bij het ontwikkelen en implementeren van landelijk sportbeleid.

Special Olympics Nederland

[Special Olympics Nederland](#) heeft als doel om sport als middel te positioneren om inclusie van mensen met een beperking in de samenleving te bevorderen. De organisatie focust zich op het bevorderen van ontmoetingen tussen mensen met en zonder beperking, stimuleert de organisatie van regionale en nationale Special Olympics evenementen en zendt Nederlandse sporters naar de internationale spelen van Special Olympics.

Stichting Special Heroes Nederland

[Stichting Special Heroes Nederland](#) wil middels sport en cultuur de fysieke, mentale en sociale ontwikkeling van mensen met een beperking stimuleren. De stichting implementeert verschillende programma's in een aantal sectoren (onderwijs, zorg), met als doel om mensen met een beperking structureel meer te laten participeren in sport en cultuur.

Uniek Sporten

[Uniek sporten](#) is een online platform om vraag en aanbod op het gebied van sporten en bewegen voor mensen met een beperking op elkaar aan te sluiten. Fonds Gehandicaptensport beheert en ontwikkeld dit platform met ondersteuning vanuit gemeenten en regio's.

Vereniging Sport en Gemeenten

Vereniging Sport en Gemeenten (VSG) wil bewustwording van inclusief sporten en bewegen bij gemeenten bevorderen en gemeenten stimuleren om integraal beleid op dit gebied te maken. Via kennisdagen, bijeenkomsten en sociale media faciliteert de VSG kennisuitwisseling voor en tussen gemeenten over ontwikkelingen binnen het thema inclusief sporten en bewegen, bijvoorbeeld over kerncijfers of subsidiemogelijkheden. De VSG is partner van het Sportakkoord.

Vereniging van Nederlandse Gemeenten

Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) is de belangenorganisatie en het kennisplatform voor alle Nederlandse gemeenten. Het doel van de VNG is om de krachten van gemeenten te bundelen en gezamenlijk op te treden in het belang van de lokale overheid en haar inwoners. De VNG is partner van het Sportakkoord.

Wij Buurtsportcoaches

Wij Buurtsportcoaches is een landelijk netwerk voor alle sport- en beweegprofessionals die onder de Brede Regeling Combinatiefunctionaris vallen. Het netwerk stimuleert kennisuitwisseling tussen buurtsportcoaches, bevordert kwaliteit en behartigt de belangen van buurtsportcoaches.

Zorgverzekeraars Nederland

Zorgverzekeraars Nederland is een brancheorganisatie. De brancheorganisatie verbindt zorgverzekeraars en behartigt hun belangen.

A large, thick, orange decorative line that starts at the top left, curves down and to the right, loops back to the left, and then curves down and to the right again, ending at the bottom right edge of the page.

Caroline van Lindert
c.vanlindert@mulierinstituut.nl

Laura van der Meijde
l.vandermeijde@mulierinstituut.nl

Angelina Gómez Berns
a.gomezberns@mulierinstituut.nl

Chris Sparreboom
c.sparreboom@mulierinstituut.nl